

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JANUÁR • LEDEN • STYCZEN 1985 (ČÍSLO 320) CENA 8 ZŁ

Vinšujeme, vinšujeme,
na šťastie, na zdravie,
na ten nový rok,
aby sme sa dočkali
dalšícho nového roku.

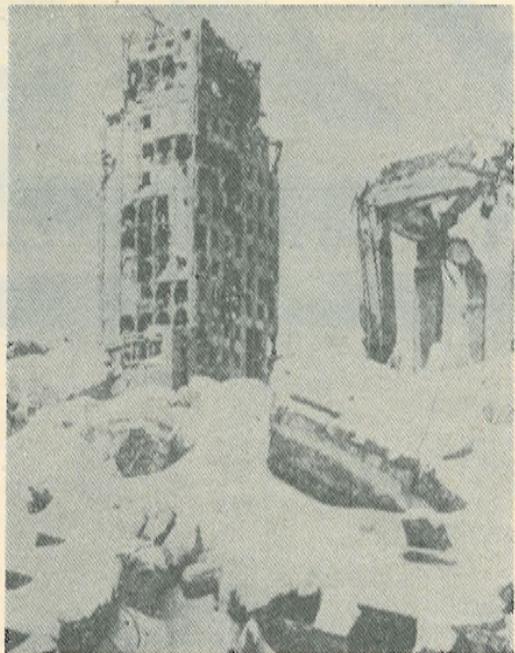
V štarte a zdravi,
v dobrém pokoji,
v pomeníckich hriechoch,
väčších radostiacach,
v hojnejších a inodnejších
časoch,
ako sme prečili...

(zo spiškých
novorodených
vinšovačiek)

Námestie Starého mesta hned po oslobodení. Vojaci poľskej armády obzerajú vojnou zničené mesto. V týchto zrúcaninách bývali ľudia

Hotel Warszawa v roku 1945

Foto: Archív

PRVÉ CHVÍLE SLOBODNEJ VARŠAVY

Pred 40 rokmi, 12. januára Sovietska armáda spolu s Poľskou ľudovou armádou bojujúcou po jej boku začala veľkú zimnú ofenzívnu, jednu z posledných v druhej svetovej vojne. Táto ofenzíva priniesla oslobodenie Varšave a skoro celému územiu Poľska. Vytvorila podmienky pre zasadenie posledného úderu nemeckej armády. Stalo sa to v aprili a máji ako výsledok Berlinskej operácie.

17. januára 1945 o 14.00 hodine veliteľ 1. armády Poľského vojska div. gen. Stanisław Poplawski ohlásil poľskej vláde a sovietskemu veliteľstvu, že Varšava je oslobodená. Oslobodenie hlavného mesta predchádzal trojdňový útok vojsk 1. armády PV podporované 47. a 61. sovietskou armadou z 1. bieloruského frontu, ktorý zlomil nemecký odpor 17. januára v populárnejších hodiach. Nasledujúci deň po pontónovom moste vybudovanom ženistami na Visle z pražského brehu plynul potok vojsk idúcich na západ a z vyhnanstva sa vracačíci bezpríznorných obyvateľov Varšavy. 19. januára sa konala nezabudnuteľná vojenská prehliadka Poľskej armády, prvá po oslobodení Varšavy.

Staré mesto dnes

Oslobodenecké vojská a prvých obyvateľov vitalo ticho a ovzdušie hrôzy mesta bez ľudu a domov. Tisice hektárov ruín pokrytých snehom a sem-tam sa dvihajúce z tohto cintorína múry vypálených stien a kostolních veží. Oslobodené mesto bolo úplne zničené. Z zúriavej nenávisti hitlerovci zničili tri štvrtiny miliónovej Varšavy. Nejstvovoalo centrum mesta, tam, kde niekedy bolo Staré mesto, dvihali sa ruiny do výšky niekoľkých metrov, všade boli zrúcaniny na miestach, kde boli domy, námestia a ulice. Zničené boli mosty a celá dopravná sieť. Nebolo svetlo a plyn, nezachránila sa ani jedna stanica vodovodných čerpadiel. Na 90 percent bol zničený priemysel, múzeá, knižnice a divadlá. Ženístí museli odstrániť vyše 100 000 min. Varšava stratila v rokoch 1939—45 okolo 850 000 obyvateľov. Pod zrúcaninami, v kanáloch a na provizórnych cintorínoch na uliciach ležalo vyše 200 000 mŕtvol povstalcov a civilov. A napriek tomu všetkému sa do Varšavy vrátil život...

Tak sa skončilo najdramatickejšie obdobie v dejinách Varšavy, ktoré začalo v septembri 1939 hrdinskou obranou mesta. Od oných dní, päť dlhých rokov, lebo až do kapitulá-

čie Povstania, Varšava neustala ani na chvíľu v neprestávajúcom boji s nemeckým vatrecom, bola srdcom, nádejou a oduševnením oslobodeneckého boja poľského národa. Cena, akú za to zaplatila, bola dramatická.

Ale už vtedy, v pamätných dňoch oslobodenia hlboká viera ľudu v obrodenie Varšavy sa stala začiatkom jej nového života, otvárala v poradí ďalší odstavec, kvalitne iný ako predošlé, bohatých a slávnych dejin Varšavy. O jej budúcnosti rozhodlo zvláštne uznesenie Krajinskej národnej rady dňa 3. januára 1945, teda dva týždne pred oslobodením Varšavy. Heslo „celý národ rekonštruuje hlavné mesto“ sa od začiatku stalo spoločnou úlohou celej spoločnosti a štátu. Najskôr v dňoch usilovnej, obetavej práce pri vyzývaniu ruín, potom pri rekonštrukcii a nakoniec pri výstavbe mesta. Každý rok Varšava zapisovala na stránky dejin starostlivo rekonštruované pamiatky národnej kultúry, z ruín budované obytné stavby, priemyselné závody, úrady, dopravné tepny a neskôr rastúce štvrti a sídliská, Ústrednú stanicu, rekonštruovaný Kráľovský zámok. Tieto výsledky a mnoho iných poznáme všetci. Dokumentujú zmeny mesta, spoločné úsilie a prácu jeho obyvateľov a celej spoločnosti.

A. CHALUPEC

V ČÍSLE:

Spisovateľ svetové slávy	— 8
Zamilovala si folklór	— 10
Svetlo a stíny Zelova	— 11
Diamantová svatba	— 12
Z dejín kacvinskéj školy	— 13
Najlepší na svete	— 23

Číslo venované 7. zjazdu KSCaS

Za účasti 88 delegátů ze všech místních skupin a obvodů KSCaS, jakož i pozvaných hostů, se 17. a 18. listopadu konal v Krakově VII. sjezd Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku, který zhodnotil dosažené výsledky a vytyčil nové úlohy na nastávající období.

Sjezd zahájil delegát ze Zelova Mečislav Kimmer. Sjezd zvolil předsedy a předsednictvo sjezdového jednání a minutou ticha uctil památku krajanců zasloužilých o Společnost, kteří zemřeli v mezisjezdovém období.

Milým okamžikem na začátku jednání bylo odevzdání státních vyznamenaní a medailí Za zásluhu o KSCaS nejzasloužilejším krajancům a místním skupinám. Potom byly zvoleny pracovní komise — mandátová, volební, návrhová, sčítací a stanov (seznam vyznamenaných a členů komisi na str. 4).

Referát ústředního výboru o činnosti v období 1979—1984 přednesl Eugen Mišinec.

Dvoudenní věcné, otevřené a konstruktivní diskuse se zúčastnilo 19 krajanců a pozvaní hosté.

Sjezd obnovil původní název naší organizace — Společensko-kulturní společnost Čechů a Slováků v Polsku. Schválil také usnesení, obsahující program činnosti na nastávající volební období.

Sjezd jednohlasně zvolil kr. Adama Chalupec čestným předsedou Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku a současně zvolil 35-členný ústřední výbor, 7-člennou Hlavní revizní komisi a 5-členný Hlavní čestný soud (nové orgány na str. 6).

O přestávce v jednání se konalo první zasedání ÚV, na němž se ustanovil ústřední výbor, Hlavní revizní komise a Hlavní čestný soud. Za úřadujícího člena ÚV byl dočasné zvolen František Soltýs. Výsledky volby přijali delegáti dlouhotrvajícím potleskem.

Na závěr sjezdu se ujal slova nově zvolený předseda ÚV Ján Molitoris, který srdceňně poděkoval předešlému ústřednímu výboru a kr. Adamovi Chalupcovi za hlučno angažovanou obětavou práci ve funkci předsedy ÚV a vyjádřil přesvědčení, že v této neučinnosti bude pokračovat ve prospěch rozvoje krajanského hnutí. Zároveň vyjádřil poděkování za důvěru a zvolení a řekl, že nový ústřední výbor vynaloží všechny sily pro zlepšení krajanské práce a další rozkvet naši organizace. Poté s přáním dalších pracovních úspěchů všem krajancům zakončil jednání VII. sjezdu.

Poznamenejme, že jednání sjezdu zpestřil poutavý kulturní program, v němž vystoupil soubor Veselica z MS v Nedeci, člen MS v Krakově, harmonikář Jerzy M. Božek a žáci z Vyšných Lapší.

Diskusní příspěvky a usnesení sjezdu uveřejníme v nasledujícím čísle.

Za předsedov VII. zjazdu KSCaS byli zvoleni: Adam Chalupec, Mečislav Kimmer, Ján Molitoris a Alojz Šperlák.

Do předsednictva zjazdu byli zvoleni krajania: Augustin Andrašák, Vladimír Hess, Zenon Jersák, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, František Kovalčík, František Kurnát, Anna Mačičáková, Ján Šternog, ako aj titul pozvaní hostia: Wojciech Klimek, Zbigniew Siatkowski, Stanisław Demianiuk, Stanisław Litwin, Alfred Potoczek, Roman Kostanecki, Mieczysław Pacholcarz a Jan Jagla.

Foto: J.S.

V OVZDUŠÍ ÚPRIMNOSTI A OPTIMIZMU

Rokovania VII. zjazdu našej Spoločnosti prebiehali sice v sobotu a nedele 17. a 18. novembra m.r., ale prakticky sa začali už skôr, v piatok. Vtedy sa totiž zišlo na svojom poslednom zasadnutí predsednictvo ústredného výboru venovanom výlučne zjazdovej problematike. Jeho práce trvali v podstate do neskorej noci...

Po krátkej, niekoľkohodinovej prestávke, sa začal VII. zjazd. Keď delegáti vchádzali do zasadacej siene a obsadzovali svoje miesta, na mnohých tvároch sa zraňlo naraz vzušenie, radosť, nádej, ba i akási neistota a strnulosť. Trvalo to krátko. Len čo sa z reproduktorov ozval hlas krajanana Mečislava Kimmera, víťajúceho delegátov a hostí, všetci si s úľavou vydýchli a s vedomím závažnosti chvílie sústredili sa na rokovací riadok.

Kým sa však naplnio rozbehla pracovná časť zjazdu, predchádzala ju veľmi milá a vzrušujúca udalosť, ktorá sa akiese hlboko vryla do pamäti účastníkov tohto veľkého krajanského zhromaždenia. Bolo to odovzdanie najzaslúžilejším aktivistom vysokých štátnych vyznamenaní, ktoré im udelila Štát na rada za dlhorocnú obetavú a aktívnu prácu v našej Spoločnosti, ako aj medailí našej organizácie Za zásluhy pre KSCaS. Len škoda, že štátne rady neboli na zjazde odovzdané všetkým vyznamenaným a niektorí z nich ich prevezmú vo svojich vojedstvách. Zároveň je poľutovania hodné, že tie vyznamenania neudelili všetkým najobetejvajúcim krajanom, ktorých navrhla naša Spoločnosť. Snáď aj preto sa v tejto slávnostnej chvíli dalo v zasadacej sále vycíti naznak istej rozčarenosti.

Milým prekvapením pre delegátov bola zato po prvý raz účasť na VII. zjazde predstaviteľov iných národnostných spoločností pôsobiacich v Poľsku: ukrajinskej, bieloruskej, židovskej a bulharskej. Ich pozdravné prejavy a návrhy na rozvinutie širšej vzájomnej kultúrnej výmeny prijali krajania s veľkou spokojnosťou a súčasne pevným prevedením, že sa to môže stať ďalším významným povzbudzujúcim činiteľom, ktorý prispeje k obohateniu kultúrneho diania v našich krajanských strediskach.

Je už tradíciou, že na záver prvého dňa zjazdu pokračuje neoficiálna krajanská diskusia v hoteli, kde sú ubytovaní delegáti. Ani tento rok nemohlo byt inak. Tam sa totiž zakaždym rodili koncepcie kádrového zložen-

nia budúceho ústredného výboru a ďalších orgánov volených na zjazde, tam sa diskutovalo o kandidátoch na vedúce funkcie v našej Spoločnosti, tam sa napokon formoval akýsi program činnosti do budúcnosti. Prítom je podnes nevysvetliteľným tajomstvom, ako všetci — hoci sa diskutovalo osve, po skupinách — dochádzali nakoniec spravidla k jednotným spoločným záverom.

Aj tentoraz sa viaceré hotelové izby premenili na diskusné kluby, v ktorých skupiny krajanov, zložené nevedno podľa akého kľúča, zanietené besedovali o spomínaných otázkach, nachádzajúcich sa v programe druhého dňa zjazdových rokovani. A ako neskôr vysvitlo, vo viacerých prejednávanych záležitostach sa skoro plne zhodovali. To všetko je dôkazom veľkého záujmu o otázky ďalšieho rozvoja našej organizácie a súčasne vážneho a zodpovedného prístupu k prerokúvaniu zjazdovej tematiky.

Ako príklad takého seriózneho prístupu k veci možno uviesť trebars besedu o Hlavnom čestnom súde. Prevládal jednotný názor, že to bol doteraz nevelmi využitý orgán. Preto v nastávajúcom období treba ho rozehodne zaktivizovať, aby sa čo najlepšie zhodil svojej úlohy, a súčasne rozšíriť jeho kompetencie. Ako vyplýva z doterajších skúseností, v našej činnosti je totiž stále hodne problémov, ktoré by mal riešiť práve Hlavný čestný súd.

O zjazdovom ovzduší vari v najväčšej mieri rozhoduje diskusia. Hovoriac čo najlapidárnejšie, diskusia na VII. zjazde bola bohatá, ale súčasne večná a tvorivá. Svedčila o hlbokej angažovanosti jej účastníkov pre otázky našej Spoločnosti. Boli sme teda svedkami vystúpení viacerých delegátov, ktorí hovoriace otvorené o konkrétnych a nesmierne dôležitých otázkach pre našu Spoločnosť, dokázali priam strhnúť pozornosť účastníkov zjazdu. Ani nie dív, že sa stretli so živou odozvou počúvajúcich a tak sa v zasadacej sále nezriedka ozýval búrlivý potlesk. Nejeden kraján sa tu zaskvel rečnickej talentom. Nikto sa neopakoval a — čo je zvlášť pozoruhodné — viacerí diskutéri sa snažili nie len naznačiť problém, ale zároveň poukázať na možnosti a spôsoby jeho riešenia.

V takomto večnom, úprimnom a optimistickom ovzduší uplynuli pracovité zjazdové dni.

J.S.

VYZNAMENANIA

STÁTNYMI RADMI

Za aktívnu, obetavú a spoločensky angažovanú prácu v prospech našej organizácie a krajiny obdržali na VII. zjazde KSČaS dňa 17. novembra 1984 vysoké štátne vyznamenania nasledujúci krajania:

Augustin ANDRAŠÁK z Jablonky — Gavalierský kríž Radu obrodenia Poľska
 Jozef BRYJA z Novej Belej — Gavalierský kríž Radu obrodenia Poľska
 Ján SPERNOGA z Varšavy — Zlatý kríž zásluhy
 Ľudovít KIMMER zo Zelova — Strieborný kríž zásluhy
 Alojz ŠPERLÁK z Jablonky — Strieborný kríž zásluhy
 Mária ZIEĽBOVÁ z Krakova — Strieborný kríž zásluhy
 František KOVALČÍK z Krempach — Bronzový kríž zásluhy
 Anna MACIČÁKOVÁ z Jurgova — Bronzový kríž zásluhy

MEDAILAMI ZA ZÁSLUHY PRE KSČaS

Za dlhorčnú obetavú prácu pre rozvoj našej Spoločnosti boli na VII. zjazde KSČaS dňa 17. decembra 1984 vyznamenaní medailou Za zásluhy pre KSČaS nasledujúci krajania a mestne skupiny:

Jozef BLAZOŠEK z Vyšných Lapšov
 Alojz BUGAJSKÝ z Jablonky
 Karol DUBEK z Jablonky
 Mária HOLOVÁ z Lapšanky
 Jaroslav JANCÍK zo Zelova
 Zenon JERSAK zo Zelova
 Mária MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej
 Bohuslav NOVÁK z Piotrkova Trybuńskeho
 Ján PACIGA z Fridmana
 Vladislav PIERONEK z Podvlnky
 Eugen RAPÁC z Harkabuza
 Lýdie SMETANOVA zo Zelova

Vedúci Administratívneho oddelenia VV PZRS v Nowom Sączi Alfred Potoczek vyznamenáva Gavalierským krížom Radu obrodenia Poľska Augustina Andrašáka. Vedla krajania: Jozef Bryja a Alojz Šperlák

Valent VINCEK z Novej Belej
 Miestna skupina KSČaS v DOLNEJ ZUBRICI
 Miestna skupina KSČaS vo FALŠTÍNE

Miestna skupina KSČaS v HARKABUZE
 Miestna skupina KSČaS v JABLONKE
 Miestna skupina KSČaS v PODVLKU
 Obvodný výbor KSČaS v ZELOVE

Predsedu ÚV KSČaS Adam Chalupec odovzdáva medailu Za zásluhy pre KSČaS krajanke Márii Majerčákovej. Vedla krajania: Zenon Jersák, Ľudovít Kimmer a Eugen Kott

Foto: J. S.

HOSTIA VII. ZJAZDU

Z ÚSTREDNÝCH ORGÁNOV

Wojciech Klimek — zástupca Administratívneho oddelenia ÚV PZRS
 Doc. dr. Zbigniew Siatkowski — delegát Celostátnnej rady PRON na Zjazd KSČaS, I. zástupca predsedu Krakovskej rady PRON
 ppk Stanisław Demianuk — zástupca Spoločensko-administratívneho odboru Ministerstva vnútra

Z KRAKOVA

Stanisław Litwin — predstaviteľ Administratívneho oddelenia KV PZRS
 Jolanta Mitoraj — predstaviteľka Spoločensko-administratívneho oddelenia Mestského úradu

Z NOWOSĄCKSKÉHO VOJVODSTVA

Alfred Potoczek — vedúci Administratívneho oddelenia VV PZRS
 Roman Kostanecki — riaditeľ Spoločensko-administratívneho oddelenia Vojvodského úradu

Mieczysław Pacholarz — námestník kurátora Kuratória osvety a výchovy Vojvodského úradu
 mgr Jan Jagla — starší inšpektor Kuratória osvety a výchovy Vojvodského úradu

Barbara Leszczyńska — predstaviteľka Vojvodského kultúrneho strediska

Z GMINNÝCH ORGÁNOV

Marek Gryglak — I. tajomník GV PZRS v Nowom Targu

Tadeusz Maurer — Náčelník gminy Niżne Lapše

Z KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝCH ORGANIZÁCIÍ NÁRODNOSTNÝCH MENSÍN

Jerzy Traczuk — predstaviteľ Bieloruskej kultúrno-spoločenskej spoločnosti, redakcia Niva

Venelin Načev — predseda ÚV Bulharskej kultúrno-osvetovej spoločnosti Christo Boteva v Poľsku

Miroslaw Lewicki — predstaviteľ Ukrajinskej kultúrno-spoločenskej spoločnosti, redakcia Naše slovo

Maurycy Wiener — predseda Krakovského výboru Kultúrno-spoločenskej spoločnosti Židov v Poľsku

Z TLAČE

Stefan Cieplý — z redakcie Dunajec
 Wojciech Klemiato — z redakcie Gazety Krakowskiej

ZASADANIE PREDSEDNÍCTVA

V preddeň zjazdu sa v Krakove konalo zasadanie predsedníctva ústredného výboru, ktoré viedol predseda ÚV Adam Chalupec. Zúčastnili sa ho aj členovia hlavnej reviznej komisie a pracovníci ÚV. Úlohou tohto miemoradne pracovitného zasadania, ktoré trva-

lo vyše desať hodín, bolo zhŕnúť a zhodnotiť prípravy k VII. zjazdu a v prípade potreby dopracovať ešte nevyriešené otázky. Preto účastníci zasadania rad za radom analyzovali každý bod zjazdového programu, aby nič nerušilo priebeh rokovania najvyššieho krajanského fóra. Zvlášť veľa pozornosti venovali otázke zastúpenia krajanského aktívna v nových orgánoch našej Spoločnosti. Ešte raz vyšlo najevo, že aktív Spoločnosti je vlastne oveľa širší než počet volených funkcií v našej organizácii.

V priebehu diskusie predsedu ÚV Adam Chalupec oznámil, že nadálej trvá na svojom stanovisku predstavenom na májovom zasadení ÚV v roku 1983 a nemieni kandidovať z novom volebnom období.

Dôležitým bodom zasadania bolo udelenie najzaslužilejším krajanom a mestnym skupinám medailí Za zásluhy pre KSČaS za ich aktivitu a dlhorčnú obetavú prácu v Spoločnosti. Predsedníctvo ÚV zároveň zvolilo Eugena Mišince za organizačného vedúceho VII. zjazdu KSČaS.

Neskoro večer, po prerokovaní a doriešení všetkých organizačných otázok, sa zasadanie skončilo. Ale práca sa ešte neskončila. Teraz sa rozklepali písacie stroje, na ktorých redaktori Života, spolu s pracovníkmi ÚV, pripravovali posledné zjazdové dokumenty — celý rad rôznych zoznamov, prezenčné listiny atď. Pracovalo sa dlho do noci, akoby všetci zabudli na únavu po dlhom, rušnom dni. Nikto neodchádzal, hoci sa zanedlho malo briežiť, kym všetko nebolo hotové. Bolo to posledné zasadanie predsedníctva ústredného výboru VI. volebného obdobia.

J.S.

ZE ZAHAJOVACÍHO PROJEVU

VII. sjezd KSCaS zahájil kraján Mečislav Kimmer ze Zelova, který srdceňe přivítal shromážděné delegáty a hosty, mezi nimiž byli zástupci stranických a administrativních orgánů, představitelé národnostních společností v Polsku a zástupci polského tisku, rozhlasu a televize. Poté kraján Kimmer krátce shrnul činnost a výsledky KSCaS v období od VI. sjezdu.

— Naše Společnost, sdružující obyvatele české a slovenské národnosti žijící v Polsku, rozvíjela v tomto období aktivní činnost ve spolupráci se stranickými a státními orgány, zejména na poli kulturním. Ziskala nové členy a rozšířila funkcionářský aktiv o spolupracovníky z mladého pokolení. Úspěšně rozvíjela spolupráci s kulturními institucemi v Československu.

Upevnily se svazky a spolupráce členů Společnosti s vedením místních skupin a obvodů. Členové KSCaS se aktivně zúčastňovali všech akcí společnosti, a kulturní činnost Společnosti se těšila velkému zájmu.

V práci Společnosti se široce odrazila i společenská a politická tematika. Cinnost Společnosti, jejího tiskového orgánu a aktivního kolektivu přispívá k utváření nových postojů členů KSCaS, k upevnění proletářského internacionálnismu, vlasteneckého a ideálů socialismu. Vysvětluje příčiny procesů a jevů, odehrávajících se ve světě, ukazuje následky agresivní politiky mezinárodního imperialismu. Společnost prohlubuje znalost dějin a kultury lidového Polska a jeho úspěchů; seznámuje s bohatou historií přátelství a bratrské spolupráce mezi národy Polska a Československa a usiluje o jejich prohloubení. Snaží se rovněž upevnit v členech společnosti smysl pro odpovědnost za společenský, ekonomický a kulturní rozvoj jejich oblasti a celé země. Třeba říci, že členové KSCaS svou prací a smyslem pro dobré hospodaření aktivně přispívají k velkému úsilí všech pracujících v naší zemi, jimž znásobují společné bohatství. Aktivně se zapojují do realizace úkolů dalšího rozvoje země, vytyčených na IX. mimořádném sjezdu PSDS.

Angažovanost a společenská aktivita, již projevují krajané při práci ve Společnosti, ovlivňují náplň a ráz činnosti KSCaS, pomáhají zpředmětnit program a obohacují ty oblasti působnosti, které jsou nejen v souladu se stanovami, ale také veřejně prospěšné a potřebné. Plné zhodnocení této činnosti provede sjezd, který také vytyčí budoucí úkoly.

Na závěr krajan Kimmer připomenu, že v minulém období nás navždy opustila řada krajanů, mezi nimi Jan Novák, místopředseda ústředního výboru a předseda OV v Zelově, Ján Kovalík, člen ústředního výboru, Andrej Fula, člen ústředního výboru a předseda místní skupiny v Chyžném, František Bednářík, člen hlavního čestného soudu a aktivista z Nové Belé, Vojtech Pivočarík z Kačviny, Mária Klaková z Vyšných Lapší a mnoho jiných. Přítomní uctili jejich památku minutou ticha.

BLAHOPŘÁNI

VII. celostátní sjezd Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku obdržel řadu pozdravných telegramů s přání plodného jednání a dalších úspěchů v práci, mj. od ředitelky odboru ministerstva kultury a umění mgr. Janusze Nowického, od administrativního oddělení vojvodského výboru PSDS v Plotkowě Trybunalském, od náčelníka gminy Jablonka Mariana Borowicze a od redakce litovského čtvrtletníku Auszra v Sejnách.

NOVÉ ORGÁNY KSČaS ZVOLENÉ NA VII. ZJAZDE

ADAM CHALUPEC

— čestný předseda Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku

ÚSTREDNÝ VÝBOR

JÁN MOLITORIS	— předseda ÚV
ALOJZ ŠPERLÁK	— podpredseda ÚV
FRANTIŠEK KURNÁT	— podpredseda ÚV
ZENON JERSÁK	— podpredseda ÚV
BRONISLAV KNAPČÍK	— tajomník ÚV
AUGUSTÍN ANDRAŠÁK	— člen predsednictva ÚV
ADAM CHALUPEC	— člen predsednictva ÚV
EUGEN KOTT	— člen predsednictva ÚV
FRANTIŠEK KOVALČÍK	— člen predsednictva ÚV
ANNA MAČIČÁKOVÁ	— členka predsednictva ÚV
EUGEN MIŠINEC	— člen predsednictva ÚV
LÝDIA MŠALOVÁ	— členka predsednictva ÚV
DOMINIK SURMA	— člen predsednictva ÚV
FRANTIŠEK SOLTÝS	— člen predsednictva ÚV
JÁN ŠPERNOGA	— člen predsednictva ÚV
EUGEN BANDYK	— člen ÚV
JOZEF BRYJA	— člen ÚV
ANTON CAPIAK	— člen ÚV
JOZEF ČIONGVA	— člen ÚV
KAROL ĎUBEK	— člen ÚV
MÁRIA GRIBÁČOVÁ	— členka ÚV
JOZEF GRONSKÝ	— člen ÚV
FRANTIŠEK HARKABUZ	— člen ÚV
JÁN JURGOVIAN	— člen ÚV
ANDREJ KLIMČÁK	— člen ÚV
ANNA KRIŠTOFEKOVÁ	— členka ÚV
ANDREJ MILAN	— člen ÚV
LÝDIE NEVĚČERALOVÁ	— členka ÚV
JOZEF PETRÁŠEK	— člen ÚV
FRANTIŠEK PLEVA	— člen ÚV
VLADISLAV POSPÍŠIL	— člen ÚV
MARIÁN PYTEL	— člen ÚV
VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ	— členka ÚV
FRANTIŠEK ŠELIGA	— člen ÚV
RŮŽENA URBANOVÁ	— členka ÚV
EUGEN UTRATA	— člen ÚV
JOZEF VOJTAŠ	— člen ÚV

HLAVNÁ REVÍZNA KOMISIA

JOZEF KRIŠÍK	— předseda
JÁN ŠVIENTEK	— podpredseda
ŽOFIA CHALUPKOVÁ	— tajomníčka
ALOJZ GALUŠ	— člen
LÝDIE SMETANOVÁ	— členka
ANDREJ VAKSMANSKÝ	— člen
VENDELÍN VENGRÍN	— člen

ČESTNÝ SÚD

VLADIMÍR HESS	— předseda
ANDREJ SKUPÍN	— podpredseda
EUDOMÍR MOLITORIS	— tajomník
ANDREJ GOMBOS	— člen
VLADISLAV OTREMBAK	— člen

NÁMĚTY NEJEN NA PŘÍŠTÍ ČTYŘI ROKY...

Za dva dny trvání VII. sjezdu Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku bylo předneseno celkem 26 diskusních příspěvků: osmkrát vystoupili hosté, z nichž tři reprezentovali ústřední, resp. vojvodské politické a státní orgány, čtyři zastupovali národnostní organizace běloruského, bulharského, ukrajinského a židovského obyvatelstva v Polsku, jednou se o slovo přihlásil autor tohoto článku — zbyvajících 18 hlasů pak patřilo řádným delegátům sjezdu ... Tolik strohé údaje ze sjezdového protokolu. Jedenomže, za témito čísly stojí živí lidé se svými názory, představami, kritickými připomínkami, tužbami a přáními. Lidé, kteří hovořili, či měli hovořit z tribuny sjezdu proto, aby hodnotili minulost a pomáhali vytvářet budoucnost českého a slovenského krajanského hnutí v Polsku.

Jednání sjezdu probíhalo 17.—18. listopadu 1984. Od tohoto data uplynula zatím velmi krátká doba na to, abychom mohli vše, co bylo v diskusi řešeno, zhodnotit a vyvodit patřičné závěry, jež by měly přispět k dalšímu zkvalitnění činnosti Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku. Přesto však lze už teď alespoň určitě základní směry diskuse stanovit a vytyčit některé obecně platné závěry do příštích let.

Za zvlášť důležitý a velmi milý poznatek oných dvou sjezdových dnů můžeme považovat skutečnost, že všechni přítomní delegáti se hrdě hlásili ke své české a slovenské národnosti, ke svému rodnému jazyku, češtine a slovenštině. Cennou devizou do budoucnosti je také fakt, že se všude, jak v diskusních příspěvcích, tak i v neformálních rozhovorech o přestávkách jednání, příjidle, ve chvílic odpočinku, při přátelských setkáních a besedách projevovala snaha hledat cesty k řešení nahromaděných problémů, touha pomoci zkvalitňovat práci krajanského hnutí. V kontextu této činorodé sjezdové i mimojezdové atmosféry a přednesených diskusních příspěvků je možné vytyčit několik základních, vzájemně se prolínajících a doplňujících tendencí. Především je to na jedné straně pozitivní přístup k přednesené zprávě ÚV o činnosti Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku za období od konání jejího VI. sjezdu, na druhé straně pak více či méně kritický postoj k problémům, s kterými se v současné domě naše krajanské hnutí nejvíce potýká.

Hodně místa a času bylo bezesporu věnováno výuce slovenského jazyka na základních

školách v oblasti Spiše a Oravy. Odpovídající prostor byl také vymezen angažovaností Kulturní společnosti Čechů a Slováků v PRONU. A konečně, často se ozývaly i hlasy, zabývající se spoluprací a vzájemnými kontakty ústředního výboru a jednotlivých místních skupin KSČaS s příslušnými politickými a správními orgány v gminách a vojvodstvích. Co však v diskusi též chybělo, byla konkretizace těchto kontaktů, hodnocení spolupráce gminních úřadů s jednotlivými organizacemi našeho krajanského hnutí přímo v obcích. Většina diskutujících sice správně poukazovala na stávající problémy, chyby a nedostatky, méně už bylo hlasů, jak pomoci při jejich řešení a nápravě.

Dalším, velmi diskutovaným problémem, a dalo by se říci, že někdy i bolestným, bylo materiální vybavení kluboven některých místních skupin. Lze říci, že v mnoha případech byla kritika oprávněná a do budoucna bychom se měli všechni zamyslet nad tím, jak v tomto směru situaci zlepšit. Ovšem ruku na srdeč: Jde o to, nejenom se zamyslet, ale to, co vymyslíme, také realizovat. A jestliže chceme pomoc od druhých, musíme sami pro sebe také něco udělat. I málo je někdy hodně.

Ještě o jednom je nutné se zmínit. Všechni diskutující se bez výjimky plně stavěli za současný proces konsolidace polské společnosti. Všude také zaznělo pozitivní ocenění výdobytků socialistického systému. Zvláště u těch starších, kteří na vlastní kůži zažili být předválečného Polska. Je potěšitelné, že můžeme hrdě konstatovat: Češi a Slováci žijící v Polsku se bez zbytku angažují v boji za mír a v budování socialismu.

Je toho ještě hodně, o čem se v diskusních příspěvcích na VII. sjezdu Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku hovořilo. Mnohé se stane předmětem kritické analýzy, s níž budou čtenáři Života v nejbližší možné době seznámeni. Bohužel, existuje však problémy, o nichž se nehovořilo, ač by si to zasloužily. Téměř nikdo se například nezabýval otázkou rozširování členské základny. Diskusní příspěvek s touto tematikou jsme sice jeden slyšeli, ale ten nepocházel od delegáta sjezdu; a všechni přitom víme, že Čechů a Slováků žije v Polsku mnohem více, než je jich organizováno v našem krajanském hnutí. Prakticky nikdo také nehovořil o činnosti místních skupin.

V kultúrnom programe sa delegátom predstavil kyticou českých a slovenských piesni Jerzy M. Bożyk, člen krakovskej MS. Foto: A. Chalupec

A určitá se jich najde dost, které se mají čím pochlubit. Mimo to dobré pracují folklórni a hudební soubory, divadelní kroužky ... Toto konstatování by asi mělo být tím hlavním poučením ze sjezdové diskuse do budoucna. Ze totíž nelze jenom hledat chyby a nedostatky, volat po nápravě. Měli bychom také ukázat na to dobré, co se nám předešlá léta podařilo vytvořit. Prostě, pochlubit se výsledky svého snažení. Nespopojit se pouze tím, že tyto kladné momenty byly zahrnuty do sjezdových dokumentů, například do zprávy o činnosti ÚV Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku za období od konání jejího VI. sjezdu. Máme přece místní skupiny a obvodní výbory, kde se odvíjí převážná část práce našeho krajanského hnutí. A delegáti, přítomní na sjezdu, zastupují především tyto místní skupiny a obvodní výbory. Měli by tedy hlavně hovořit o problémech jejich působnosti, seznámit účastníky sjezdu s tím, co u nich dělají dobré a proč.

J.F. PILOUS

KOMISIE ZVOLENÉ NA VII. ZJAZDE

MANDÁTOVÁ KOMISIA

Alojz GALUŠ z Krempach — predseda
Mária GOMBOSOVÁ z Jurgova
Vendelin VENGRÍN z Dolnej Zubrice

KOMISIA STANOV

Ján HALAČ z Jablonky — predseda
Jozef BRYJA z Novej Belej
Karol DUBEK z Jablonky
Mária CHOVANCOVÁ z Podsrnia
Jozef KARNAFEL z Veľkej Lipnice
Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ z Krempach
Bronislav KNAPČÍK z Mikolova
Jozef PETRÁSEK z Krempach

NÁVRHOVÁ KOMISIA

Eugen KOTT z Dolnej Zubrice — predseda
Jozef ČIONGVA z Katovic
Jozef GRONSKÝ z Nedeca
Vladimir HESS z Lublina
Zenon JERSÁK z Zelova

Anna MAČÍČÁKOVÁ z Jurgova

Eduomir MOLITORIS z Kacvina
Viktória SMREČAKOVÁ z Malej Lipnice
Dominik SURMA z redakcie Života
Ján ŠVIETNTEK z Pekelnika
Růžena URBANOVÁ zo Strelina

VOLEBNÁ KOMISIA

Adam CHALUPEC z redakcie Života — predseda
Augustín ANDRASÁK z Jablonky
Gustav DEDECUS z Zelova
Mária GRIBÁČOVÁ z Podvlnky
František KOVALCÍK z Krempach
Jozef KRIŠÍK z Vyšných Lapšov
František KURNAT z Novej Belej
Alojz SPERLÁK z Jablonky
Ján ŠPERNOGA z redakcie Života

SČÍTACIA KOMISIA

Anton PIVOVARČÍK z Kacvina — predseda
Mária HOLOVÁ z Lapšanky
Helena STRONČEKOVÁ z Nedeca

SPRÁVA

Z ČINNOSTI HLAVNEJ

REVÍZNEJ KOMISIE

V UPLYNULOM VOLEBNOM OBDOBÍ

Na VI. zjazde KSČaS bola zvolená 5-členná Hlavná revízna komisia, ktorá pôsobila v nasledujúcom zložení: Alojz Sperlák — predseda, Mečislav Kimer — podpredseda, Jozef Krišík — tajomník a Jan Švientek i Andrej Vaksmanský — členovia.

V uplynulom volebnom období komisia mala sedem pracovných zasadnutí, na ktorých sa zaoberala kontrolou realizácie finančného rozpočtu KSČaS v jednotlivých rokoch, príjmov a výdavkov, účtov a služobných cest, skúmala platové a pracovné podmienky zamestnancov ÚV, plnenie nariadení štátnych kontrolných orgánov, ako aj rad iných finančných otázok Spoločnosti.

Komisia konštatuje, že v období medzi VI. a VII. zjazdom boli celkové príjmy našej

Spoločnosti značne vyššie ako v predošom volebnom období, teda v rokoch 1975—79. Súviselo to predovšetkým s rastom dotácií zo štátneho rozpočtu a so zvýšením členských príspevkov. Všeobecne príjmy za roky 1980—84 dosahovali 12.616.000 zl, v tom dotácie Ministerstva vnútra 11.807.000 zl, vlastné príjmy 283 000 zl a zbývajúcich 516 000 zl zostalo z predošlého obdobia.

Rozpočet KSCaS v jednotlivých rokoch vyzeral nasledovne: 1980 — 1.260.000 zl, 1981 — 2.270.000 zl, 1982 — 2.515.000 zl, 1983 — 2.821.000 zl, 1984 — 3.750.000 zl.

Z uvedených prostriedkov sa v rokoch 1980—83 na kultúrnu činnosť vydalo 4.624.000 zl, čo zahrňovalo hlavne ďalšie vybavenie súborov a klubovní, nákup hudobných nástrojov a pod. Ďalšie výdavky spojené s kultúrnou činnosťou zahrňovali o.i. údržbu a bežné opravy klubovní, cestovné trovy súborov, kultúrne podujatia, školenie kapiel a súborov, ako aj opravu klubovne vo Vyšných Lapšoch.

V súvislosti s prestáhovaním Ústredného výboru KSCaS do novopridelených miestnosti na ul. Zygmunta Augusta 7, boli vy-

dané značné prostriedky na čiastočnú opravu a vybavenie nového sídla. Komisia konštatuje, že krakovské bytové úrady mali by čo najskôr vystaňovať z pridelených miestnosti posledných podnájomníkov, keďže takto situácia veľmi sťahuje prácu ústredného výboru, znemožňuje dokončenie opravy sídla a súčasne rozvinutie činnosti krakovské miestnej skupiny KSCaS, ktorá tam má mať svoju klubovňu.

Komisia konštatuje, že uplynulé volebné obdobie bolo pre KSCaS mimoriadne ťažké. O.i. v súvislosti so zavedením vojnovej stavu a zastavením na istý čas činnosti Spoločnosti sa neuskutočnil rad plánovaných kultúrnych podujatí. Následky tohto stavu sa nepriaznivo odrazili na celej neskoršej činnosti KSCaS.

Komisia zistila, že Spoločnosť zaznamenala v uplynulom volebnom období značný pokrok v rozvíjaní výuky slovenčiny na školách, ktorých je v súčasnosti 26, a počet žiakov dosahuje 690. Komisia na základe preskúmaných dokumentov konštatuje, že v tejto oblasti je ešte hodne nedostatkov. Zlepšila sa však spolupráca s Kuratóriom osvety

a výchovy v Novom Sáči. V nastávajúcom období bude treba v rozvíjani tejto výuky pokračovať.

Hlavná revízna komisia konštatuje, že štatutárna činnosť Spoločnosti v každej z 35 miestnych skupín sa vyvíja normálne. Skoro v každej MS pôsobia klubovne, aktívizujú svoju činnosť folklórne súboru a divadelné krúžky, kapely a iné hudobné skupiny.

Ústredný výbor KSCaS zamestnáva spolu 10 pracovníkov, z toho 3 na plnom úvazku a 7 na neplných. Dva úväzky sú naposledy neobsadené. Komisia konštatuje, že platové podmienky zamestnancov UV sú nevyhovujúce a väčšina z nich má veľmi ďaleko k celostátnemu priemeru. Preto je nutná úprava platov pracovníkov UV.

Po dôkladnej kontrole Hlavná revízna komisia nezistila žiadne nezrovnalosti a nedopatrenia vo finančnej a hospodárskej činnosti UV. V súvislosti s tým navrhuje udeliť absolútórium ustúpujúcemu Ústrednému výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Krakov, 17. novembra 1984.

ZJAZDOVÉ OKAMIHY

Aj také významné fórum, ako je zjazd, má okrem vážnych otázok dosť zaujímavosti a perliček.

Sobota, 17. november, hodina 10.30. V zasadacej sále je čoraz rušnejšie. Všimla som si, že vchádzajúci krajania delegáti sa vitaní veľmi vrele. Aно, poviete, je to predsa normálne. Medzi prítomnými v sále boli aj naše dve pracovníčky UV a mladá redaktorka Života, ktoré na privítanie dostali aj pusy od mnohých mužských. To je pekné od nich. Ale v tejto miestnosti boli tiež iné ženy — krajanky delegátky, ktoré si takú pusu zaslúžia. Zeby sa ich krajania hanbili?

Ešte sa nezačali zjazdové rokovania, keď pomedzi rady sa rozbehli dva pracovníci UV s prezenčnými listinami. Okrem veľkej kópy listín, mali čosi v sáčiku a každému delegátovi, ktorý sa podpisal, odovzdávali to čosi malé, okrúhle a farebné. Od údivu vyslovujem oči, ale nič nevidím, len úsmev a radosť na tvárách delegátov, ktorí si to čosi pripínajú na saká. Sedím ako na ihľach a nemôžem sa dočkať, kedy prídu ku mne. Keď konečne prišli, rýchlo sa podpisujem a natŕiem ruku, aby mi to dali. Už všetko viem. Ústredný výbor KSCaS prichystal delegátom milé prekvapenie — pri priležitosti VII. zjazdu Spoločnosti dal urobiť pamiatkové značky. O tom, že sa všetkým páčili, stačí len jeden príklad. Jednému delegátovi sa cestou na obed stratila značka. Bol z toho celý nešťastný a dokonca chcel si kúpiť druhú, čo nebolo možné. Keď dostal ďalšiu bol nesmerne rád a sluboval, že si už dá pozor na to. Ďalší príklad — po celé dva dni všetci hrdo nosili značky popripináne na hrudníku. Veď podľa nich bol aj vstup do jedálne.

Sledujem delegátov, a na skoro sto prítomných sú len tri delegátky v pekných spišských krojoch. Je to málo, ale predsa niečo. Skoda, že smú nemali možnosť vidieť delegátov v mužskom ľudovom kroji. Zeby naši krajania nemali vo svojich truhličiach sukné nohavice a lajblíky? Možnože sa hanbia, buď sú veľmi pohodlní? Tiško verím, že na budúci zjazd sa nájde aspoň niekoľko odvážnych krajanov, ktorí prídu v kroji.

Iba hodinová prestávka na obed v Dome Turistu pre viac ako sto ľudí sa môže zdať krátká. Boli pochybnosti či sa všetci stihnú naobedovať. Stihli. Všetko išlo veľmi rýchlo,

preože sa obsluhy ujali naše krajanky vyobliekané do spišských krojov. Čašníčku prácu vykonávali veľmi šikovne, behali s taniermi medzi stolmi až im od rýchlosťi sukné frnčali. O to viac nám chutilo jest. Dokonca fajčiači mali čas na cigaretu.

Do zjazdového programu bol zahrnutý aj kultúrny program, v ktorom sa predstavil o.i. súbor Veselica z Nedece. Program bol naozaj zaujímavý, o čom svedčili burlivé ovácie. Počas vystúpenia zahrňujúceho zvyky a obrady na spiškej svadbe a počas ochrávania na scéne nechýbali ani rôzne rekvizity napr. svadobné koláče a pod. Po vystúpení naraz starejšia vybehlá na sálus s plnými taniermi záuskov, ktoré — ako vysvitlo — boli nielen pravé, ale i veľmi chutné, a nukaala nimi divákov. Začala od dvoch mladých redaktorov, ktorí neodolali a vybrali si to najlepšie — metrový koláč, a napchávali sa odušu, akoby nikdy nejedli. Všetci sme sa cítili ako na svadbe. Bol to výborný nápad Nedečanok, ktorý nás skutočne prekvapil. Po vystúpení súboru sa harmoniky ujal nás kultúrny inštruktor, pripojili sa k nemu de-

legáti a všetci spolu si zanotili páru slovenských ľudových pesničiek.

Ešte pári slov o zákluse, kde celé dva dni bolo rušno. Krútili sa tam stale tí istí ľudia, tzn. pracovníci UV a dve mladé krajanky. Dievčatá varili čaj, roznašali minerálku. Zase pracovníci UV — Štáb VII. zjazdu bdel nad náležitým priebehom zjazdových rokovani a bežne riešil všetky vyskytujúce sa otázky.

Zamysela som sa nad výpovedou niektoho z hostov: „ja nerozumiem“, ktorá pada spoza predsedníckeho stola napriek tomu, že vypovedané slová boli prekladané do polštiny. Zeby boli až také jazykové bariéry? Nechce sa mi veriť, lebo pred rokom na jednej z krajančíkych porad sme od nich takúto výhovorku nepočuli.

Na koniec ešte informácia, že VII. zjazdu Spoločnosti sa zúčastnilo šesť delegátov — absolventov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, v tom štyria po prvý raz.

AMK

Kvet nedeckej Veselice s vedúcou kr. Žofiu Bogačíkovou pred vystúpením.

Foto: A. Chalupec

KAREL ČAPEK

(1890—1935) spisovatel světové slávy

... Byl jsem a jsem neustále pln obav o osud lidstva. Nemohu sice odvrátit nebezpečí, které hrozí lidské civilizaci, ale nemohu je také nevidět a nemyslet na ně téměř bez přestávky...

... To není utopie, ale dnešní den. Nikoliv spekulace o něčem budoucím, ale odraz toho, co je a uprostřed čeho žijeme...

Tato slova řekl v rozhlasovém interviewu v březnu 1936 sám Karel Čapek, přední český prozaik, dramatický spisovatel a novinář meziválečných let. Varovala před nebezpečím německého fašismu, vznášejícím se nad Evropou. Byla výrazem spisovatelského boje proti fašismu v jeho literární tvorbě.

Jeho román Válka s mloky (1936, polský titul - Inwazja jaszczurów) je obranou lidských hodnot, ohrožených Hitlerovými expanzivními plány. Čapek výstižně předvídal otřesný obraz nedaleké dramatické budoucnosti. O dva roky později německý fašismus v Mnichově v září 1938 rozvrátil Československo a připravil půdu ke ztrátě jeho nezávislosti v březnu 1939 a několik měsíců později k vypuknutí druhé světové války. Podstatu tragédie současného světa Čapek vyjádřil rovněž v politickém dramatu Bílá nemoc (1937, Biala zaraza). Nejsilnější protifašistická drama Matka (1938), napsané v posledním roce spisovatelského života, zobrazující osud matky, jež ztratila postupně všechny syny a vyzývá k obraně ohrožené vlasti. Této věci sloužila i rozsáhlá Čapkova protifašistická působnost na mezinárodním fóru, mj. jako předsedy československého Pen-Clubu v letech 1936–37.

Karel Čapek byl 21 let nesmírně populárním novinářem a vlastně byl prvním českým spisovatelem, který získal světovou slávu díky divadelní hře RUR — Rossum's Universal Robots, napsané v roce 1920 a poprvé uvedené v roce 1921. (Obšírněji jsme o jeho tvorbě psali v předchozím čísle v naší stálé rubrice Lidé — léta — události.)

Karla Čapka jako novináře přiblíží našim čtenářům vzpomínka jeho redakčního kolegy, českého spisovatele a novináře Eduarda Bassa.

Karel Čapek přišel k nám s bratrem Josefem v březnu 1921. Tu zimu předtím jsem se s nimi náhodou setkal, byli tehdy v Národních listech, a položertem, polovážně jsem se do nich pustil, co chtějí na té galéře, když jejich pravé místo je v Lidovkách. Nezdálo se mi, že by chtěli své místo opusít, ale večer na Silvestra mi najednou telefonoval Karel, zda jsem to mohl doopravdy, že by šli. Ještě dnes vidím před oči-

ma ty překotné scény, jak se okamžitě tehdejší šéf pražské redakce K.Z. Klíma dorozumíval s šéfredaktorem Heinrichem v Brně a jak to bylo ještě té noci, uprostřed společenské zábavy, rozhodnuto. Čapci přišli, jak jim prošla výpovědní lhůta. Ze Karel Čapek patřil do tohoto prostředí, bylo vidět už na tom, že v té chvíli začal psát Továrnu na absolutno, román-fejeton pro noviny. Podivuhodná jeho inspirační síla se svými takřka nevyčerpatelnými zdroji byla jako stočená pro práci v deníku...

Tehdy také začal Karel Čapek rychle růst do svého světového významu. Tato jeho sláva přišla přes divadlo, ale domácí popularita rostla nesporně ze sloupce Lidových novin, kde našel svůj nejosobitější výraz v causerii nedělního sloupku, kde vytvářel hravě a smavé seriály svých životních pozorování, v nedělních „bájích“, kde poprvé tiskl své nezapomenutelné dojmy z cest, své povídky, své drobné glosy i své úsečné postřehy, ale také román za románem. Pro Lidové noviny začal i původně psát své Rozhovory s TGM (Tomášem Garrigue Masarykem) a v Lidových novinách se s tímto svým otcovským přítělem rozloučil monumentální Cestou devíti hodin. Je to tedy neskonale mnoho, zač vyděl Lidové noviny Karlu Čapkovi. Téměř celá jeho tvorba od roku 1921 byla zasvěcena Lidovkám, jimž ovšem přinesl mnohem více, než pak bylo sebráno v knihy. (...) A vedle toho nelze zapomenout na stálý příliv jeho podnětu a nápadů. V Karlu Čapkovi zůstal v krásné nedotčenosti kus mladistvého chlapectví, které miluje hru, kombinaci, konstrukci, vynález a objev. Je to znát i v jeho nejzávažnější tvorbě, ale tim víc se to projevovalo v jeho soužití s novinami, kde stále a stále ukazoval, jak lze v každé všední události objevit její zvláštní a překvapující ráz, její skryté tažemství, její vztah k životu a smrti. I když sám nebyl reportérem, odhaloval bezdéký ostatním, jak brát věci života do rukou; s láskou a pozorností. Nikdy v redakci neříkal žádné teorie a nerozdával poučky, ale tak, že mimovolně byl jedním z tvůrců té „školy Lidových novin“, která nápadně odlišovala list od druhých. V době svého nejužšího soužití s redakcí přihrnul se tam denně jako velká voda, s kříkem a rámušením, s vtipem na každého, s kým se setkal, a láteřením na noviny a obecný nepořádek. Zasedal v největší pracovní místnosti, kde vytrvale překázel, do všeho se omočil, do všeho zařípal; a všichni se za ním tálili, takzvaná služba měla kolem sebe boží dopuštění, ale ze všeho toho halasu a tartasu vylézaly Lidové noviny takové, jaké byly.

Nejtypičtější čapkovský útvar byla ovšem causerie ve sloupku kurzivy a drobnější v entrefiletu; ale vedle toho psal povídky, ce-

stopisné črty, povzbudivé úvodníky, soubory aforismů, pohádky dětem, humorální ličení svých zkušeností divadelních, filmářských, zahradnických, psářských, které nejednou ilustroval podivuhodně živou kresbou nebo dokonalou svou fotografií. Občas přispěl referátem literárním, a bylo-li třeba, veršoval nouzové rozhlasky a zredigoval anekdoty v Pražském filmu. Nejednou důvtipný jeho postřeh oživil anonymně rubriku zpráv; a šlo-li o velkou společnou reportáž při výjimečných událostech, hlásil se vždy o svůj úkol mezi ostatními. Stěží už bude možno obnovit v paměti všechny jeho šťastné podněty redakčních prací. Casto přinesl popud k jednotnému zredigování celého výjimečného čísla nebo ke zvláštnímu podniku v novinách. Tak před lety inspiroval úchvatnou anketu, v níž se čtenáři zpovídali z krás svého povolání; a jestliže básník Rudolf Těšnohlídek dal v Lidových novinách podnět k nadílkovým vánočním stromům Republiky, básník Karel Čapek založil v nich velikonoční pomázkou, sbírku pro letní pobyt chudých dětí, která vynesla prázdninovým koloniím statisice.

Později, když ho zasáhl stín světové slávy, neměl už Karel Čapek kdy na svůj denní nástup a denní táboreni. V přední vysedávaly všelijaké Angličanky a Američanky a Norky a Němky a všelijci slavní a neznámí mužové pera a Čapkův pobyt v redakci se měnil v audience a porady a interviewy a úniky slibům a z valné části v udílení podpor neznámým ztruskotancům. Na stole ho čekaly fúry dopisů z celého světa a knihy k podpisu a všelijka ta přítěž slavného literáta. Vycházival z toho uštíván a unaven a pobyt v pokoji „služby“ byl pro něj spíše jen chvíle oddechu.

Byl přece Čapek křehké a slabé tělesné konstrukce, s jakousi chronickou churavostí obratlů páteře, která ho soužila vytrvalými bolestmi, o nichž se zmíňoval jen statečný máchnutím rukou. A když se dal se svou nadšenou vírou do všelijakého organizování, tu Pen-klubu, tu akce Demokracie dětem, to nějakého dohodování znepřátelených politiků, býval z toho unaven a vyčerpán, ještě než došel do redakce. Velkým vykoupením ze všeho bylo pro něj jeho zahrádkářství, nekonečné rytí a pletí a přesazování a shánění kytiček a stromků; všecek blažen náslouchal cizímu vyprávění, několikrát ho hde považoval za zahradnického dělníka. Když mu přátelská ruka umožnila užívat domku a rozsáhlého kusu lesnaté a lukovité půdy u Dobříše, mizel nám na týdny z očí, protože pracoval s vášní amerického průkopníka, rval se s rozdivočelou a zbujnělou přírodou i s neplodností skal a strání, nový neznámý Čapek, jehož skrytý život by se byl teprve projevil v novém díle. (Zpr. A. Adamec)

Zpěv rodné zemi

(výňatek)

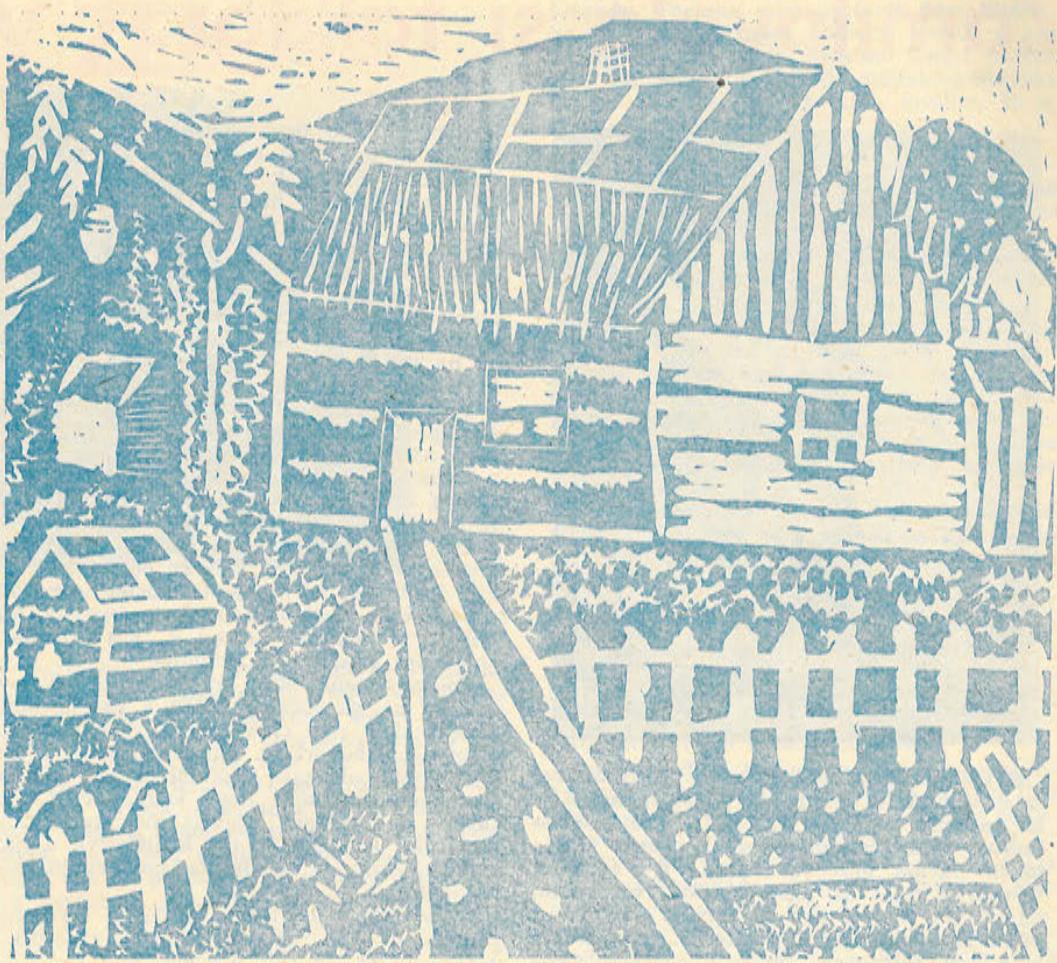
Modrou legendou jsi kvetla, země,
nad mým rodným krajem prostřed Čech.
Hora Říp se skláněla tam ke mně,
jako matčin prs a sladký vzdech.
Jak polibek na ústech
chutnala jsi po ovoci sadů,
v stínu hájů, v světle vinohradů.

Kolikrát
rozkveta jsi rádlem rodných lánů,
zpěvem jítrních kohoutů v svých zdech,
tancem žen ve vúni tymánu,
závrati a láskou v dívčích snech.

Rody jdou
přes tvá pole, obtěžkaná prací,
do dílen, v nichž syčí kujný kov.
V dětský smích, v zpěv mlýnských kol se
ztráci
vyhlasi hlas mrtvých, nářek vdov. (...)

A tak jdem
mrtví, živí, nezrození,
nekonečná pokolení.
Z bouřných mraků nad světem
stoupá s námi, ostrov štěstí,
nekonečný život nás,
na němž je nám růst a kvést,
držet stráž.

JOSEF HORA

Môj dom, linoleoryt Gražiny Vrtelovej (11 r.) z Hornej Zubrice, 8. miesto v star. skupine.

Domovina

Kde je moja domovina,
kde je môj rodný kúsok otčiny?
Človek v sebe detstvo ako okovy má
vryté. Nedajú sa preťať ani odčiniť.

Po celý život nasávame vlahu
z kalužiek detstva. Kto ich preskočí?
V pučiacom vŕbí u nás popri Váhu
vpila sa mi rodná zem navždy do očí.

Vysychajú slivky, ktoré otec sadil,
strom za stromom oceľ času vytína.
Kde je ten chládok, letný slastný chladík,
konča hory modrá čistina...

Kniha žitia žltne, papier sa už miňa,
ale ešte stále hreje zem.
Moje pravé srdce — krvná domovina,
žijem, kým ľa celú neprejdem,

aby som sa znova, opäť vracať
do chotára v mäkkom Považí,
k rozvodeným lúčnym krásam,
pre ktoré tak rád by znova žiť.

Hoci cementom je často zaprášená
striebrovlasá moja rodná dedina,
je mi blízka ako drahá žena,
nenahraditeľná, jediná.

PAVEL KOYS

SLOVNÍK ŽIVOTA (II9)

V jazykovej praxi niekedy vznikajú rozpaky v tom, ktorá predložka a aká väzba sa má použiť v súvislosti s druhým a tretím významom slovesa prispieť, resp. jeho nedokonavej podoby prispievať, teda ak ide o význam „dopomôcť, dopomáhať k niečomu, napomôcť, napomáhať uskutočneniu niečoho“ a o význam „dať, dávať, poskytnúť, poskytovať finančnú alebo inú hmotnú pomoc na nejaký cieľ“. Ak ide o napomáhanie pri uskutočnení nejakého cieľa, je náležitá väzba s predložkou „k“ a 3. pádom podstatného mena. Na ilustráciu uvedieme dva príklady z tlače: ... ďalšie neprestajné rozširovanie a prehľbovanie vzťahov medzi oboma stranami a štátmi prispieva k upevňovaniu socializmu, jednoty socialistických krajín, k uvoľneniu, rozvoju medzi národmi a upevňovaniu mieru vo svete. — Závery a úlohy priaté na zasadnutí majú prispieť k lepšiemu uplatneniu skúseností a analýzy plnenia plánu technického rozvoja. Ak ide o poskytnutie alebo poskytovanie finančnej alebo inej hmotnej pomoci, vtedy sa sloveso prispieť (prispievať) viaže s predložkou „na“ a so 4. pádom podstatného mena. Na ilustráciu príklad: Zásadne teda obidva rodičia prispievajú na výživu detí, ale materiálny (peňažný) prinos obidvoch rodičov nebude vždy rovnaký.

POESKY

lew
lewacki
lewactwo
lewar
lewatywa

SLOVENSKY

lev
lavičarsky
lavičiarstvo
zdvihák
klystir

ČESKY

lev
levičácky
levičáctví
zvedák
klystýr

lewica	favica	levice
lewkonka	fiala	fiala
lewo (na lewo)	naľavo	nalevo
lewy	ľavý	levý
lewe papiery	falošné dokumenty	falešné dokumenty
ležć	lieži	lézt
leža	brloh	brloh
ležak	ležadlo	lehátko
ležeć	ležať	ležet
lędźwie	bedrá	bedra
lęk	obava	obava
Ignacé	lipnúť	Inout
libacia	pijatika	pitka
libella	vodováha	vodováha
liberalista	liberál	liberál
liberalny	liberálny	liberálni
lice	lice	lice
liceum	líceum	lyceum
licencja	licencia	licence
lichō	nepárne (číslo)	liché (číslo)
Idź do licha!	nešťastie, zlý duch	neštěsti, zlý duch
jest tego	chod' do čerta!	jdi k čertu!
do licha	je toho veľmi veľa	je toho velmi mnoho
nie budz licha	nepričítavaj	nepřivolávej
kiedy špi	nešťastie	neštěsti
lichota	zlá, nekvalitná vec	špatná, nekvalitní věc

Zamilovala si folklór

S menom krajanky Viktórie Smrečákové sa naši čitatelia stretávajú na stránkach našho časopisu pomerne často. Do krajanského hnutia však vstúpila dosť neskoro, aktívnejšie začala pracovať pred 6. zjazdom KSCaS a dnes je známa našim krajanom, najmä na Orave, ako neúnavná, obetavá a iniciatívna krajanská činiteľka. Neprestala však byť roľníčkou, ženou a matkou siedmich detí so svojimi každodennými problémami. Nazrime do jej rodinného života.

Narodila sa 6. októbra 1936 v Malej Lipnici ako jediné dieťa Márie a Jozefa Bonkovi, oravských roľníkov. Skončila sedemročnú základnú školu s vyučovacím jazykom slovenským. A práve so školou sa spájajú jej najkrajšie spomienky, zo školy si odnesla aj úprimný a citový vzťah k slovenskej kultúre.

Rodičia jej pomreli mladi hned po vojne. Zostala skoro sama na 8 ha gazdovstve. Jednako v domácnosti bol potrebný súci chlap.

Vydala sa ako devätnásťročná za Silvestra Smrečáka z Veľkej Lipnice.

Silvester Smrečák sa narodil 31. januára 1931 v roľnickej mnohodetnej rodine. Po skončení zakladnej slovenskej školy, keď mal 15 rokov, zomrela mu matka, dedina vyhorela, bola bieda, často nebolo čo vložiť do úst a tak otec rozhodol, že deti sa musia rozist a každý si musí poradiť sám. Silvester odišiel pracovať do Československa. Vrátil sa na prosbu otca, keď mal 21 rokov. Niekoľko rokov vymenoval otcovi na gazdovstve a súčasne pracoval v kameňolome. Medzičasom poznal kr. Viktóriu Smrečákovú, oženil sa a odišiel do Malej Lipnice.

Začiatky ich spoločného života neboli najlahšie. Začali od výstavby nového domu, keďže predošlý slúžil už dvesto rokov. Na svet začali prichádzat deti. Z neveľkého gazdovstva a malo úrodnej pôdy sa bolo tažko užiť. Preto kr. S. Smrečák odišiel v r. 1966 pracovať do Československa do Ostravy, kde bol do r. 1971. Ale už od r. 1974 pracuje v Odevnom družstve v Jablonke.

Po celý tento čas krajanka Smrečáková zostala na gazdovstve spolu s deťmi. Majú sedem detí päť chlapcov a dve dievčatá. Škoda len, hovorí kr. Smrečáková, že sa nenecheli učiť, ale zato ti starší už majú chlieb v rukách. Najstarší Jozef je mallarom, Stanislav je pekárom. Tadeáš másiarom, Emil stolárom, Kristína sa učí krajčírstvu a najmladší Zbyszek a Uršula navštievajú ešte základnú školu.

Svoje najlepsie roky venovala krajanka Smrečáková svojim deťom, ich výchove a ľažkej práci na roli. Chcela, aby sa aspoň im žilo lepšie, ľahšie, preto si po večeroch dorábala šitím a štopkaním. Iba teraz keď deti vyrástli a súčasti sa aj osamostatnili, má trošku viac času pre seba a pre spoločenskú kultúrnu prácu.

Ešte ako mladé dievča — hovorí kr. Smrečáková — som účinkovala v divadelnom krúžku, najprv ako šepkárka. Potom už ako vydatá žena som úspešne zahrála niekoľko postav. Potom to nejak všeľko ochabalo a nič sa u nás nedialo. Vždy ma to mrzelo, keď som v Živote prečítala, že v iných obciach niečo organizujú a kultúrne sa činia.

A už vtedy som si zaumienila, že my to tiež budeme musieť rozhýbať. Pomohol mi v tom nebohý kr. L. Tokár a doterajší predseda kr. F. Svetlák.

Avšak podľa mňa — naša činnosť sa musela začať od vyučovania slovenského jazyka v našej škole.

Začiatky kultúrnej činnosti boli skromné, chceli sme založiť iba spevácky krúžok, ale keď sme sa už dali dokopy, vznikol z toho folklórny súbor. Nie však odrazu, najprv bolo treba cvičiť, venovať veľa večerov skúškam, skúšať a opakovať, vyžadovalo si to veľa nervov a trpezlivosti. Potom prišli prvé vystúpenia, ktoré neboli vždy vydané, chýbala istota a prirodzenosť pohybu na scéne. Pomaly však prišlo aj to, mladenci a dievčatá sa počas vystúpení okresali, dvakrát už boli na Slovensku v Detve, vystupovali na Podhráčskych slávnostach a viacerých podujatiach organizovaných Spoločnosťou.

Krajanka Smrečáková bola nielen organizátorkou súboru, ale aj jeho režisérkou, scénaristkou a dokonca aj sama účinkovala.

Zorganizovala taktiež divadelný krúžok, ktorý v tomto roku úspešne vystupoval, dokonca aj na prehliadke amatérskych divadiel v Bielom Dunajci.

Od 6. zjazdu je členkou ústredného výboru, v miestnej skupine je členkou výboru a dopisovateľkou Života a jeho aktívnu propagátorou. Je všade tam, kde sa niečo deje.

— Vždy sa poteším, keď sa mi podari niečo urobiť, ukázať a dobre reprezentovať našu Spoločnosť. Dobre sa cítim s mládežou, akoby mladšie. Mojom tajnom túžbou je, aby moje deti, myslím si, že dcéra, pokračovali v mojej práci, lebo plány máme veľké, ale to až potom, keď budeme mať vlastnú hudebnú kapelu.

Ako sa však na jej spoločenskú prácu díva jej manžel.

Občas aj nadávam — hovorí kr. Smrečák — lebo sú často s tým starosti. Nie však preto, že som proti, myslím si, že takáto práca je potrebá, ale trpí na tom práca v domácnosti a na poli.

V domácnosti však robia spoločne, nedeľia prácu na mužskú či ženskú, môžu sa dokonca streďať aj pri varení.

Chcel som písat o krajanskej rodine, avšak väčšina materiálu je o kr. Smrečákové, o žene, ktorá si zamilovala dedičstvo predkov, slovenskú kultúru. Myslím však, že tieto pozornosť jej právom patrí.

Text a foto: D. SURMA

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

FEBRUÁR — ÚNOR

1.—11.II.1945 — I. armáda poľského vojska po ťažkých bojoch prelomila hlavnú a pevnú bránu líniu nemeckých opevnení na Pomeranskom vole.

1.III.1946 — bola vyhlásená Maďarská ľudová republika.

2.III.1943 — sa pod Stalingradom nad Volgou skončila jedna z najväčších bitiek druhej svetovej vojny, ktorá prebiehala od 17. júla 1942. Poldruha milióna nemeckých vojakov a dôstojníkov zahynulo, bojo rancích alebo padlo do zajatia; väčšina vojnávskych udalostí sa naklonila v prospech ZSSR a celej protihitlerovskej koalície.

2.III.1970 — v Colwyn Bay (Walesko) umrel Bertrand Arthur Russel, významný anglický matematik, filozof a sociológ; svojimi prácami ovplyvnil filozofiu a súčasnú logickú matematiku; zástancu atómového odzbrojenia, laureát Nobelovej ceny za literatúru. (nar. 18.V.1872 v Treleek).

3.III.1735 — sa v Dubiecku (Przemyské vovodstvo) narodil Ignacy Krasicki, najvýznamnejší spisovateľ poľského osvetenia, básnik, prozaik, osobný kaplán kráľa Zigmunda Augusta, warmiński biskup, gnezdenský arcibiskup (1735) tvorca prvého poľského románu Mikuláša Došviadečného prípady. Jeho tvorivosť zahrňuje: publicistiku, fejtón, cestopisy a historické spisy, životopisy, štátников, sentencie a aforizmy.

bájk, satiry a básne, ako aj básnické listy. (um. 14.III.1801 v Berline).

4.III.1505 — sa v Žurawinie pri Haliczi narodil Mikolaj Rej, prvý významný poľský spisovateľ, nazvaný Otcom poľského písomníctva. Jeho tvorivosť sa zaoberala konkrétnymi politickými, spoločenskými, náboženskými a morálnymi otázkami svojej doby. Písal poľsky považoval za svoju občiansku povinnosť. Dôležitejšie diela: Krátky rozhovor medzi... pánom, richtárom a farárom, Vlastná podobizeň poctivého človeka, Zrkadlo a iné. (um. medzi 8.IX. a 4.X.1569 pravdepodobne v Rejowci, ktorý založil).

4.III.1820 — sa vo Viedni narodila veľká česká spisovateľka Božena Němcová vlastným menom Barbara Panklová, autorka prvých českých realistických románov a poviedok zo života ľudu a českej dediny o.l. známej Babičky, národná buditeľka (um. 21.I.1862 v Prahe).

4.III.1945 — bolo oslobodené Belgicko.

4.—11.II.1945 — veľká trojka: Stalin, Roosevelt a Churchill, ktorá stála v čele protihitlerovskej koalície sa zúčastnila v Jalte na Kryme jednej z najdôležitejších spojeneckých konferencií druhej svetovej vojny. Vodcov veľmoci sprevádzali ministri zahraničných vecí: Molotov, Stettinius a Eden, ako aj iné osobnosti. Prerokovali spoločné kroky za účelom porazenia hitlerovského Nemca: vojnu na Tichom oceáne a ázijské problémy; vzťah k Tretej ríši po jej bezpodmie-

nečnej kapitulácii, ako aj všeobecné zásady reperiácií za škodu spáchané Nemeckom na spojeneckých krajinách. V Jalte tiež veľmoci rozhodli zvoliť v apríli 1945 konferenciu v San Francisco za účelom povolenia „všeobecnej medzinárodnej organizácie“ pre udržanie mieru a bezpečnosti (OSN). Schválili aj tzv. Jalskú deklaráciu — základný dokument, ktorý odsúhlasil politiku troch mocností pri riešení politických a hospodárskych otázok v Európe. V inom dokumente rozhodli o otázkach Poľska, predovšetkým o jeho nezávislosti, vláde a hraniciach: „Poľsko by malo získať podstatný územný prírastok na severe a západe.“ V Postupimi — na základe Jalskej deklarácie — vytýčili nové hranice na Odre a Lužickej Nise.

5.II.1942 — na základe československo-sovietskej dohody z júla 1941 v poduralskom meste Buzuluku vznikla 1. čsl. vojenská jednotka, ktorá sa neskôr stala základom 1. čsl. armádneho zboru v ZSSR, jej veliteľom bol gen. Ludvík Svoboda.

7.II.1885 — sa narodil Sinclair Lewis, romanopisec a prvý americký leureát Nobelskej ceny za literatúru v r. 1930; s reportérskym autentizmom popisoval život typických amerických prostredí stredných spoločenských vrstiev, zároveň kritizujúc ich mentalitu, primitívne ideály kariéry a úspechu (um. 1951).

11.II.1945 — začala pracovať vysielačka Poľského rozhlasu v pravobrežnej Varšave.

SVĚTLO A STÍNY ZELOVA

Pamětní fotografie českých krajanů u Ilusova Kamene v Zelově v roce 1941. (Snímek archiv A. Ch.)

Procházel jsem se zelovskými uličkami a lidem, které jsem potkával, jsem kladl otázku: Vite něco o dějinách Zelova? Bohužel, několik desítek Zelovanů nedovedlo nic odpovědět, a jeden vtipálek řekl: „Bydlím v Poznaňské ulici, ale nic nevím, protože nejsem zdejší.“ Zijeme v těžké době, to je pravda, máme mnoho všedních starostí, ale to ještě není důvod, abychom neznali dějiny svého městečka, v němž nejen bydlíme...

Připomeňme alespoň ve zkratce. Nejstarší zprávy o Zelově pocházejí z roku 1402. Do počátku 19. století to byla šlechtická vesnice. V roce 1802 do Zelova přišli čeští osadníci, kteří uprchli z Čech před náboženským pronásledováním. Přivedl je tam Aleksander Petrozelin. Kolonisté koupili půdu v Zelově od tehdejšího majitele Józefa Świdzińskiego. Půda byla slabá, proto se čeští osadníci začali zabývat výrobou plátna a později vlněných tkanin. Od poloviny 19. století tkalcovství ovládala bavlna. Osadníci sdružení v obci Českých bratří měli vlastní školu, a do dnešního dne mají vlastní kostel. V roce 1954 Zelov dostal práva sídliště a v roce 1957 městská práva.

Ve středu města na náměstí se zachovaly zděné domy z poloviny 19. století a při vjezdu do města poutá pozornost kostel Českých bratří z roku 1823. O charakteru města rozhodují — dnes ještě více než kdysi — Zelovské závody bavlnářského průmyslu. Působí jako kvásek. Díky nim se ve městě dost staví, ale to neznamená, že není nedostatek bytů. Ve středu města je vidět hospodářské ruce, ale na předměstí stojí staré domy, které potřebují generální opravu a některé z nich už se hodí jen na zboření. Ani ulice nejsou všechny upravené. Ještě mnoho je třeba udělat, aby Zelov vypadal opravdu jako město...

Předseda městské a gminné rady Wacław Gapík řekl: „Po loňských volbách do národních rad jsme sebrali požadavky občanů a připravili jsme plán jejich realizace do roku 1990. Co se v té době má udělat v Zelově? Bude to další výstavba obytných bloků, kanalizace, stavba čistíren odpadních vod, nové základní školy, v sídlišti XX-letí postavíme pavilon s obchody a provozovnami služeb. V Poznaňské ulici bude autobusové nádraží. Při podniku komunálního hospo-

dářství vytvoříme opravářskou a stavební brigádu. Chceme také postavit dům klidného stáří. Chybí nám odborní lékaři, a pro ně potřebujeme byty. Musíme hodně udělat, ale jak znám možnosti městsko-gminného úřadu a občanstvo Zelovanů, myslím, že se nám podaří plán splnit.“

Náčelník městsko-gminného úřadu Edmund Barański. Z rozhovoru vyplývá, že náčelník je optimistou. Rekl: „Ano, to je pravda; jedním z našich nejdůležitějších problémů je bytová výstavba. Belchatowské bytové družstvo u nás v letech 1981–1983 postavilo tři bloky pro 95 rodin. Potřeby jsou velké... Nejdě jen o byty pro ty, kteří čekají v pořadníku, ale pro deficitní odborníky, mj. pro lékaře. Nenabídnete-li jim byt, nepřijdou. Proto bych chtěl, abychom stavěli ročně jeden blok pro 50 rodin. Tak bychom do roku 1990 vyřešili nejpříčlivější potřeby. Stavební terény jsou už připravené.“

Jiný problém — čistírna odpadních vod. Tato investice je už v oblastním plánu. Začali jsme stavět v roce 1984 a vydali jsme už 15 milionů zlotých. Těžší to bude s pavilonem sociálních služeb v sídlišti XX-letí. Obecní družstvo v Zelově postavilo v posledních letech obchodní pavilon, obchodní dům, pekárnu... Teď splácí dluhy. Ale musí nám pomoci Vojvodský svaz zemědělských družstev, poskytnout obecnímu družstvu půjčku. Pak ten pavilon rychle postavíme.“

Další otázkou je úprava ulic. Samozřejmě všechno se nedá udělat najednou. V roce 1984 jsme začali v Poznaňské ulici a letos ji ukončíme. Na ulice a cesty máme v obci asi 1,5 milionu zlotých ročně. Není to mnoho a tak nám musí pomáhat dotace — podobně jako loni — vojvodského úřadu v Piotrkowě, vojvodské komise hospodářského plánování a komunálního hospodářství. Předešlým však počítáme s pomocí občanů. Mnoho jednoduchých prací musíme udělat sami, brigádnicky. Zelované byli vždycky občestaví, pomáhali podle svých možností a jsem přesvědčen, že ani další pomoc neodmítnu.“

Ano, je to pravda — žijeme v těžké době, peníze na všechno nestačí a potřeb je mnoho... Chce-li město nebo vesnice něco udělat, musí se spojhnout na občestavost občanů, na jejich pocit odpovědnosti za vlastní město. A všechno proto, abychom žili lépe a příjemněji...

ZBIGNIEW RUTA

12.II.1865 — v Ludźmierzu na Podhalí sa narodil Kazimerz Przerwa-Tetmajer, básník, novelista, románopisec a malopoľský dramatik, ktorý svoju tvorivosť v značnej mieru venoval Tatram (um. 18.I.1940 vo Varšave).

14.II.1840 — sa v Paříži narodil Claude Monet, francúzsky maliar, jeden z hlavných tvorcov impresionizmu (um. 6.XII.1926 v Paříži).

14.II.1945 — bol oslobodený hitlerovský koncentračný tábor v Gross-Rosen (dnes Ro-goňica) na Dolnom Slezsku.

15.II.1945 — Varšava sa stala sídlem ústredných orgánov.

15.II.1948 — vznikla Kórejská ľudová republika.

16.II.1665 — v Sokolówke umrel Stefan Czarniecki, poľný korunný hejtman a jeden z hlavných vojenských poradcov kráľa Jana Kazimíra. Významný velitel a hrdina oslobođeneckej vojny počas švédského vpádu, tzv. potopy. Do poľskej tradície prešiel ako vzor neoblomného a obetavého vojaka.

17.II.1609 — v Ríme zhorel na hranici Giordano Bruno, taliansky filozof, popredný humanista a predstaviteľ talianskej renesančnej filozofie. V protiklade k oficiálnym filozofickým a vedeckým autoritám chápal svet ako nekonečný a trvajúci vo včenej evolúcii. Prírodovedecké koncepte Bruna boli úzko spojené s heliocentrickým systémom Kopernika a mali základný vplyv na moderné prirodovedectvo. Obžalovaný inkvi-

zicou o kacírstvo bol sedem rokov väznený a spálený na hranici (nar. 1548 v Nola pri Neapoli).

17.II.1955 v Pezinku umrel Stefan Krémery, významný slovenský básník, literárny historik a kritik, redaktor a prekladateľ; organizátor literárneho života (nar. 26.III. 1892 v Mošovciach).

21.II.1955 — sa vo Varšave konala inaugúracia pôsobnosti Národnej filharmonie v rekonštruovanej budove. Bolo to zároveň otvorenie V. medzinárodnej klavírnej súťaže Fryderika Chopina.

22.II. alebo 1.III.1810 — sa v Želazowej Woli narodil Fryderyk František Chopin, najvýznamnejší poľský hudobný skladateľ, slávny klavirista, jeden z najväčších tvorcov hudby. Připomeňme: Chopin rástol vo Varšave; hral na klavír ho to začiatku učila matka, od r. 1816 učiteľ W. Żywny; komponovaniu sa učil pod vedením J. Elsnera, nájskôr súkromne, od 1826 v Hlavnej hudobnej škole; mal sedem rokov, keď zložil prvú skladbu (Polonézu g-moll), od ôsmeho roku života hral na verejných a súkromných koncertoch. Mal mnoho koncertov v mnohých mestách a krajinách a tak získal európsku slávu.

Písal skoro výlučne klavírne skladby; zosúdil tradície klavírnej hudby s inšpiráciemi poľského folklóru. 2.XI.1930 opustil Poľsko (navždy) a odišiel do Paríža, kde od septembra 1831 býval na stále. Priateli si s francúzskou spisovateľkou George Sand

dovou a v jej kúrii (Nohant pri Châtre) skoro každý rok trávil leto, tu napsal svoje najlepšie skladby. 16. novembra 1848 mal svoj posledný koncert v Londýne a načrtol svoju poslednú skladbu — Mazurku F-moll.

Chopinova tvorivosť mala veľký vplyv na rozvoj svetovej hudby. Od r. 1927 sa vo Varšave konajú Medzinárodné klavírne súťaže nosiace jeho meno, ktorých sa zúčastňujú klavíristi z celého sveta. (um. 17.X.1849 v Paríži a tam je aj pochovaný. Jeho srdce dovezli do Varšavy).

23.II.1918. — Robotnícko-roľnícka Červená armáda — od r. 1946 premenovaná na Sovietsku armádu — vybojovala pod Narvou a Pskovom svoj prvý vítazný boj s interventnou nemeckou armádou útočiacou na Petrohrad — vtedajšie hlavné mesto revolučného Ruska. Tento deň sa oslavuje ako sviatok Sovietskych ozbrojených sil.

24.II.1885 — sa vo Varšave narodil Stanisław Witkiewicz pseudonym Witkacy, významný poľský spisovateľ, maliar, filozof, teoretik umenia (späťal samovraždu 18.IX.1939 v Jeziorkach na Wołyni).

25.II.1948 — v Československu po šiestich dňoch politické krízy odsunuli od moci burzozária a reakciu; vznikla nová vláda obrodeného Národného frontu Čechov a Slovákov. Tieto udalosti boli výsledkom skoro tri roky trvajúceho procesu prerodzovania a národnodemokratickej revolúcie v socialistickú revolúciu.

DIAMANTOVÁ SVATBA

Když jsem před několika měsíci, přesněji ve středu ráno 7. listopadu 1984, vystoupil v Krzanowicích z autobusu, zmocnily se mě náhle tak trochu rozpaky. Tréma? Ne, to určitě ne. Spiš jakési obavy, zda jsem správně zhodnotil situaci. Při svém posledním pobytu se mi totiž podařilo shromáždit některé překvapivé údaje o životě zdejších obyvatel — „Moravjanů“. O jejich zvyčích, obyčejích, svébytné kultuře. Při odjezdu jsem pak slibil, že se sem vrátím... A slib jsem dodržel. Teď tedy stojím na náměstí, v psacím bloku několik jmen s adresami, a v hlavě jasno písem o cíli své dnešní cesty; ale zároveň strach, podaří-li se mi mé předsevzetí splnit. Po chvíli váhání jsem konečně oslovil muže, který vystoupil z autobusu zároveň se mnou: „Prosím vás, kde bych tady našel paní Plochovou?“ Na okamžík se zamyslel a pak odpověděl moravským dialektem, jenž se nápadně podobal mé češtině. (Což je pochopitelné: jsem přece Moravák a hovořím tudíž s moravským akcentem.) „Teď by měla být tamhle naproti, v kanceláři gminného svazu zemědělských kroužků,“ a ukázal rukou na poschoďový dům, asi 200 metrů od nás...

Paní Plochová byla o mém příchodu předem zpravena; věděla, že přijdu a čekala mě. Milá, přívětivá žena, která většinu svého života strávila tady, v Krzanowicích. Sedl jsem si do nabídnutého křesla; v duchu mi rychle proletěl hlavou, co jsem se o ní dozvěděl už dřív: že je původem „Moravjanka“, zajímá se živě o místní folklór a ve svém volném čase se snaží přispět nejenom k jeho udržení, ale i k zachování pro příští generace. Jako vzpomínku na minulost a poučení budoucnosti. Je proto pochopitelné, že většina mých otázek se týkala právě této problematiky. A to, co jsem vzápěti uslyšel, mě počáteční pochybnosti definitivně rozptýlilo. Moravské zvyky a obyčeje tady totiž nepatří pouze historii; žijí, byť v omezeném měřítku, i v dnešní době. A je jich stále dost.

Dlouho jsme pak ještě seděli a paní Anna Plochová vyprávěla. O masopustu, vítání jara, velikonočních zvyčejích, stavění májů, o Mikuláši, vánočních obyčejích, Třech králech, o lidové tradici vesnických svatebních obřadů a pohřbů. Dozvěděl jsem se přitom hodně zajímavého. Například takové velikonoce: V Krzanowicích a okolních vesnicích, kde převážně „Moravjané“ žijí, nechodi se s žilou na „mrškačku“ v pondělí, ale týden předtím. Shodně s Českými zeměmi a Slovenskem tu však chlapci od čtvrtka odpoledne do soboty oběda chodí „hrkati“. Jsou-li děti hodné, bere je maminka v sobotu navečer do kostela na vzkříšení, kde po polibení kříže dostanou jako dáreček pytlík sladkostí. A konečně, v neděli „deti robi ráno na zahradě hnizdo a povida se jim, že přide zajíček a naklade tam male vajca z cukru alebo take malované, ale deti musí byt slušny...“

Podobný průběh jako v Československu tady mají i vánoční svátky. Malí koledníci chodi na Štěpána a o Třech králech po domech a zpívají — stejně jako o několik kilometrů jižnější na druhé straně hranic — „Koleda koleda Štěpáne“ a „My tři králové jdeme k vám“. Štědrý den pak u dětí probíhá ve znamení pústu: jestliže to vydrží a budou hodné, mohou večer uvidět „zlaté tele“ (v české a slovenské verzi zase „zlaté prasátko“). A štědrovečerní tabule? Hracová polévka, tradiční kapr, sladká omáčka připravovaná z jedenadvaceti přísad a buchty s mákem, takzvané „pučky“.

Velmi zajímavý, atraktivní a mnoha generacemi ustálený průběh mají i další obyčeje. Především masopust, vítání jara, vesnické svatby, a což je zvláštní a do jisté míry ojedinělé, také pohřby. „Pro všechny

Manželé Kociánovi v předvečer svého životního jubilea. Záštěru, kterou má babička na sobě, vlastoručně vyšívala ve svých 17 letech

tyhle zvyky a obřady existuje přesný, předem stanovený rituál, který je prakticky neměnný,“ vysvětluje paní Plochová. „Jenomže, o tom se těžko povídá. To chce vidět a slyšet; vstřebat do sebe onu neopakovatelnou atmosféru. Chcete-li o tom opravdu něco napsat, přijďte se raději podívat. Třeba na masopust nebo nějakou tu svatbu. Po našem. Po moravsky.“

Poděkoval jsem za pozvání a slíbil, že si určitě takovouhle podívanou nenechám ujít. To jsem ovšem ještě nevěděl, že následujícího dne mi bude účast na masopustu a vítání jara nabídnuta také paní Renatou Rebenkovou z nedalekých Samborovic, další velkou ctititelkou a propagátorkou „moravjanského“ folklóru.

Ještě dlouho jsme si s paní Plochovou povídali. A já si při tom uvědomoval, že tohle všechno znám z doby svého dětství. Mikuláš s čertem (tady ovšem bez anděla), masopustní pochovávání basy, pálení či topeň Mařeny při vítání jara, stavění májů... Jak je to všechno nepředstavitelně podobné. Přítom hranice, která od roku 1763 probíhá odtud jen několik kilometrů jižněji, říká, že tady je Polsko, a tam Morava. Kultura, zvyky, obyčeje a tradice však zůstaly po více než 200 let na obou stranách téměř stejně. Ostatně, potvrzuji to i názvy Moravan a Moravan. Nebo třeba příjmení lidí, s kterými jsem se tady, na polskomoravském pomezí, setkal: Labuda, Červenka, Kubiček, Filip, Jurečka, Slavík, Poledník, Homola, Král, Rychlík, Trnka, Liška, Kocián, Hnida, Strnisko, Náhlík, Hanka, Kurka... Tém patří dík za to, že Moravjan je dodnes Moravjanem, že pro současné i budoucí generace zůstala zachována svébytná kultura tohoto kraje. Ze to, co si jako kluk pamatuju z vesnice, mají dosud také v Krzanowicích.

„Čas se pomal nachýlil. Nezbývalo tedy, než se s paní Plochovou rozloučit. S ujištěním, že se brzy opět uvidíme. Netušil jsem, že to bude už na několik hodin. Při návštěvě úřadu gminy mi totiž náčelník Jerzy Walek prozradil, že za několik dní se v domě mé dopolední hostitelky uskuteční

velká slavnost. Její rodiče oslaví v neděli 11. listopadu diamantovou svatbu. A při tom pochopitelně vedení gminy nemůže chybět. Nedalo mi to, a vypravil jsem se za paní Plochovou znova. Či spíše tentokrát za její rodiči...

Moderní pěkná vilka na kraji vesnice, na níž byly zdaleka vidět šikovné ruce dobrého hospodáře. Stejným dojmem působil i její vnitřek: moderní nábytek, perfektní technické vybavení domácnosti, všude čisto a útulno. Paní domu mě ochotně seznámila s jubilanty. Ti zprvu necháli o nějakém rozhovoru ani slyšet. Nakonec si ale dala babička, paní Kociánová, říct. Takže za chvíli sedíme v kuchyni nad šálkem kávy a povídáme si. O tom, že dědovi je 84 a babičce 83 let, že oba pocházejí z Hlučínska na československé straně hranic, a do Krzanowic se přestěhovali v roce 1932. To už se paní Kociánová rozpozdívá o svém životě: „Ještě mi nebylo 7 let, a už jsem u sedláka pásala husy. Sem tam za to byl nějaký ten trojník. To vite, byla to pro nás, děcka, obrovská radost. Vždyť to byly první pracně vydělané peníze! No, a když jsem byla starší, tak často místo do školy, hajdy k sedlákově nebo na panské. Pomáhat o žních, při sklizni lnu. A doma bylo taky hodně práce... Otec? Ten byl vyučený zedník. Jenomže práce bylo tady málo, a tak se chodilo na vandr. Někdy i za hranice, třeba až do Hamburku. V zimě ale zedníci nedělali. A žít se z něčeho muselo. Tak se otec naučil ještě krejčovinu... Po vyjiti školy jsem šla sloužit k panu řidičimu. Ostatní spolužáci dřeli u sedláků. Děvčata jako děvčatky, chlapci u koní nebo jako čeledini. Do továrny se jich dostalo málo. Já měla štěstí, pracovala jsem tam skoro 8 let. Pak přišla krize a vyhodili mě. Manžel byl zedník, jenomže byly děti a peněz málo. Takže zase k sedlákům. Měli jsme kousek pole, a aby mi je obdělali, za trochu deputátu jsem dřela 95 dní do roka zadarmo. Takovýto život už dnes ti mladí neznají....“

Ještě hodnou chvíli babička vzpomínala. Teď už ale spíš na ty lepší časy. Na to, jak se od roku 1945 žije všem líp. Na domek, který si postupně vybudovali do dnešní podoby, na 4 děti, jež společně s manželem vychovala ... A pak náhle řekla: „Povídala dcera, že se zajímáte o „Moravjany“. O naši řeč, písničky. Víte co, já vám zapívám!“ A než jsem stačil kývnout na souhlas, ozvala se známá melodie „Ctýry koně ve dvoře, žáden s nima neoře ...“ Pochopitelně, slova byla v místním dialektru. „Tuhle však určitě neznáte,“ usmívala se babička: „Ctýry milé za Opavou, lunt, oženil se vrabec s kavou, lunt, jak se sova dověděla, lunt, na kotouču přiletěla, lunt ...“ Ne, tu neznám, přitakávám. „Taky nemůžete, protože ta je tady odtud, z tohoto kraje.“ Vzápěti na to se ozývají kuchyní další zdejší moravské písničky. To už zpívají nejen babička, ale i její dcera paní Plochová a sousedka, která přišla na „kus řeči“. A tak poslouchám, jak „Ulijana věje věnec, Ulijana, salatum titum, podpolaritum, věje věnec ...“ anebo „Skoro vy budete, chudobná děvčata, ze služby půdete, kerá má rodiče, ta k rodičům pude ...“ Jedna melodie střídá druhou. Mezi tím pak povídání o zdejších zvyčejích a obyčejích, listování ve starých modlitebních knížkách a zpěvnicích tištěných v minulém století v Olomouci, Opavě, Brně ...

Den, který jsem strávil v Krzanowicích, byl opravdu nádherný. Všem za něj co nejsrdceňněji děkuji. A diamantovým jubilantům, manželům Kociánovým, přeji za sebe i za redakci „Života“ ještě hodně šťastných a spokojených let mezi námi.

Text a foto: JIŘÍ F. PILOUS

O problémoch s vyučovaním slovenčiny

Po dlhšej prestávke pokračujem vo svojich spomienkach na školu v Kacvíne a jej riaditeľov. Prvá časť bola uverejnená v októberovom čísle 1983. Dnešná je venovaná vyučovaniu slovenčiny v tejto škole.

Ak si uvedomíme, čo to pre deti znamenalo takéto nútene nosenie maštaľného hnoja v košíkoch, nebude nás prekvapovať, že rodičia a všetci Kacviňania hovorili, že dokonca v časoch poddanstva, ktoré sa udržalo vo Falštine a na Nedeckom zámku do roku 1945, niečo podobné neexistovalo.

Deti hnalí do práce na tomto pozemku bez ohľadu na počasie. Raz keď pršalo a deti sa schovali pod farskú stodolu, ktorá stojí nedaleko tohto pozemku, ihned ich odťal vyhnali.

Rodičia trpeli túto panštinu, ktorú nariadilo riaditeľstvo školy v Kacvíne. Nakoniec na všeobecnej rodičovskej schôdzi v škole Jozef Funket sa odvážil povedať, že pre malé deti je veľmi fažké nosenie hnoja v košíkoch na pozemok, na ktorom gazduje vedenie školy. Preto navrhol, aby hnojili iba staršie deti, t.j. z ôsmej triedy. Rodičia s úlavou podporili tento návrh.

Riaditeľovi školy A. Milaniakovi však sám návrh nastačil, preto dal o ním hlasovať. Rodičia, aj keď neradí, zdvihli ruky.

Správa o uzenení rodičov, ktorých deti chodili do školy sa rýchlo rozložila po dedine, diskutovalo sa o nevhodných metódach vedenia školy v Kacvíne a využívani žiakov na poľné práce pre súkromné potreby.

Na školu so slovenským vyučovacím jazykom v Kacvíne prichádzali učitelia zo Slovenska, ktorí sa usilovali o náležitú a správnu vyučovanie. Vedeniu školy to bolo trníom v oku a v období od 1. do 15. septembra 1962 zlikvidovali slovenský vyučovaci jazyk.

Jozef Páleník, rodák z Oravskej Jablonky, riaditeľ školy v Kacvíne, zorganizoval v školskom roku 1947/48 školu so slovenským vyučovacím jazykom a po 14 rokoch Andrej Milaniak, rodák z Fridmana na Spiši, túto školu so slovenským vyučovacím jazykom zlikvidoval.

Rodičia detí, ktoré chodili do školy so slovenským vyučovacím jazykom, zvolili si delegáciu, ktorá odcestovala do Krakova na Ústredný výbor Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, aby tam predložila otázku likvidácie slovenskej školy v Kacvíne. Po oboznámení sa a prediskutovaní tejto otázky, vedenie Ústredného výboru KSCaS v Krakove poslalo delegáciu na Vojvodský výbor PZRS v Krakove, kde delegácia predložila otázku likvidácie školy so slovenským vyučovacím jazykom. Predstavitelia VV PZRS po oboznámení sa s celou záležitosťou ubezpečili, že určia termín a vyšetria vec na mieste.

V druhej polovici septembra 1962 do Kacviny prišla komisia, v ktorej boli predstavitelia VV PZRS., zo Zväzu poľských učiteľov jeden občan, ktorý sa nepredstavil, a z Osvetového oddelenia Predsedníctva ONV v Novom Targu vtedajší školský inšpektor Antoni Slowakiewicz.

V tomto roku 1962 žatva trvala do neskoréj jesene, keďže stále pršalo, ľudia boli na poliach, keď komisia prišla do Kacviny, preto aj členovia komisie museli chodiť po poliach, aby vec vyšetrili. Komisia si vypočula sťažujúcich sa rodičov, porobila si poznámky a odišla, ale školu so slovenským vyučovacím jazykom nám už neprinavrtili a slovenčina zmizla.

Osvetové oddelenie ONV okrem toho prenajalo na triedu mestnosť v starej krčme, v ktorej bolo výkupné stredisko mlieka.

V nasledujúcich rokoch v Kacvíne sa uskutočňuje generálpa oprava škôl. Starú drevenú školu pokryli eternitom a v škole, ktorú občania svojpomocne vybudovali, taktiež urobili generálnu opravu. V triede, od dvora vyhodili dva veľké obloky v dobrom stave a na ich mieste zasadili dva menšie a... triedu si vzal riaditeľ školy na byt. S likvidáciu d'alej triedy osvetové orgány pravdepodobne súhlasili a o to, že v škole bolo málo mestnosti sa nezaujímali.

V roku 1966 sa začala hľadať mestnosť pre VIII. triedu, vedenie školy pre tento účel chcelo mestnosť v budove urbárskeho lesného spolku. V tejto budove bola mestnosť, v ktorej bola klubovňa mestnej skupiny KSCaS v Kacvíne. Vedenie školy podniklo kroky, aby zlikvidovalo klubovňu, čo sa aj uskutočnilo — zariadenie aj s knihovňou vyhodili pomocou obecnej administratívnej podporennej miliciou z Nižných Lapšov. V našej obci, ako aj mimo nej sa veľa hovorilo o tom, ako sa zachádza so slovenskou národnosťou menšinou v Kacvíne. Orgány štátnej moci a redakcia Život sa ujali celej záležitosti. Vedenie školy bolo prinútene odovzdať jednu mestnosť v starej krčme mestnej skupine Spoločnosti na klubovňu.

V roku 1968, po šesťročnej prestávke vo vyučovaní slovenčiny, rodičia opäť zapísali deti na toto vyučovanie, ako nepovinného predmetu. Vedenie školy v Kacvíne nemohlo sa s tým zmieriť, že sa opäť bude vyučovať slovenčina. Riaditeľ školy Andrej Milaniak začal si pozývať rodičov, ktorých deti sa učili slovenčinu a presviedčal ich, že keď sa budú ďalej učiť tento jazyk, bude to mať negatívny vplyv na vyučovanie a známky z ostatných predmetov a vtedy neprejdú do nasledujúcej triedy. Počas týchto rozhovorov A. Milaniak mal pripravené vlastnoručne napísané osvedčenie, že rodičia súhlasia, aby jeho dieťa prestalo navštěvoovať hodiny slovenčiny. Také osvedčenie dával podpisovať rodičom a niekoľkí ho aj podpisali. Iní nezáhlasili. Niektorí rodičia sa v tejto veci stažovali predsedovi Obvodného výboru KSCaS v Kacvíne Jánovi Magerovi. Po vypočúti sťažnosti predsedu OV KSCaS napísal osvedčenie:

„Osvedčenie — vyhlasujem, že riaditeľ školy Andrej Milaniak dňa 7.III.1969 ma pozval a presviedčal ma, aby som moje dieťa vypísala z vyučovania slovenského jazyka. Z ohľadu na prospech dieťa som toto osvedčenie podpísala a súhlasila som so žiadostou riaditeľa školy. Tekla Sulirová. Kacvin 18.III.1969.“

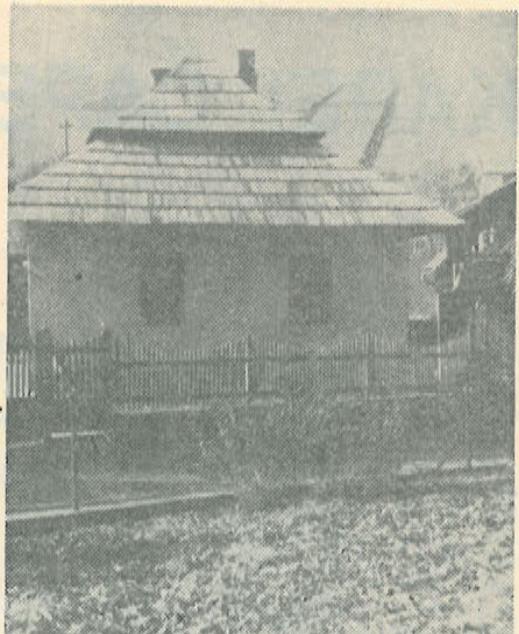
Pravdivosť podpisu potvrdil kr. Magera a je na ním aj pečiatka OV KSCaS v Kacvíne.

Druhé osvedčenie znelo nasledovne:

„Osvedčenie — vyhlasujem, že riaditeľ školy Andrej Milaniak ma pozval k sebe dňa 17.III.1969 a presviedčal ma, aby som vypísal dieťa z vyučovania slovenského jazyka. Ako Slovák som protestoval, osvedčenie som nepodpísal a nesúhlasil som so žiadostou riaditeľa školy. Uvedené potvrdzujem vlastnoručným podpisom. Ján Kubasek, Kacvin, dňa 18.III.1969.“

V súvislosti s touto situáciou a postojom riaditeľstva školy v Kacvíne, mestna skupina KSCaS napísala protest adresovaný vedúcomu osvetovému oddeleniu ONV v Novom Targu dňa 19.III.1969.

Vedúci školského oddelenia v Novom Targu. Mestna skupina KSCaS v Kacvíne protestuje proti konaniu riaditeľa školy Andreja Milaniaka, ktoré je v rozpore s platnými predpismi. Uvádzame konkrétnu písomnosť a faktu a pripojujeme aj vieryhodné osvedčenia rodičov detí, ktoré sa učia slovenčinu.

Najstaršia budova školy v Kacvíne

1.) 17.III.1969 si Andrej Milaniak riaditeľ školy pozval rodičov niektorých detí, ktoré sa učia slovenčinu a presviedčal ich, že keď deti budú pokračovať vo vyučovaní slovenčiny, bude to mať vplyv na všetky známky a preto neprejdú do ďalšej triedy.

Počas rozhovorov riaditeľ ich nahováral, aby podpisali osvedčenia, ktoré vopred vlastnoručne napísal. Bola v nich reč o tom, že spomenutý súhlas s tým, aby jeho dieťa prerušilo výučbu slovenčiny, čo podaktori rodičia vlastnoručne podpisovali, keďže sa obávali o osud vlastného dieťaťa.

V učiteľskej a pedagogickej práci riaditeľa Andreja Milaniaka boli faktky, ktoré nemožno tolerovať.

2.) Uvádzame dôkazy a faktky: žiak na hodine napr. prírodopisu, matematiky alebo iného predmetu nepozná odpoveď. Riaditeľ sa ho pýta, chodíš na slovenčinu? Žiak odpovedá, že nechodí: — tak prečo nevieš odpovedať?

3.) Žiak na hodine polštáry nevie odpovedať na otázku. Na to riaditeľ hovorí: tak odpovedaj po slovensky, ak nevieš po poľsky. Stáva sa, že žiaka, ktorý prišiel na slovenčinu, riaditeľ sa pýta, po čo prišiel.

4.) Žiačky, ktoré chodia na slovenčinu, riaditeľ nazýva rôznymi hanlivými menami: sovy, kavky, Nemky atď. Raz žiačka na hodine, na otázku, aké sú jariny, odpovedá: jeczmien, pšenica, naposledy povedala žito a nie žito. Riaditeľ na ňu kričal a nakoniec povedal: ty Slovenka, ja ti dám žito.

5.) Riaditeľ vydal žiakom príkaz vykonávať manuálnu prácu: ktorú môžu vykonávať iba dospelí a nie deti, ako napr. kopáť jamy pre základy, nosiť maltu, stavebné materiály, tehy, kameň, cement. Bolo to v roku 1968 a budovali sa chlievy a kuríny.

6.) Pozemok, ktorý je určený na výstavbu školy — asi 1 ha štvrtnej triedy — využíva iba riaditeľ mestnej školy a neplati žiadne poplatky štátu. Ale každoročne pozemok hnoja deti nasledujúcim spôsobom: deti majú povinnosť priniesť v košíkoch maštaľný hnoj. Ak by to dieťa nedovolili urobiť, má to vplyv na prospech alebo dieťa neprejde do nasledujúcej triedy. Ak si plne uvedomíme, čo to znamená, hocí len nútene nosenie maštaľného hnoja v košíkoch, nebude sme prekvapení, že podaktori rodičia tvrdia, že ani v časoch poddanstva také dačo by nebolo možné. Ak na tomto pozemku treba vykonať nejakú prácu, celá škola sa toho zúčastňuje aj keď napr. prší, deti musia vykopávať zemiaky. Raz počas kopania zemiakov, keď pršalo, deti sa schovali na prístrešok, ale nielen, že ich opäť poslali do práce, ale aj bili vrcem po hlave.

Text a foto: JÁN MOLITORIS

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

KAREL ČAPEK

PŘÍPAD PANA JANÍKA

Ten pan Janík není ani dr. Janík z ministerstva, ani ten Janík, co zastřelil statkáře Jirsu, ani ten senzál Janík, o kterém se říká, že udělal sérii dvaceti šesti karambolů, nýbrž pan Janík, šéf firmy Janík a Holček, velkoobchod s papírem a celulózou; on je to takový slušný a trochu menší pán, co kdysi chodil za slečnou Severovou a pak už se z desperace neoženil; zkrátka tak řečený papírník Janík, aby nebylo myšlenky.

Tedy ten pan Janík se dostal k těm věcem čirou náhodou, a sice někde na Sázavě, kde býval na letním bytě. To bylo tehdy, když hledali mrtvolu té Růženy Regnerové, co ji zavraždil její ženich Jindřich Bašta, polil nebožku petrolejem, spálil a zahrabal v lese. Bašta byl sice usvědčen, že Růženu zabil, ale její tělo nebo kosti nemohli nalézt; devět dní chodili četníci po lesích, jak je Bašta vodil a ukazoval jím, tuhle nebo tamhle to bylo, hrabali a kopali, ale nikde nic. Bylo zřejmo, že uštvaný Bašta je svádí ze správné stopy nebo hledí získat čas. Byl to mládence ze slušné a zámožné rodiny, ten Jindřich Bašta, ale nejspíš mu doktor nějak zmáčkl kleštěmi hlavu, nežli přišel na svět, zkrátka nebylo to s ním jaksi v pořádku; takový zvrhlý a divný člověk to byl. Tedy devět dní vodil četníky po lesích, bledý jako strašidlo, s očima těkajícima nystagmem hrůzy, trapno se na něho podíval. Četníci se s ním brodili boruvčím a moratem, zuřiví už, div nekousali, a mysleli si, my tě, bestie, utaháme tak, že nás tam nакonec přece jen dovedeš! Bašta, stěží se vleka vysílením, klesl kdekoliv na zem a chrapotal: „Tady, tady jsem jí zahrabal!“

„Vstaň, Bašto,“ zařval na něho četník, „tady to nebylo! Dál!“

Bašta se potáčivě zvedl, a pletl nohami o kousek cesty dál, pokud se zase nezhroutil únavou. Tedy takový průvod to byl; čtyři četníci, dva civilní, pár hajných a strejci s motykami; a křečovitě se potácející zsinálný vrak člověka, Jindřich Bašta.

Pan Janík se znal s četníky z hospody; následkem toho směl chodit po lesích s tím tragickým průvodem, aniž se na něho někdo utrh, že tu nemá co dělat. Mimo to nosil s sebou krabičky se sardinkami, salám, koňák a jiné takové věci, které přišly téměř pánům vhod. Devátého dne už bylo zle, tak zle, že pan Janík se rozhodoval: vickrát s sebou nepůjdou. Četníci už přímo štěkali podrážděným vztéklem, hajní prohlásili, že už toho mají dost a že mají jiné věci na práci, strejci s motykami bručeli, že za tuhle rachotou je dvacet korun denně málo, a zhroucen na zemi trásl se Jindřich Bašta křečovitými záchvěvy, už ani neopovídaje na křík a hartusen četníků. V tu bezradnou a pustou chvíli udělal pan Janík věc, která jaksi nebyla v programu: klekl k Baštovi, strčil mu do ruky housku se šunkou a řekl litostivě: „Koukejte se, pane Bašto — no tak, pane Bašto, slyšete?“ Bašta zavyl a propukl v pláč. „Já to najdu... já to najdu, pane,“ vzlykal a pokušel se vstát; vtom už byl u něho jeden z tajných a zvedl ho téměř něžně. „Jen se opřete, pane Bašto,“ domluval mu, „pan Janík vás vezme z druhé strany, tak. No tak, pane Bašto, teď ukážete panu Janíkovi, kde to bylo, že jo.“

Hodinu nato stál Jindřich Bašta, koupe cigaretu, nad mělkou jámou, ze které vychouvala stehenní kost.

„To je tělo Růženy Regnerové?“ ptal se strážmistr Trnka sevřeně.

„Je,“ řekl klidně Jindřich Bašta a sklepl prstem popel s cigaretou do otevřené jámy. „Přejí si pánové ještě něco?“ —

„Víte, pane,“ kázal večer v hospodě strážmistr Trnka panu Janíkovi, „Vy jste psycholog, to se vám musí nechat. Na zdraví, pane! Chlap změkl, jen jak jste mu řekl „Panu Bašto“! Ten si potrpěl na čest, mizera jeden! a my, my se s ním tahali — Prosím vás, jak jste poznal, že na něj ta zdvořilost bude tak působit?“

„To,“ pravil hrdina dne, skromně se zarďuje, „to bylo jen tak, víte? Já, víte, já říkám každému pane. Totíž mně ho bylo líto, toho pana Bašty, a tak jsem mu chtěl dát tu housku —“

„Instinkt,“ prohlásil strážmistr Trnka. „Tomu já říkám čuch a psychologie. Na zdraví, pane Janík! Vás je škoda, vy byste měl jít k nám —“

Nějaký čas nato jel pan Janík nočním vlakem do Bratislavu; byla tam valná hromada akcionářů nějaké slovenské papírny, a protože pan Janík byl na ní hodně angažován, chtěl být při tom. „Musíte mne před Bratislavou vzbudit,“ domluval konduktéroví, „aby mě nezavezli až na hranice.“ Načež vlezl do lůžka ve spacím voze, rád, že je v kupé sám, uložil se pěkně jako nebožtík, chvíliku uvažoval o různých obchodech a usnul. Ani nevěděl, kdy to bylo, když konduktér otevřel kupé jakémusi pánovi, který se začal svlékat a vyšplhal se do hořeního lůžka. Pan Janík v polosnu viděl ještě pár nohavic a bimbající se neobyčejně chlupaté nohy, slyšel hekání člověka, který se zahrabává do přikrývek, pak cvakl vypínať a byla zase rachotici tma. Panu Janíkovi se zdálo to a ono, ponejvíce že ho pronásledují jakési chlupaté nohy, a pak se probudil tím, že bylo dlouhé ticho a že slyšel někoho venku volat: „Na shledanou v Žilině!“ I vyskočil z lůžka a podivil se oknem; viděl, že venku svítá, že vlak už stojí na bratislavském nádraží a že ho konduktér zapomněl vzbudit. Pro samé leknutí nezačal ani nadávat a v horečné rychlosti si navlékl přes pyžama kalhoty a ostatní šatstvo, nastrkal do kaps svých pět švestek a vyskočil na peron ve chvíli, kdy nádražní úředník už zvedl ruku k odjezdu vlaku.

„Uf,“ odplivl si pan Janík, zahrozil za odjíždějícím rychlíkem pěsti a šel se na toaletu do oboučku. Když konečně přerovnával obsah svých kapes, strnul hrůzou: v náprsní kapce měl místo jedné tašky s penězi dvě. V té tlusté z nich, která nebyla jeho, bylo sedesát nových československých pětisetkorun. Byl to patrně tobolka jeho nočního spolucestujícího; ale jak se mu dostala do kapsy, to si rozespalý pan Janík nedovedl za živého Boha představit. Dobrá, to se rozumí, nejdřív se sháněl po někom od policie, aby mu odevzdal tu cizí tašku. Policie nechala pana Janíka chvíli umírat hladem a zatím telefonovala do Galanty, aby tam oznamili cestujícímu na lůžku číslo 14, že jeho tobolka s penězi je na policii v Bratislavě. Pak pan Janík musel udat své personálce a šel se nasnídat. Potom ho hledal člověk od policie a ptal se ho, není-li to mejlka; ten pan na lůžku číslo 14 totíž prohlásil, že žádné tobolky nepohřeší. Pan Janík musel jít znova na policii a vykládal podruhé,

jak k té tobolce přišel. Zatím dva páni v civilu si těch sedesát bankovek někam odnesli, pan Janík musel půl hodiny čekat mezi dvěma detektivy, načež ho odvedli k nějakému velkému pánovi od policie.

„Pane,“ řekl ten pán, „právě telegrafujeme do Parkán-Nány, aby byl zadřen cestující na lůžku číslo 14. Můžete nám dát jeho přesný popis?“

Pan Janík nemohl říci o mnoho více, než že ten cestující měl nápadně chlupaté nohy. Pán od policie tím nebyl příliš spokojen. „Ty bankovky jsou totíž padělek,“ pravil nahle. „Musíte tu zůstat, až vás budeme kontrolovat s tím spolucestujícím.“

Pan Janík v duchu proklinal konduktéra, který ho nevzbudil vás a tím zavinil, že se panu Janíkovi v tom chvatu dostala do kapsy ta zlořečená taška. Asi za hodinu došla z Parkán-Nány depeše, že cestující na lůžku číslo 14 vystoupil už v Nových Zámcích; kam šel nebo jel potom, není zatím známo.

„Panu Janíku,“ řekl konečně ten vysoký pán od policie, „zatím vás nebudeme zdržovat; my tu věc postoupíme do Prahy inspektoru Hruškovi, co je přes tyhle falsifikáty; ale já vám řeknu, že to asi bude moc vážná věc. Vraťte se co nejdřív do Prahy, a oni si vám tam zavolají. Zatím vám děkuju, že jste tak šťastně kápl na ty padélky. Pane, to není jen tak náhoda.“

Sotva se pan Janík vrátil do Prahy, už ho volali na policejní presidium; tam ho přijal jeden ohromný a zavalitý pán, kterému všichni říkali pane presidente, a jeden žlutý a šlašitý člověk, který se jmenoval inspektor Hruška. „Sedněte si, pane Janíku,“ pravil zavalitý pán a roztrhl pečetě na malém balíčku. „Je tohle ta tobolka, co jste... eh, co jste našel ve své kapsce na bratislavském nádraží?“

„Je, prosím,“ vydechl pan Janík.

Zavalitý pán přeopočítal nové bankovky, které byly v té tašce. „Sedesát kusů,“ řekl. „Všechny mají sérii 27 451. To číslo jsme už dostali signalizováno z Chlebu.“

Slašitý člověk vzal do ruky jednu bankovku, zavřel oči a mnul ji v prstech, načež k ní přičichl. „Tak tyhle jsou ze Štýrského Hradce,“ řekl. „Ty ze Ženevy nejsou tak lepkavé.“

„Štýrský Hradec,“ opakoval zavalitý pán zamyšleně, „tam dělájí tyhle věci pro Peši, že?“

Slašitý člověk jenom mrkl. „To abych jel do Vídni,“ minil. „Ale vídeňská policie nám toho chlapa nevydá.“

„Hm,“ bručel zavalitý pán. „Pak ho k nám hleďte dostat jinak. Kdyby to nešlo, tak jim řekněte, že jim za něj dáme Leberhardta. Slastnou cestu, Hruško. A vy, pane,“ pravil, obraceje se k panu Janíkovi, „já ani nevím, jak bych vám měl poděkovat. Vy jste ten, co našel u holku Jindřicha Baštu, že?“

Pan Janík se zapállil. „To byla jen taková náhoda,“ řekl honem. „Já skutečně... já jsem neměl jinak v úmyslu...“

„Máte šťastnou ruku,“ děl uznale zavalitý pán. „Panu Janíku, to už je takový dar od Pánabohá. Někdo po celý život nic nenajde, a jiný zrovna klopýtne o najlepší případ. Měl byste se dát k nám, pane Janíku.“

„To nejde,“ bránil se pan Janík. „Já... totíž já mám svůj obchod... dobře prosperující... stará firma po dědečkovi...“

Kresba: Areta Fedakova

„Jak chcete,“ vzdychl velký muž, „ale je vás škoda. Takové zatracené štěstí hned tak někdo nemá. My se ještě uvidíme, pane Janíku.“

Nějaký měsíc nato pan Janík večeřel se svým obchodním přítelem z Lipska. To se rozumí, taková obchodní večeře už stojí za to; zejména koňák byl jakýsi zvláště dobrý; zkrátka panu Janíkovi se naprosto nechácelo jít domů pěšky, i když rukou na sklepničku a kázal: „Auto!“ Když pak vyšel z hotelu, viděl, že auto už čeká u vchodu; i vlezl dovnitř, zabouchl dveříka a v té náladě zapomněl jako na smrt, že neřekl šoférovi svou adresu. Nicméně auto se rozjelo a pan Janík, pohodlně složen v koutě, usnul.

Jak dlouho jel, to nevěděl; ale probudil se tím, že se vůz zastavil a šofér mu otevřel dveříka pravé: „Tak už jsme tady, pane. Máte jít nahoru, pane.“ Pan Janík se sice velmi divil, kde vlastně je, ale protože mu po tom koňaku bylo všechno jedno, šel po nějakých schodech nahoru a otevřel dveře, za kterými slyšel hlučný hovor. Bylo tam asi dvacet lidí, kteří se nedočkavě obrátili k dveřím. Náhle nastalo divné ticho; jeden z pánu vstal a šel k panu Janíkovi: „Co tu chcete? Kdo jste?“

Pan Janík se udiveně rozhlížel; poznal pět nebo šest pánu — byli to bohatí lidé, o kterých se proslyhalo, že mají jakési zvláště politické zájmy; ale pan Janík se do politiky nemichal. „Pozdrav Búh,“ řekl přátelsky, „tamhle je pan Koubek a pan Heller. Tě přero, Ferry! Mládenci, já bych pil.“

„Kde se tu bere ten chlap?“ rozruřil se jeden z přítomných. „Copak on patří k nám?“

Dva páni vytlačili pana Janíka na chodbu. „Kde jste se tu vzal?“ řekl jeden z nich ostře. „Kdo vás sem pozval?“

Pan Janík vystřízlivěl tímto málo přátelským hlasem. „Kde to jsem?“ pravil pohoršeně. „U čerta, kam jste mne to dovezli?“

Jeden z pánu seběhl se schodů a vrhl se k šoférovi: „Vy idiote,“ řval, „kde jste toho člověka sebral?“

„No před hotelem,“ bránil se šofér. „Mně odpoledne řekli, abych v deset hodin večer

čekal u hotelu na nějakého pána a dovezl ho sem. Ten pán mně v deset hodin vlezl do vozu a nic mně neřekl; tak jsem jel roznou sem —“

„Ježíšmarjá,“ křičel pán dole, „vždyť je to někdo jiný! Clověče, vy jste nám to zavářil!“

Pan Janík si sedl rezignovaně na schody. „Aha,“ řekl uspokojeně, „to je nějaká tajná schůze, že? Teď mě musíte zardousit a zaplatit. Sklenici vody!“

„Pane,“ řekl jeden z těch dvou. „Vy jste se zmýlil. Tam uvnitř nebyl ani pan Koubek ani pan Heller, rozumíte? To je omyl. My vás necháme odvézt do Prahy; musíte prominout, že se stalo nedorozumění.“

„Nic se nestalo,“ řekl velkodusně pan Janík. „Já vím, že mě šofér cestou zastřelil a zahrabe v lese. To už je jedno. Já troubu mu zapomněl dát svou adresu; to mám z toho.“

„Vy jste opilý, že?“ ptal se neznámý pán s jistou úlevou.

„Cástečně,“ souhlasil pan Janík. „Vite, já jsem večeřel s drážďanským Meyerem. Janík, velkoobchodník s papírem a celulózou,“ představoval se, sedě na schodech. „Starý závod po dědečkově.“

„Jděte se vyspat,“ radil mu neznámý pán. „Až se z toho vyspíte, ani si nevzpomenete, že — hm, že jsme vás tak vyrušili.“

„Zcela správně,“ minil pan Janík důstojně. „Jděte se vyspat, pane. Kde mám postel?“

„Doma,“ řekl cizí pán. „Šofér vás odvezde domů. Dovolte, já vám pomohu vstát.“

„Není třeba,“ ohradil se pan Janík. „Já nejsem tak ožralý jako vy. Jděte se vyspat. Šofére, Bubeneč!“

Auto se rozjelo zpátky; a pan Janík, líšácky mrkaje, dával pozor, kudy ho to vezou.

Ráno nato telefonoval na policejní presidium své noční dobrodružství. „Panu Janíku,“ odpověděl mu po chvíli mlčení hlas z presidia, „tohle je pro nás moc zajímavé. Prosím vás snažně, abyste se sem ihned dostavil.“

Když se pan Janík dostavil, čekali ho už čtyři páni s tím velkým a zavalitým v če-

le. Pan Janík musel znova vypravovat, co se stalo a koho viděl. „Auto mělo značku NXX 705,“ dodával zavalitý pán. „Soukromý vůz. Z těch šesti osob, které pan Janík poznal, jsou mně tři nové. Pánové, já vás teď nechám. Pane Janíku, pojďte ke mně.“

Pan Janík seděl jako oukopeček ve velké pracovně zavalitého pána, který přecházel velmi zamýšlen. „Panu Janíku,“ pravil konečně, „přede vás musím prosit: nikomu o tom ani slova. Státní důvody, rozumíte?“

Pan Janík mlčky kývl. Pro Krista, myslí si, do čeho jsem se to zas dostal!

„Panu Janíku,“ pravil náhle zavalitý muž, „já vám nechci lichotit, ale my vás potřebujeme. Vy máte takové štěstí — Ono se řekne metoda; ale detektiv, který nemá docela pitomou kliku, není k ničemu. My potřebujeme lidi, kteří mají štěstí. Rozumu máme sami dost; ale my bychom si chtěli koupit štastnou náhodu. Víte co, pojďte k nám.“

„A co můj obchod?“ zašeptal pan Janík zdrceně.

„Ten povede vás společník; vás s tím vaším darem je na to škoda. Tak co?“

„Já... já si to ještě rozmyslím,“ koktal nešťastný pan Janík. „Já k vám přijdu do týdne; ale musí-li to být... a mám-li tu schopnost... já ještě nevím; já přijdu.“

„Dobrá,“ pravil zavalitý muž tiskna mu mohutně ruku. „Nepochybujte o sobě. Na shledanou.“

Ani neuplynul týden, když se pan Janík znova ohlásil. „Tak už jsem tady,“ hlaholil se zářící tváří.

„Rozhodnut?“ pravil zavalitý pán.

„Zaplát Pán Búh,“ oddechl si pan Janík. „Já vám jdu totíž říci, že to nejde a že se k tomu nehodím.“

„Jděte! a pročpak ne?“

„Považte si,“ triumfoval pan Janík, „pět let mě okrádal můj prokurista, a já jsem na to nepřišel! Já idiot! Nu tak, řekněte sám, pane, jaký bych já byl detektiv? Chvála Bohu! Pět let sedím s takovým taškářem, a nevím o ničem! Tak vidíte, že k ničemu nejsem! A já už měl takový strach! Tak, a teď jsem z toho venku, že? Děkuju mnohokrát!“

VII. ZJAZD KSČaŠ

Sústredene a zamyslenie sme počúvali prejavu krajana. Na snímke: (zľava) Ž. Chalupková, Br. Knapčík, A. Milon, J. Molitoris a J. Vojtas

Krajania z Oravy ako vždy spolu. Na snímke: M. Pytel, E. Hosaniak, V. Ve a E. Rapáč

Podľa tvári možno sa domnievať, že tito asi nemajú starosti. Na snímke: E. Mišinec, A. Krištofeková a D. Surma

Sme presvedčení, že to obratie chrbotom k sebe je úplne náhodne. Na snímke: F. Lojek, K. Fula, J. Švientek a A. Capiak

KAMERA

Každá príležitosť je dobrá pre výmenu názorov na tému slovenského školstva. Na snímke: Br. Knapčík a A. Pivočarčík

Mladí, mladší, najmladší.. Na snímke: J. Majercák z Krakova a J. Traczuk (z redakcie Niva)

Po dvojdňových rokovaniach sa skončil VII. zjazd Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Zostali však dokumenty. K takýmto dnes už historickým dokumentom popri závažných zjazdových materiáloch napr. uznesení, referáte, diskusných príspevkoch a pod. patria nepochybne i fotografie, ktoré odzrkadľujú aj takéto všedné fakty, ako trebars kolko nás bolo, akí sme boli, či zamysleni a či veselí, starí či mladí atď. Odpoveď na tieto otázky nám aspoň čiastočne dajú naše zábery z týchto významných dní, ktoré dnes prinášame.

ZACHYТИLA...

páti z Jablonky — J. Halač a K. Ďubek sa predstavili veľmi elegantne

Jurgovskí Jožkovi (Člongva a Vojtas) sú napriek všetkému optimisti..

Žeby sa tentokrát kr. J. Krišák a A. Andrašák plne zhodovali?

Novej Belej, A. Warowieciová

Deti, ako je známe sú budúcnosťou národa a dievčatka zvlášť skrášlovali našu sálu... Na snímke: mladé recitátorky z Vyšných Lapšov B. Kiedziuchová a A. Grigláková

Foto: ADAM CHALUPEC

Niekto prišli s celými rodinami...

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(19)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Samo Pichanda akoby na jar púšťal korene a listy. Hlava mu išla puknúť, telo znerovnalo a dlane špeli. Niekedy sa pozeral v zrkadle na seba s obavami, odkiaľ tie korene a listy z neho vyrazia. Keď inokedy pozrel na slnko, zdalo sa mu, že aj medzi nimi je akási podobnosť, že majú niečo spoločné. On i slnko sa horkožko prestrábili cez zimu. Slnko však už na jar nielen dennodenne vychádzalo a zapadalo, ale jeho životadné teplo všetko prebúdzalo k životu. Aj Samo by bol najradšej preskočil sám seba. Koncom marca a začiatkom apríla porobil polné práce, pooral, zasial a zasadil a bol deň čo deň nepokojnejší.

— Ech, žena moja, tak by som ti niekoho zbil — ravel vnevlivo Márii, — tak by som niekoho zmlátil! Keby ma voľakto najprv urazil, či očrel po hlave! Ej, veru by som mu to vrátil, kosti by som mu polámal! Ech, Mara moja, zbil by som voľakoho, veru zbil!

— Keď sa ti tak žiada, udri mňa! — ponukla sa Mária. — Len do krém teraz nechôd, lebo môžeš nevinnému ubližiť! Viem ja, čo je s tebou! Na múračky, do sveta ta potiahlo! Len to fa láka, trápi a škrie!

— Ved' aj budem musieť ísť! — povedal Samo živo a zaujato. — Peňazi treba zarobiť! A veru zoberiem aj najstaršieho Jana. Školopovinnosť sa mu skončila, nech skúsi murárske tovarištvo...!

Chlapci zo starej murárskej partie sa takmer neznemili, len o pári rôčkov zostarli. Pri stretnutí sa už neoslovovali prezývkami, ale riadnymi menami. Akoby sa za prezývky hanobili pred deťmi.

Mladý Ján Pichanda nemusel mať strach, že bude medzi staršími sám. Ďalší traja jeho rovesníci sa chystali nasadnúť na vlak spolu s ním. Pavol Žufanko, Fero Viliš a Juraj Vicien. Už boli všetci vychystaní, keď večer devätnásťteho apríla príbehol za Samom vyjavjený Ján Anosta.

— Samo môj! — kričal už vo dverách. — Prišlo na moje, železničari štrajkujú!

— Ba jeho boha! — zahrešil Samo. — Práve teraz, keď vás potrebujeme!

— Bud' rád, blázon! — reval Anosta. — Stát musí splniť všetky naše požiadavky! Zvýšia nám platy, skrátia pracovný čas a prijmú ťa opäť na štreku!

Samo si znechutene odpúľ. — Táraš! — povedal nevrlo.

— Netáram!

— Počuj! — priskočil Samo k Anostovi a chytil ho za golier: — Kto štrajkuje Kde?

— Ved' vratíme, — koktal Anosta, — železničari v Budapešti štrajkujú...

— Tu ešte vlaky chodia?

— Tu zatiaľ chodia!

— Dokedy budú?

— Deň, dva a potom...

Samo pustil Anostu a zakriaľal na syna:

— Jano, hned' všetkých obchni! Zajtra ráno sadáme na vlak!

Už o piatej ráno mrzli všetci deviati v Hrádku na stanici. Netrpezlivо čakali vlak od Mikuláša.

— Príde? — chodil sa Melchior Vicien neustále vypytovať.

— Príde! — tvrdili železničari.

Naozaj prišiel a chlapci si vydýchli! spokojne pozreli na seba, nasadli. Sprievodca bol nesvoj a nevrlý. Melchior Vicien sa mu sebavedome vyškrial do tváre.

— Boli by ste taký dobrý, pán konduktor, a povedali mi, — spýtal sa sprievodcu Melchior Vicien, — či je naozaj pravda, že v Pešti štrajkujú železničari?

— Je to pravda! — potvrdil konduktor.

— Pešť je Pešť, začal mudrovať Melchior Vicien, — tam nech si štrajkujú. Tu u nás v Hornom Uhorsku, na našom Slovensku, je zatiaľ, chvalabohu, poriadok!

— Keby si netáral! — zahriakol ho Samo.

— Ja že táram?

— Ked' štrajkujú, majú dôvod! — povedal Samo.

— Aký dôvod? — uškrnul sa Melchior Vicien. — Môžu byť radi, že pracujú. My nemáme ani to! — obrátil sa na konduktora.

— Povedzte mi, čo vlastne chcú? Poprepúšťajú ich a nebudú mať ani len robotu!

— Chcú len to, — ozval sa konduktor, — čo im zatiaľ nezabezpečila vláda, ale ani sociálna demokracia alebo iné strany! Vyššie mzdy, osemhodinový pracovný čas, voľné právo!

— My murári nemáme ani toľko ako vy železničari a sme ticho! — ozval sa Matej Svanda.

— Strajkujte aj vy! — povedal konduktor.

— Ako môžeme štrajkovať, keď nemáme trvalú prácu?! — ozval sa opäť Melchior Vicien. — Sme odkázani len na to, čo nám kto ponúkne.

— Potom si nesťažujte! — povedal konduktor.

— Ved' ani vy neštrajkujete! — zabýdal do sprievodcu Melchior Vicien.

— Môže sa stať, že skôr, ako zájdete za humná, budeťe musieť vystúpať! — povedal konduktor, preštokol posledný listok, odzdravil a odišiel.

Chlapci zmlkli a pozreli prekvapene na seba.

— Mysleli to vážne? — spýtal sa s obavou Benedikt Viliš.

— Z nich vystane hocičo! — rozhorčoval sa Melchior Vicien.

— Kto nám vráti peniaze za listok? — vyskočil Viliš. — Budem sa stažovať!

— Ešte sa nič nestalo! — tišil chlapov Pichanda. — Pokojne sedzte a vezte sa! Kým to z Pešti dôjde sem, my budeme na mieste.

Do Miškovca dorazili neskoro v noci. Prešupovali. Opäť sa vypytovali na robotu, a zasa nič! A vlaky? Podráždení železničari ich nevrlo odbijali. Nakoniec vysvitlo, že budú musieť prenocovať na stanici. Dali dokopy štyri lavičky, zababušili sa do teplých kabátov a skúsilis zadriemáť. Po polnoci ich zbulili štyri mladé prostítuity, ktoré však vyzerali ako počestné dievky.

— Nemáte kúsok jedla? — poprosili dievčatá.

Vy vyni u dedinského kováča, Julovho brata Ondra Mitrona sa zíšli niekoľkí chlapci a medzi nimi bol aj Samo Pichanda. Objavil sa tam aj opitý slovenský maďarón Pal Szokolik, ktorý prišiel pozriat, či jeho objednávka na tisíc podkov je hotová. Chlapci sa mu začali vysmievať a doberať si ho. Dokonca si spravili výsmech aj z Rakúsko-uhorskej monarchie, čím najviac urazili Szokoliku. Pri odchode sa im Pál vyhŕňal žandári. Tehotná Mária Pichandová bola s deťmi na návšteve u rodičov. Keď však od nich odchádzala, pokľzla sa a spadla. Jej životu a životu plodu nehrozilo nebezpečie. Pál Szokolik prišiel pre podkovy s povozom. A zatiaľ, čo najatý sedliak nakladal na voz podkovy, Szokolik sa poškriepil tentokrát s Ondrom Mitronom. O tri dni prišli do obce žandári a zatkli Ondra a Julia Mitrona, Samu Pichandu a Jana Dreváka. Vo väzení ich navštívili prívenci Valent Pichanda a Ján Slabič, ktorí ich poučili ako sa majú brániť. Po vypočúvaní všetkých zatknutých odrazu prepustili. UKázalo sa totiž, že chýba jediný svedok, Pál Szokolik. Našli ho utepeného vo vlastnej studni.

Usadili ich vedľa seba a nakfmili.

— Ja som Marča, — predstavila sa najsmiesia, — to je Zuza, to Margita a Helena. Vyberte si každý, ktorú checite!

Chlapci zmlkli, mládenci sa zapýrili.

— Nebojte sa, sme zdravé! — smiala sa Helena.

Nikto sa nepohol, slova nepreriekol. Len Matejovi Svandovi badateľne potrhávalo hlavou.

— Na teba mám chuť, — sadla si Margita do lona Samovi a zaborila mu prsty do vlasov. — Bude to zadarmo, aspoň sa zohrejeme...

— Nie! — povedal Samo a vstal.

Dievky sa chichúhali a tiež povstávali. Odbehli pári krokov a len potom začali nadávať.

— Poserovia posrati!

— Hovniváli, záprdky!

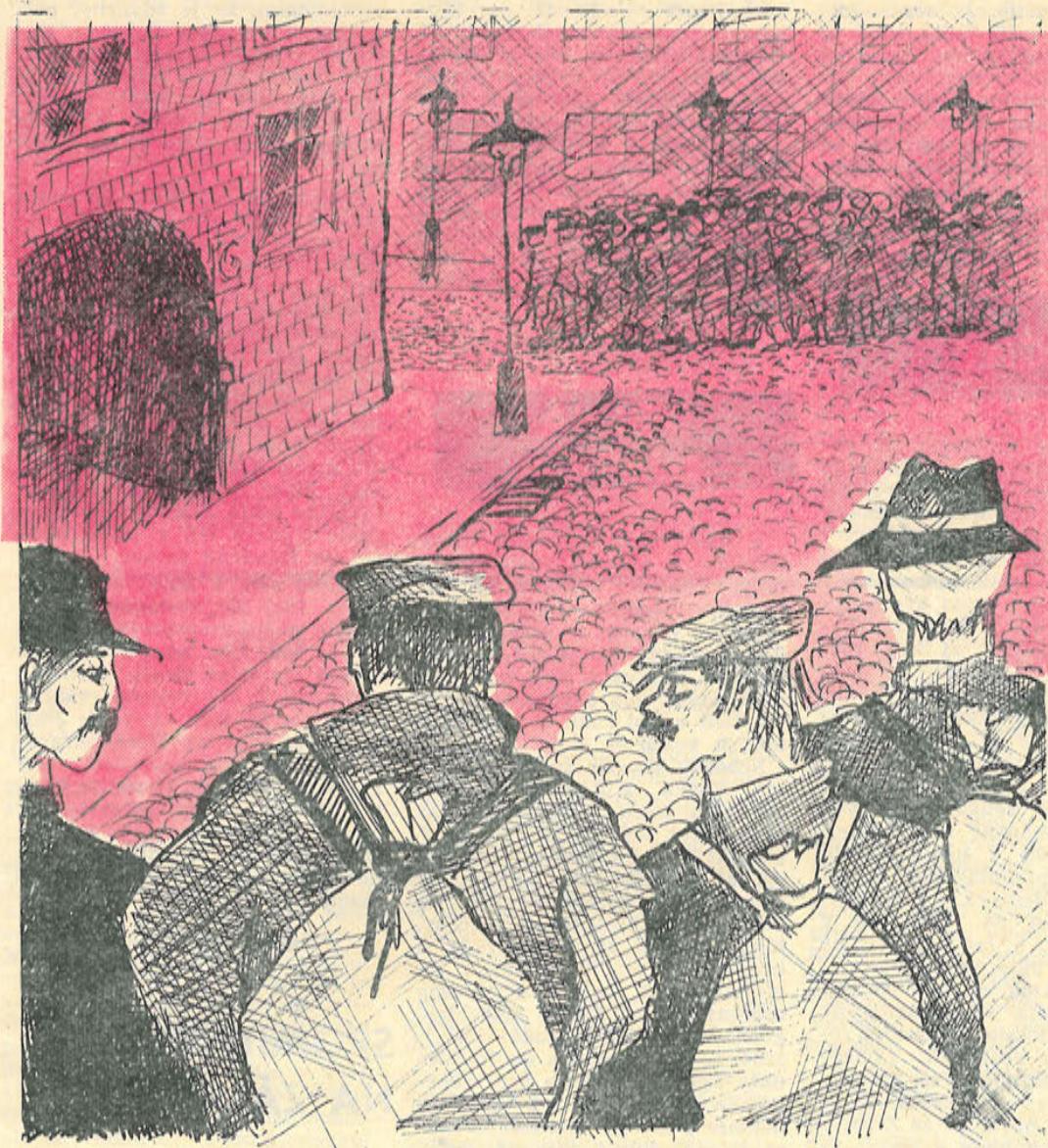
— Odrežte si chvosty!

Matej Svanda zreval a rozbehol sa za nimi. Všetky štyri nahlas zjačali a rozutekali sa. Matej po chvíľke zastal a so sklonenou hlavou sa vrátil.

Ráno sa vybrali do Jágru. Tam opäť dlho čakali a märne hľadali robota. Vlaky chodili stále redšie a nepravidelnejšie. Bola noc, keď dorazili do Debrecina a do Veľkého Varadína sa dostali iba v nasledujúci deň na obed. Naštaste stretli nickofkých mestnych Slovákov, ktorí im poradili, aby sa výbrali do neďalekého mestečka Elesd, kde sa vraj začali stavať veľké sklady. Uverili a zostali v Biharskej župe. Pešo i povožmi, unaveni a ospali sa trmcáli do Elesdu a tam zaspali v prvej nočiahárni. Ráno dvadsaťteho štvrtého apríla sa mestecko Elesd začalo zapĺňať tisícami mestnych chudobných roľníkov a polnohospodárskych robotníkov. Murári sa potulovali medzi nimi a märne sa vypytovali na prácu, lebo teraz nechcel o tom s nimi nikto hovoriť. Vsetci s krikom a rečením čakali na otvorenie politického zhromaždenia.

— Nech sa pod zem prepadnem, ak tu nájdeme nejakú robota! — povedal skrúsenie majster Žufanko.

Murári sa len bezradne obzerali a stiesne počúvali nadávky a hromženie sedmohradských roľníkov a robotníkov. Na vyvýšenom mieste uprostred sa zjavili niekoľkí rečníci a po rumunsky i maďarsky žiadali Tiszovu vládu o právo voliť, o zvýšenie cien za polnohospodárske výrobky, o zvýšenie platov, o skrátenie pracovného času robotníkov... Hlasy rečníkov takmer zanikali v mohutnom súhlase prítomných. Odrazu sa na koňoch i pešo zjavili ozbrojeni vojaci a žandári. Niekoľkokrát sa pokúsili prerušiť rečníkov a vyzvali zhromaždených, aby sa rozišli. V predných radech sa strhla ruvačka medzi žandárimi a vojakmi na jednej strane a zhromaždenými na druhej. Krik, rev a lomoz neúmerne zosilneli. Žandári a vojaci začali znenazdajky strieľať. Iní vytiahli šable a vtrhli na koňoch medzi ludi. Výstrely sa opakovali. Kvílenie ranených,

Kresba: Areta Fedaková

jačanie vyfakaných a stonanie umierajúcich naplnilo celý okolity priestor. Ľudia bezhlavovo utekali na všetky strany. Ti, čo padli na zem, boli rýchlo ušliapáni a mnohí z nich už nevstali. Murári sa inštinktívne zhráli dokopy a cúvali od ulíc, medzi domy. Pichandov syn Jano odrazu zreval od bolesti. Oči mal neprirodzene vypúlené, ústa rozzevené. Kŕcovite si chytí hrud', z ktorej mokvala krv. Zaknial sa a bol by spadol, keby ho otec nezachytil. Žufanko ho podoprel z druhej strany. Ján zamadol, nohy mu ovisli. Silály Matej Svanda priskočil k nemu, strhol mu nohy pod pazuchu a všetci traja niesli Jana bchom medzi prvé domy a záhrady. Ostatní murári ich chránili pred ľudmi, ktorí sa v panickom strachu rútili okolo...

Zostali v akejsi záhrade na pokraji mestieka.

Položili Jana do mladej trávy. Všetci sa nad neho schýlili. Kriesili ho, zastavovali mu krv. Ale mladik len obracal oči a dych mu postupne slabol. Chrčanie ustalo. Výrazne pobledol v tvári. Telo odrazu znehybnelo, oči ustrnuli. Zomrel. Trvalo chvíľku, kým si to uvedomili.

— Syn môj! — hlesol bolestne Pichanda a zatlačil nebohému oči. S kŕcovite zovretými perami ho pohozkal na čelo. Vstal a zatačkal. Svanda ho podoprel. Mladenci okolo sa ticho rozfikali. Žufanko vytiahol z vrecka dvojdecovku pálenky a ponúkol Pichandu.

— Napi sa!

Gigol si akoby mimochodom a ftašičku vrátil.

Kto vyzliekol kabát a chcel prikriť nebohého. Vtedy sa ozval majiteľ záhrady. Ani nezbadali, ako sa priblížil.

— Zomrel? — spýtal sa po maďarsky.

Samo prikývol.

— Preneste ho do domu, — povedal gázda a doplnil povedané výraznou gestikuláciou.

Chlapí zodvihli nebohého Jana a niesli ho záhradou k nedalekému domu.

V nasledujúcich dvoch dňoch maďarský gázda István Illés prichádza o šesť živých liptovských murárov a jedného nebohého. Poskytol im noclah a stravoval ich bez nároku na odmenu. Nuž, pomaháli mu, ako len mohli. Rýlovali záhradu, rúbali drevo, kŕmili rohaté voly. Medzitým István Illés zohnal doktora, vybavil povolenie pochovať Jana a stačil sa dozvedieť mnohé podrobnosti o tom, čo sa stalo v mestečku České Březno i v celej krajine. Murári s ohúrením počúvali, čo všetko sa to len udialo. Stípeli od strachu, keď zvedeli, že vojací a žandári zastreliili okrem Jana vyše sedemdesiat ľudí a oveľa viacej ich zranili. Vlák však už opäť chodili. Vláda potlačila štrajk železníčiarov žandármami, policiou a vojskom. Tisca povolal štrajkujúcich do vojska a organizátorov štrajku dal pochytať a súdiť. Uhorský štát demonštroval svoju brutálnu a neľudskú silu aj na Pichandovi. Samo sedel dva dni pri mŕtvom synovi a celkom sa oddal žiaťu. Darmo ho nukali pijatíkom či jedlom, len sedel a mŕkvo trčhal.

Po pohrebe sa murári začali poberať. Poďakovali sa gázdrovi Istvánovi Illésovi, chceli sa posklaňať a zaplatiť mu, ale on neprijal ani groš. Ešte ich aj na cestu zásobil chlebom a domácimi klobáskami. Poslal ich k bratrancovi do Debrecina, dal im jeho adresu a nádej, že tam nájdú murársku robotu. V Debrecine však Pichanda z vlaku nevystúpil.

— Radšej budem chodiť po žobraní, ale tu nezostanem! — povedal.

— Vrátim sa so Samom! — rozhodol sa Matej Svanda.

Ostatní chlapí postávali na debrecinskej stanici a počkali až do odchodu vlaku. So smútkom v tvárich vyprevadili obidvoch.

Až vo vlaku prepukol v Pichandovi žiaľ a zaľahl nať tiešen.

— Nemal som si tu nechať chlapca, — bedákal. — Domov som si ho mal zobrať! Ako sa teraz ukážem pred ženou?

Matej Svanda ho chlácholil, utešoval a upokojoval. Akosi rýchlo sa tentoraz dostali do Košic. Železníčari boli však nevríli, prchki a pre každú malíčkosť sa na cestujúcich rozkričali. O to väčšmi sa Svanda vylíhal, keď pri prestupovaní na košickej stanici zistil, že im už nezostali peniaze na listky, aby mohli pokračovať ďalej v ceste. Nastúpili do vozňa, ale po chvíľke z neho opäť vystúpili.

— Čo tu pobehujete? — okrikol ich konduktor.

— Nemáme peniaze na listky, — priznal sa Svanda.

— Sadajte! — rozkázal konduktor. — Dnes vás zveziem aj aj zadarmo! Ale ani muk! Železnica, kurva, neschudobnie!

Pichanda sa utiahol k oknu a nemo civel na ubiehajúcu a ustanovil sa meniacu krajinu. Až do Popradu sa nepohol z miesta a neprehovoril. Matej Svanda mu dal pokoj, na nič sa ho nepýtal, nič mu nehovoril. Na stanici v Poprade Pichanda náhle vstal a strhol z poličky svoj rukas.

— Kam? — chytí ho Matej za ruku.

— Vystúpim! — šklbol rukou Pichanda.

— Nepustím ta!

— Bojím sa ísť domov, Matej! — povedal zmätene Pichanda. — Odtiaľto zájdem aj pešo. A kým zájdem, osmelím sa!

— Nie! — povedal Matej. — Vrátime sa spolu!

Pichanda sa podvolil a opäť si sadol na svoje miesto. Vlak minul Štrbu, Važeč, Východnú a pomaly sa spúšťal do Kráľovej Lehote.

— Ber si svoje grátky, vyskočíme! — zburcoval Pichandu Matej Svanda.

Vyskočili pri hybskej hláske, a keď vlak zbehol vedľa nich dolu do údolia, uvideli stát oproti sebe na druhej strane koňajúcich výhybkára Pullu. Zdravil ubiehajúci vlak so ženskou šatkou na hlave.

Museli sa rozosmiať, či chceli alebo nechceli. Krčili sa od smiechu a jeden druhého pridržiaval, aby nespadol na zem. Výhybkár Pulla pribehol k nim v rozpakocho.

— Co sa stalo? — spýtal sa prekvapene.

Svanda ukázal prstom na jeho hlavu.

Pulla sa chytí za hlavu a rozosmial sa tiež.

— Práve som dojil kravu, — začal vysvetlovať, — keď prihrmel vlak... Nuž som vyskubol, ako som bol. Kravu mám takú sprostú, že keď ju nedoži žena, kope ako divá. Musíme si uväzovať k dojeniu šatku, lebo keby som ju takto neoklamal, nikdy by mi nedovolila sadnúť si k venuemu... A vy ako?

— Syna mi zastrelili, — povedal Samo Pichanda.

— Prepájajána, syna! — zhíkol výhybkár Pulla. — Akože? Kde a prečo? Nuž ale to-to?

— Inokedy, Jano! — povedal Matej Svanda.

Rozlúčili sa s výhybkárom a zbehli k rieke.

Prebrodili Váh, vyškriabali sa na Hlinská a zúšok pod sebou uvideli Hybe. Poľahky zbehli medzi prvé humná, stretli prvých ľudí. Neodpovedali na otázky, nezdružili, len sa akosi splašene ponáhli. Prekvapení občania sa za nimi vyjavene obzerali. Zastali až na dvore predo dvermi Pichandovho domu, ale vojsk sa neodvážili. Zložili z chrbotov rukas a čakali. Po chvíľe sa na prahu zjavila Samova žena. Najprv ich chcela privítať, ale keď na nich lepšie pozrela, zarazila sa. Zbehla dolu schodmi a zastala pred nimi.

— A kde je Janko? — hlesla.

Sklonili hlavy, mlčali.

Žena vykríkla, priskočila k mužovi a prudko ním mykla. — Kde si nechal Janka? — kríčala. — Kde si nechal nášho syna?

Vtedy sa Pichanda rozplakal.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

SCHÓDZA OV KSČaS NA ORAVE

V Jablonke sa 28. októbra t.r. konala schôdza Obvodného výboru KSČaS na Orave. Zúčastnilo sa jej 11 členov obvodného výboru a úradujúci člen UV KSČaS kr. Eugen Mišinec.

Schôdzu otvoril a viedol predsedu OV Alojz Sperlák. V úvode oboznámi krajany s programom schôdze, ktorého najdôležitejším bodom bola otázka VII. zjazdu našej Spoločnosti. O jeho prípravách a s tým spojených otázkach hovoril aj úradujúci člen UV kr. Eugen Mišinec.

Veľa miest sa počas schôdze venovalo aj predplatnému na časopis Život na rok 1985. Aby sa predložiť zbytočným komplikáciám s roznášaním Života, ktoré vznikajú často následkom oneskorenej úhrady predplatného na poštovom úrade, krajania súhlasili s čo najrýchlejšou úhradou predplatného.

Podstatná časť diskusie bola venovaná kultúrnej pôsobnosti miestnych skupín a klubovní v nastávajúcim jesennozimnom období. Treba toto vhodné obdobie plne využiť pre nacvičovanie súborov, kapiel a divadelných hier. Krajania z Podvľaka už začali nacvičovať hru Pytliaková žena a z Malej Lipnice hru Bačová žena. V Dolnej Zubrici mienia krajania zorganizovali ludovú kapelu. Aj v ostatných miestnych skupinách by sa mali krajania vynasnažiť pre organizovanie aspoň jednej formy kultúrnej činnosti. Pravidelne by mali taktiež pracovať krajanské klubovne, ktorých vedúci by mali zadbať o zaujímavejší a príťažlivejší program. Zároveň treba naďalej aktívne rozširovať medzi krajaničmi čítanie slovenských kníh.

V diskusii krajania vystupovali aj s otázkami organizačného rázu, na ktoré odpovedal obvodný predsedu kr. Alojz Sperlák.

Na schôdzi prítomní krajania sa dohodli, že po novom roku usporiadajú slávnostné stretnutie všetkých členov obvodného výboru a aktivistov z Oravy spolu s rodinami, po ktorom sa bude konať krajanská zábava.

ALOJZ SPERLÁK

KRAJANIA O ZJAZDE

VII. zjazd Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku sa skončil, ale žiaľ nie všetci delegáti mali možnosť prehovoriť v diskusii. Keď sme sa vrátili zo zjazdu domov, mnohí delegáti prizvukovali, že veľmi málo sa hovorilo napr. o našom časopise Život.

Ja osobne si neviem predstaviť jednodňový zjazd našej Spoločnosti, keď dva dni bolo príliš krátko. V praxi by jednodňový zjazd stihol vybaviť iba formality tzn. zvoliť zjazdové komisie, vypočuť si správu za uplynulé volebné obdobie a zvoliť nový ústredný výbor. Na diskusií by

už času nestačilo. Je nepochopiteľné, že sa našli ľudia, ktorí si myslia, že jednodňový zjazd by všetko vyriešil.

Krajania zdôrazňovali návrh že budúci zjazd našej Spoločnosti by mal trvať tri dni, aby sa mohli prediskutovať všetky otázky, ktoré sú dôležité pre naše krajanské hnutie.

EUGEN KOTT

TYCHY

Už tradične na jeseň, 21. októbra t.r. sa krajania zo Slezska zišli na svojom treťom stretnutí v Mestskom kultúrnom dome v Mikolóviciach, členovia MS KSČaS v Tychách. Prišli z blízkeho, ale aj vyše 100 km vzdialeného okolia v počte 32 osôb. Táto krajanská schôdza svedčí o tom, že krajania zo Slezska, aj keď roztrúseni, majú záujem o našu Spoločnosť a jej kultúrne dianie. Výbor miestnej skupiny si uvedomuje, že nie je ešte schopný splniť všetky požiadavky.

Schôdzu otvoril predsedu MS kr. František Seliga a zároveň navrhoval prerokovať najdôležitejšie otázky MS v tomto období o.i. otázku predplatného Života na r. 1985, členstva v MS, krajanský zájazd na Slovensko v novembri t.r. a iné organizačné otázky. Pre plné vyriešenie následujúcich otázok, na schôdzi pri tomto krajania sa rozdelili do niekoľkých skupín, v ktorých rokovali o ich realizácii. Výsledkom týchto skupinových rokovaní bola na záver informácia, v ktorej sa o.i. hovorilo, že Život v budúcom roku bude dosťať 51 krajana z MS a že členské za tento rok uhradia všetci členovia. Do počtu členov MS prijali 14 nových krajana. Najviac práce mala skupina krajana, ktorí sa zaobrali pripravou zájazdu na Slovensko. Viedla ju kr. Štefánia Knapčíková. Ukázalo sa, že je viac záujemcov o výlet na Slovensko, ako bola v stave Matice slovenskej zabezpečiť.

V ďalšej časti schôdze podpredsedu UV KSČaS kr. Bronislav Knapčík oboznámi všetkých krajana s priebehom a výsledkami tradičnej porady dopisovateľov Života a aktívnu KSČaS, ktorá sa konala v Novej Belej. Zasa kr. Želinský sa podielal s krajannimi zážitkami z IX. festivalu českej a slovenskej piesne v Ustroni. Skôda len, povedal, že sa tohto pekného podujatia napriek predošlým dohodám, nezúčastnili krajania v hojnnejšom počte. To však neznamená, že sa takáto situácia bude opakovať na X. jubilejnom festivale. Totiž, dohoda z min. roka naďalej platí – v Ustroni sa stretávajú všetci krajania z MS v Tychách.

Na záver stretnutia všetci jeho účastníci obdržali od výboru MS kalendáre Života a gramoplátnu, ktoré zabezpečil UV KSČaS. Pekné platne s nahrávkami slovenských rozprávok budú milým darčekom pod stromček pre deti našich krajana.

Stretnutie bolo veľmi vydarené, hoci napriek prísľubom výboru MS z minulého roku sa ešte nekonalo vo vlastnej klubovni. Sú však naďalej fažkosti s

prenájomom miestnosti na kluboviu. Tentokrát sa predseda revíznej komisie kr. Štefan Adamčík zaviazal, že využije všetky svoje možnosti, aby sa k tejto otázke nemuseli viacej vracať.

Výbor MS v Tychách by chcel touto cestou ešte raz srdečne podakovať riaditeľstvu MKD za spoluprácu a sprístupnenie miestnosti na zorganizovanie schôdze, ako aj za to, že nám očotne venovali svoj nedelňajší voľný čas.

BRONISLAV KNAPČÍK

DOLNÁ ZUBRICA

V našej obci sa konali voľby ríctára a obecnej spoločenskej rady. Volebnej schôdze sa zúčastnili: predseda Gminného národného výboru v Jablonke s. Kraus a náčelník GNV v Jablonke s. Borowicz. Sála v kultúrnom dome bola preplnená a ľudia boli veľmi radi, že sme mali takých vzácných hostí.

Schôdzu otvoril doterajší ríctár Eugen Kučaviak, privítal zhromaždených a odovzdal hlas predsedovi GNV Krausovi, ktorý povolal predsedníctvo schôdze o.i. aj predstaviteľa KSČaS. Po oboznámení zhromaždených so stanovami nasledovali voľby. Bola zvolená 20-členná rada a trojčlenná revízna komisia. Za ríctára bol opäť jednohlasne zvolený kraján Eugen Kučaviak, ktorý túto funkciu zastáva od r. 1950, keď ho navrhla do funkcie naša Spoločnosť. Som presvedčený, že žiadna obec na Orave sa nemôže pochváliť ríctárom, ktorý k spokojnosti občanov zastáva svoju funkciu také roky. Zároveň bol kr. Eugen Kučaviak zvolený za predsedu rady, do ktorej bolo zvolených desať našich krajana. Diskusia na schôdzi bola na dobrej úrovni, ľudia hovorili o konkrétnych otázkach. Diskusiu takto zhodnotili náčelník, ako aj predsa GNV.

Novozvolený ríctár Eugen Kučaviak podakoval za dôveru spoluobčanom a vzácnym hostom za účasť na schôdzi.

EUGEN KOTT

HARKABUZ

Po dlhšej prestávke sa vám opäť ozývam. Budem vám teraz častejšie písat pretože nepracujem. Som totiž priprútaný na lôžko, zlomil som si nohu, nejaký čas som bol v nemocnici, ale teraz som už doma.

Naši krajania sú veľmi radi, že deti ktoré sa v škole učia slovenčinu majú hodiny tohto jazyka z týždňa a nie v sobotu.

Počas volieb do národných výborov sme zvolili nového náčelníka gminy. Je to bývalý riaditeľ základnej školy v Spytkowiciach, ako aj bývalý tajomník výboru PZRS pri gminnom úrade v Rabe Wyżnej. Spájame s ním veľké nádeje. Počul som od Harkabuzanov, ktorí sa na nového náčelníka obracali s rôznymi

problémami, že je zdvorilý, prístupný a vypočuje každého. Počiatky v novej funkcií bude mať veru fažké, keďže veľa otázok je nevybavených ako napr. výstavba kultúrneho domu v Rabe Wyżnej alebo školy v Harkabuze.

Musím pripomenúť, že naša obec je každý rok bohatšia o nový objekt. Minulý rok bol vybudovaný sklad pre umelé hnojivo a tento rok boxy na uhlie a namontovaná váha. Je to veľmi potrebný objekt pre obyvateľov nielen Harkabuza, ale aj Podsrnia a Bukowiny-sídliška. Ušetri veľa času rolníkom, budú kratšie čakať v rade a aj cesta do skladu bude kratšia. Slová uznania patria Vladislavovi Harkabuovi, ktorý veľa času venoval výstavbe tohto objektu a podávanie Výboru GS v Rabe Wyżnej za finančnú pomoc.

Máme ešte v našej obci veľa práce. Môj list dostanete do redakcie už po Sviatku zosnulých, ale aj tak vám napišem, že na našom cintoríne stráši. Nestrášia „duchovia“, ale celkový vzhľad cintorína. Myslím si, že je najvyšší čas, aby sa Harkabuzania o svoj cintorín postarali. Veď kvety na hrobach, to nie je všetko. Patrilo by sa opraviť plot, upraviť cestičky a vôbec dať celý cintorín do poriadku. Veď jeho vzhľad svedčí o úcte k našim zosnulým.

FRANTIŠEK HARKABUZ

SPOMIENKY NA ZÁJAZD

Hoci ruky nemám už tak šikovne ako v mladosti, ale chcel by som vám napísať pár slov. Narodil som sa v roku 1933 v Košiciach na Slovensku. V roku 1948 spolu s rodičmi som vycestoval do Poľska. Po niekoľkých rokoch sa moji rodičia vratili naspäť na Slovensko. Ja, po skončení vojenčiny v Poľsku, som sa natrvalo osidliť na Slezsku. Clenom Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov na Slezsku som od roku 1983, preto by som chcel napísať pár slov o činnosti a živote našej miestnej skupiny v poslednom období.

Na pozvanie Matice slovenskej sa v dňoch 5.–6. novembra 1984 zúčastnilo výletu na Slovensko 31 členov MS KSČaS na Slezsku. Smer našej cesty bol Ružomberok. Cestou sme sa zastavili v Oravskom Podhradí, kde sme obdivovali klenot slovenských dejín-Oravský zámok. Po ďalšej ceste sme sa opäť zadržali v Dolnom Kubíne, kde sme položili kyticu kvetu pri pomníku Hviezdoslavu. Do Ružomberka sme prišli pred večerom, kde na nás čakala pracovníčka Matice slovenskej v Bratislave a zároveň sprievodkyňa po území Slovenska paní Viera Kantárová spolu s fotoreporterom. Bolo to pre nás milé prekvapenie. Večer sme cestovali do Sliača. Tu sme sa navečerali. Po večeri v Kultúrnom dome nás privítal mladý a sympatický predseda MNV v Sliači a folklórny súbor „Sliačanka“ nám predstavil svoj kultúrny program. Krásou tan-

cov a farbou krojov sme boli očarení. Súboru do tanca vyhrala ich vlastná kapela v zložení 10 — 12 ročných chlapcov a jedného dievčatka. Vtedy som si spomnenul na starú slovenskú pieseň ... spievaj, že si spievaj, spievavé stvorenie..." Po vystúpení súboru sme spoločne besedovali, spievali slovenské piesne, ba aj tancovali. Neskoru v noci sme sa rozlúčili a odcestovali do ubytovne.

Na druhý deň po raňajkách sme cestovali do Vysokých Tatier. Dlhšie sme sa zdržali na Štrbskom Plese, kde sme obdivovali krásu slovenských Tatier. Pred odchodom do Poľska, každý účastník výletu dostal darček od Matice slovenskej. Ja a moja manželka sme obdržali taniere s ornamentami, albumové knihy: Bratislava a Slovenské hradby,

zámkы a kaštiele a knížku Lámanie pečati.

Vrátili sme sa do Poľska s krásnymi spomienkami a zážitkami a duševne obohatení.

Na záver chcem podakovať Matici slovenskej za pozvanie a krásne darčeky, ako aj pekné strávené chvíle na Slovensku. Touto cestou dákujem tiež krajanom B. Knapčíkovi, S. Adamčíkovi a F. Seligovi za vloženú prácu a obetavosť pri uskutočnení výletu do našej peknej vlasti — ČSSR.

JOZEF ŽELÍNSKÝ

K zájazdu krajanov zo Slezska na Slovensko sa vracia aj ďalší účastník a jeden z organizátorov

tohto podujatia Bronislav Knapčík, ktorý o.i. piše:

O zorganizovaní zájazdu do starej vlasti sa v našej miestnej skupine oddávna hovorilo. Každý z krajanov bol ochotný finančne prispieť na toto podujatie a tak nezostalo nič iné, len sa do toho pustiť. Všetky organizačné záležitosti si sice vyriadili hodne času a námahy, ale, verte mi, stalo to zato...

Nebudem tu opisovať, čo všetko sme zažili a videli, lebo to akiete urobil môj predchodca, ktorý posiel svoj príspevok do Života skôr. Ja len dodám — a myslím, že vyjadrim mienku všetkých účastníkov zájazdu — že tých pár dní pobytu na Slovensku nadľho utkvie v pamäti každého z nich. Ostatne všetci si sľubovali, že sa do starej vlasti

opäť čoskoro vrátia a vôbec takéto zájazdy treba organizovať pravidelne.

A ešte jedna poznámka. Keď sme si rozpočítali výdavky na autobus a iné trovy vysvitlo, že to vôbec nie je také drahé podujatie. Navrhoval by som preto, aby si aj krajania z miestnych skupín na Spiši a Orave organizovali takto svojpomocne podobné zájazdy.

Na záver chcel by som aj ja prostredníctvom Života čo najsrdečnejšie podakovať všetkym a najmä Matici slovenskej za veľkú pomoc pre uskutočnenie tohto zájazdu a vzornú starostlivosť o nás počas pobytu na Slovensku.

BRONISLAV KNAPČÍK

PSALI O NÁS GOŚCINIEC

EXULANTI
POD SUDETY

Cesi nemeli ve vlastni zemi snadny život. Po smrti Ludvíka Jagelloncova v roce 1526 ztratili nezávislost a Čechy se staly provincii habsburské monarchie. Nezapomenejme také na silnou živelnu i řízenou germanizaci už v středověku, proti níž se tak ostře postavilo husitské hnutí před pěti staletími. (...) Po zakončení husitských válek vznikla v roce 1457 Jednota českobratrská, sdržující zbytky radikálních husitských taborů. Pronásledování všech vyznání kromě katolického přinutilo mnoho Čechů k odchodu z vlasti. České bratry známe i z Poľska, které tehdy bylo známé svou náboženskou snášenlivostí. K největším vlnám emigrace došlo v roce 1548, 1628 a v polovině 18. století. Jejich následky jsou vidielné dodnes. (...)

Poslední fáze přílivu Čechů na severní stranu Sudet byla následkem ostrého rekatalizačního kurzu v Rakousku na začátku 18. století. Potomci tehdejších exulantů nadále žijí v Poľsku, hlavně v Zelově a v okolí dolnoslezského Strzelina. Vydali jsme se do Dolního Slezska do Husince, kde nás všichni očotně a přesně informovali o hospodářství Čechů. Zavedli nás k paní Emmě Schwartzové, jejíž hospodářství č. 136 leží na úpatí Strzelinských hor, trochu stranou od vesnice. Solidní kamenný dům postavili předkové — exulantí. Pamět o tom, co se událo před 200 lety, je tu stále živá. (...)

V roce 1740, když Prusové v první slezské válce přišli do severních Čech, jeden z obyvatel Hradce Králové, Václav Tichý, informoval generála Kalksteina o možnosti české emigrace do Pruska. Ten poslal Fridrichovi II. zprávu, v níž se zmíňuje o 30 tis. osob. (...) Fridrich II. tehdy poslal za českými evangelíky Jana Liberdu z Těšína, ktorý už dříve našel útočiště v evangelickém Prusku. Vyslanec dorazil do Hradce 26. prosince 1741 s mnoha sliby pruského

monarchy. Už v únoru 1742 se přes Náchod a Kudovu vydali první emigranti. Do Ziębic tehdy přišlo 30 osob, v březnu dalších 231 a na začátku května už 11000 osob. (...)

Začátek nového života však nebyl růžový. Brzy zemřel Liberda, který se stal vůdcem Čechů ve Slezsku. (...) Kromě toho se ukázalo, že navzdory královským slibům půda nebyla zadarmo. Úředníci rozeslali 190 rodin do 30 vesnic v ziębickém a 6 ve strzelinském okrese. Ještě nejméně 550 osob však trpělo hladem v Ziębicích. Tak si exulantí novou vlast nepředstavovali, ale přesto vše cenili svobodu svědomí. (...)

Zpráva o té těžké situaci se dostala do zahraničí, kde kalvínská střediska zahájila akci na pomoc exulantům. Byly shromážděny značné peněžní částky, které umožnily začít jednání o zakoupení půdy. Teprve po několika měsících potíží se podařilo koupit dva značně zanedbané statky u Strzelina. (...) Fridrich II. potvrdil tuto transakci ve Wroclavi v roce 1749 a udělil osadníkům privilegia svobody vyznání, jazyka a zprostění z některých povinností, mj. vojenské služby.

Datum 27. května 1749 lze teď uznat za datum vzniku vesnice Husinec, nazvané tak na počest Jana Husa. Na 145 parcelách vyrostly jednoposchodové kamenné domy pro 507 osob. Za napoleonských válek k české obci přibyli neoficiální uprchlíci z Čech. V roce 1820 měla obec 780 obyvatel, zatímco v roce 1848 až 998 obyvatel. Druhá skupina se usadila na statku Melta. (...) Na úpatí Kozince vznikla v roce 1764 vesnice Nové Poděbrady na památku rodiště husitského krále Jiřího z Poděbrad. V roce 1820 tu bylo 639 obyvatel, v roce 1848 — 928. Ziębičané se rychle poněmili, přálo tomu městské prostředí. Vesničané však zůstali věrní vyznání svých předků; vstoupili do reformované církve. V jižní části Strzelina, na území Starého Przeworna dostali v roce 1750 kamenný gotický hřbitovní kostel, založený v roce 1264, tehdy neužívaný. Od té doby se mu říkalo kostel Českých bratří. Po poslední válce stál opuštěný, nebylo dost věřících, aby mohli kostel udržovat. (...)

Zastavili jsme se v ulici 19. Stycznia u kostela. (...) Výrazně je vidět obnova. Hřbitov a starý české náhrobky byly bohužel odstraněny, ale zde jsou omítané, kostel má novou střechu, moderní zvonici. To těší, protože památková budova ze 14. století, rozšířená koncem 18. století, za to stojí. Paní Schwartzová nám později vysvětlila, že evangeličko-reformovaná církev uzavřela dohodu s římskokatolickou farností, která poskytla finanční prostředky na renovaci a užívání kostela, ale zpřistupnila ho i evangelíkům. Ptám se na bohoslužby. Každý měsíc přijíždí z Varšavy pastor, bohoslužby se konají v klubovně.

A jak se k nim chovali Němci? V roce 1787 se Prusko pokoušelo o germanizaci, ale pokus skončil naprostým neúspěchem. Od roku 1830 měli Česi v Husinci vlastní školu, ale za „železného kancléře“ byla v roce 1870 zavřena. (...)

— A za Hitlera jsme měli celkem klid — vypráví paní Schwartzová. — Zavřeli nám znovu českou školu, otevřenou po první světové válce. Byli jsme místní, nikomu jsme nepřekáželi, takže i místní Němci s námi žili ve shodě. Jen ti mladší, nakážení fašismem, nás trápili. Proto jsme už mohli mít jen jednoho pastora, Henryka Duvinage z Velkého Táboru, který zemřel v roce 1943.

Jedeme s Władysławem Blasiakiem (v roce 1941 ho sem Němci vyzváli na nucené práce a už tu zůstal) k Bedřichovi Pultarovimu. Dnes je mu už 87 let. V jeho domě je Česká klubovna Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Husinci. Skromná místnost. Přichází sem už nanejvýš 30 osob. Čechů ubývá. Mnoho jich odjelo, starší umírají, mladí se popolítili. (...) Do září 1939 bydlelo v okolí Strzelina asi 1850 Poláků a stejný počet Čechů, ale válka je rozehnala. V rámci velkého poválečného „stěhování národů“ se mnoho Čechů přestěhovalo do Československa. Odtud, jak vzpomínají pan Blasiak a paní Schwartzová, odjel na podzim 1945 první transport do Československa. Zdejší Češi a Češi ze Zelova se usadili hlavně v okolí Liberce. (...)

V roce 1947 bylo v celém strzelinském okrese 1100 Čechů, z toho 270 rolnických rodin. (...)

roce 1950 u Strzelina zůstalo asi 500 Čechů a dnes už tu žije jen několik rodin, které si vzájemně pomáhají. Například pan Pultar stále pomáhá krajanům z dolní vesnice.

A ještě na konec jsem si nechal název vesnice. Teprve v roce 1937 je hitlerovci v rámci odstraňování slovenských názvů ve Slezsku změnili. (...) V roce 1945 vesnice znova získaly svá česká jména. Ale zanedlouho je jazykoví puristé přejmenovali: Poděbrady na Gościcice, což není nic divného, zachoval se původní název. Ale z Husince udeříat Gęsiniec? Někdo zjistil, že „husa“ znamená „gęś“. Tu však přecejo o jméno velkého člověka, ne o drůbež! Nepřijemný omyl, dodnes nenapravený, za který bychom se my Poláci měli stydět. Bruno Brožník nesměle navrhoval změnu názvu na Husinec, a já se důrazně dožaduji co nejrychlejšího rozhodnutí úřadu Wroclawského vojvodství a resortu administrativity.

KRZYSZTOF F. MAZURSKI
„Gościciec“, č. 4/1984

ODIŠLA OD NÁS

Dňa 28. októbra 1984 sa Vyšnolapšania navždy rozlúčili s krajankou

MARIOU KLAKOVOU

která prežila 52 roky. Zosnula bola dlhočasou členkou Miestnej skupiny vo Vyšných Lapšoch. V mladosti aktívne učinkovala vo folklórnom súbore a divadelnom krúžku. V posledných rokoch bola členkou výboru MS, dopisovateľkou Života a zároveň delegátkou na 7. zjazd KSCaS. Za angažovanú a obetavú činnosť ju vyznamenali medailou Zaslúžilej činitelky Fronty národnej jednoty a medailou Za zásluhy pre KSCaS.

Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka a matka.

Cest jej pamiatke!
MS KSCaS vo Vyšných Lapšoch

Výsledky-a očakávania...

Rok 1984 je za nami, aký bol v poľnohospodárstve? Priblížili sme sa k plnej sebestačnosti?

Základné úlohy — podľa hodnotenia Ministerstva poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami — boli splnené, v mnohých odvetviach poľnohospodárstva boli prekročené. Hlavný štatistický úrad označil, že v minulom roku úroda štyroch základných druhov obilia dosiahla 29,6 q z hektára. V celku to dáva globálnu produkciu vo výške 24,2 mil ton obilia. Avšak tovarová produkcia nekrýje ešte všetky požiadavky na krmoviny a potraviny v krajinе. Preto sa ešte plánuje dovoz obilia, najmä pšenice pre spotrebú obyvateľstva, ako aj kukurice na krmoviny.

Rekordná bola aj úroda repky, zobraťi sme skoro 1 mil. ton, zatiaľ čo krajina potrebuje okolo 800 000 ton. Dobré boli výsledky v úrodze zemiakov, ktorá prekročila 37 mil ton. Podobne bol so zeleninou a ovocím. Iba paradajok bolo menej a tento nedostatok sa bude musieť vyvážiť dovozom.

Úroda cukrovej repky bola na úrovni roku 1983, teda celkovo okolo 16 mil. ton. Keďže ná-

sledkom menej priaznivých poveternostných podmienok obsah cukru v repe je nižší, výroba cukru v porovnaní s rokom 1983 bude prinajmenšom o 10 percenta.

Celkovo — máme do činenia s podstatnou dynamičnosťou prirastku rastlinnej výroby, ale ešte nemožno konštatovať, že sme už sebestační v obilnej produkcii. Máme ešte k tomu daleko...

Podľa údajov HSU už v roku 1984 sa počet ošpaných zvýšil o 1 mil kusov v porovnaní s rokom 1983. Počet dobytka je na tej istej úrovni. Vo výsledku značného zlepšenia efektivity chovu pri tom istom množstve krav vyrobili sme viacaj mlieka. Jeho výkup dosiahol vyše 11 mld litrov, čo je najlepší výsledok v dejinách nášho poľnohospodárstva.

Priaznivé sú tiež tendencie v rozvoji chovu oviec a hydin.

Poľnohospodársko-potravinársky priemysel, podľa ocenenia Ministerstva poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami, ryticky plní úlohy, napriek tomu, že v niektorých odvetviach sa prejavujú napäťia a ťažkosti, vyplývajúce o. i. s nerovnomerného rozbudovania spracovateľ-

ského zázemia. V súlade s rozrodenutiami Predsedníctva vlády v najbližších rokoch bude tento priemysel intenzívne rozbudovaný. Týka sa to najmä mliekárenského, obilno-mlynárskeho, tukového, cukrovarníckeho, zemiakového, ovocno-zeleninárskeho, tabakového spracovateľského priemyslu, skladov a chladiarní. V ostatných odvetviach sa budú závody modernizovať.

V minulom roku sa diskutovalo o zrušení listkov na potraviny. Dosiahnutá producia v poľnohospodárstve v roku 1984 daťa základy pre začatie práce v Ministerstve poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami, ako aj v Ministerstve vnútorného obchodu spoločne s Cenovým úradom týkajúcich sa možností obmedzenia reglementačného niektorých potravinárskej článkov. Avšak to je spojené nielen so zvýšenou produkciou, ale aj s otázkou cien na potravinárske články. Štátne dotácie do spotreby potravín vynášali v roku 1984 vyše 200 mld zl. Existuje teda potreba spoločenskej konzultácie o tom, na kolko možno znižiť dotácie do spotreby v prospech zvýšenia dotácií na produkciu potravín. Ale jedno je isté, že zrušenie listkového systému sa ešte nebude týkať mäsa a jeho výrobkov.

V roku 1984 sa veľa písalo a hovorilo o tzv. „cirkevné fundácii“. Naďalej pokračujú prá-

ce vládnej komisie a Episkopátu. Prakticky sú ukončené práce nad stanovením fundácie. Ešte sa musia vyriešiť otázky financovania, dani, cieľ a meritórnych programov. V mnohých otázkach koordinácia názorov je na dobrej ceste. Ale naďalej nevedno akú kvótu bude mať fundácia k dispozícii, v porovnaní s nákladmi potrebnými pre realizáciu programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami, zatiaľ nie je veľká. Nejde o podčielenie tejto iniciatívy, ale o jej ukázanie v skutočných programoch.

Musíme pripomenúť, že program predpokladá v budúcej päťročnej poľnohospodársko-potravinárske investície vo výške okolo 2,5 bilióna zl., že v roku 1984 na tieto investície vydali 450 mld zl., že zásobovací dovoz z kapitalistických krajín prekračuje ešte 1,1 mld dolárov. Tak teda výpoveď krajín EHS, že budú môcť eventuálne pripraviť pre „cirkevnú fundáciu“ okolo 20 mil dolárov nie je veľká a liši sa od sumy, o ktorej sa hovorilo. Totiž podľa prvých informácií, rozhlasovaných vo svete, prostredky fundácie majú vyniesť 5 mld západoneemeckých mariek, ale ako čas uplyva, stále je ich menej. Samozrejme, každé prostredky budú mať význam a podľa ich veľkosti budú korigované pravotné podrobne programy.

ZBIGNIEW RUTA

Srvátka — hnojivom?

Nie je novinkou konštatovať, že sravátka obsahuje veľa krmovinových zložiek — najmä bielkovin. A predovšetkým malo by sa ňou krmit. Z výskumov vyplýva, že 60 litrov sravátky umožňuje výrobenie 1 kg bravčoviny. Už roky sa o tom hovorí, ale mliekárske závody nemajú vystačujúco veľký odbyt sravátky na krmínové účely a preto sravátka vylievajú do odpadových kanálov a otravujú prírodné prostredie. Zial, väčšina mliekárn nemá čistiarne vody. Chybajú peniaze na ich výstavbu a zároveň chybajú patričné množstvá zariadení. Co sa teda dà robiť?

Oblastné mliekárenske družstvo v Kutne (Plocké vojvodstvo) začalo hľadať východisko z tohto bludného kruhu. A... našlo! Uskutočnili totiž výskum o možnosti využitia sravátky, ako organického hnojiva. Výskumy uskutočnili vedeckí pracovníci Katedry ochrany prostredia SGGW-AR pod vedením profesora dr. Henryka Zimného.

Potom uskutočnili pokusy na lúkach v dedine Janków v Plockom vojvodstve. Lúky podeľili na dva bloky, z ktorých každý podelili zasa na päť rôznych poličiek. Bloky sa líšili medzi sebou spôsobom hnojenia — v prvom celú dávku vyliali na jeden raz, v druhom dávku podelili na tri časti; prvú vyliali na jar pred začiatom vegetácie, druhú vyliali po prvom kosení a

tretiu vyliali v polovici júla. V oboch blokoch jedno poličko vobec nebolo hnojené sravátkou, aby bolo možno porovnať výsledky. Ostatné sa medzi sebou líšili veľkosťou použitých dávok sravátky — od 10 do 30 litrov na 1 štvorcový meter.

Z uskutočnených výskumov vyplýva, že sravátka je dobrým organickým hnojivom a možno ju používať v poľnohospodárskej produkcii. Jej použitie v každom prípade dalo zvýšenie množstva zelenej masy. Najväčší prirastok úrody dosiahl na poličku, na ktorom hnojili sravátkou v množstve 20 litrov na 1 štvorcový meter rozložené na tri dávky. Na tomto poličku úroda z dvoch kosení vyniesla 402 q z ha, zatiaľ čo na poličku nehnojenom sravátkou, úroda vyniesla iba 259 q z hektára.

Použitie sravátky okrem rastu úrody spôsobilo aj zmeny v obsahu jednotlivých minerálnych zložiek v rastlinách. Zvýšil sa obsah dusíka a fosforu, vápnika a draslika.

(ra)

ZELENÁ KRONIKA

AKO ZVÝSIT EFEKTIVITU OVSA. Krmovinová hodnota ovsy je všeobecne známa, ale obvykle je jeho úroda horšia ako u iných krmovinových obilník. Výskumy z posledných rokov umožnili zvýšiť jeho efektivitu. Dopešovali totiž nové druhy: napríklad v NDR sa používa druh

ČSSR

Úrodný rok

Ceskoslovenskí rolníci majú dôvod k radosti... Úroda štyroch základných druhov obilia (prevažuje pšenica a jačmeň) vyniesli v roku 1984 — 47 q z hektára a globálna úroda v meradle celej krajiny dosiahla 12 miliónov ton. Koncom roka minister poľnohospodárstva a výzvy v československej vláde — inž. Miloslav Toman s hrdosťou hovoril o veľkom pokroku v poľnohospodárstve v povoľnových rokoch.

Vysoká úroda približuje túto krajinu k plnej sebestačnosti. V rokoch 1976—1980 dovážali ročne okolo poldruha milióna ton obilia a v rokoch 1981—1984 iba 300 až 400 000 ton.

Obilia a iné poľnohospodárske plodiny zaisťujú vysokú spotreb poľnohospodárskej tovarov. Na jedného obyvateľa pripadá: 84 kg mäsa, 240 l mlieka, 330 kusov vajec, 38 kg cukru; 75 kg zeleniny, 70 kg ovocia. Plné krytie požiadaviek na mäso a maslo

umožňuje rozvíjanie exportu týchto článkov.

Cesi a Slováci vyvážajú do cudziny aj veľa piva, napriek tomu, že jeho spotreba je veľmi vysoká až 140 litrov na každého obyvateľa krajiny ročne.

Už v roku 1948 sa začali v poľnohospodárstve veľké štrukturálne zmeny a za nimi ekonomico-technické. Roky trval proces združstevňovania poľnohospodárstva. Jednotné rolnicke družstvá značne prevyšujú hľadisku výrobného areálu potenciál štátneho sektoru. Podnes sa zachovalo malé percento súkromných gazdovstiev, hlavne v podhorískach a horských oblastiach Slovenska.

Správna agrotechnika — to je základ vysokej úrody. Tam sa poriadne pracuje — solidne orie, dodržiavajú sa termíny siatia, obrába sa dokonca ten najmenší kúsok pôdy.

Ceskoslovenskí poľnohospodári nepremárnia žiadnu príležitosť a taká sa naskytla v roku 1984. Zobrali bohatú úrodu, čas určil. Na každodenné potreby a čas odložili do skladov ako rezervy.

(ra)

Solidor, ktorý dáva debrú úrodu, je odolný proti poľahnutiu a chorobám a zrno zodpovedá potrebám priemyslu. V NSR dopestovali mnohé odrody, ktorých úroda z hektára dosahuje 5,83 až 6,22 tony. Mimoriadne výdatné sú odrody: Alfréd, Dula, Flemingssilver, Kalvin, Leande. Na ľahkých pôdach sú najlepšie tiež odrody: Alfred, Columbus, Leanda, Gambo. Naposledy vo svede vzbudil záujem nahozný ovsy, keďže obsahuje viac tuku a bielkovin. O úrode ovsy rozhod-

duje hnojenie, najmä dusíkom. V NSR sa používajú jarné dávky najčastejšie v množstve 60 kg dusíka na 1 ha, potom v období klasenia — 30 kg a začiatkom kvitnutia 30 kg. Najvyššiu úrodu ovsy dosiahla po ekopaniach. Ovos je mimoriadne citlivý na oneskorovanie siatia. Každý deň oneskorenia zmenšuje úrodu o pár desiatok kilogramov z hektára. V NDR sa seje ovsy najneskôr v druhej dekade marca. Optimálna hustota siatia je 300—370 kusov rastlín na 1 štvorcový meter.

NAJLEPŠÍ NA SVETE '84

Na záver každého roka sa už tradične vyhodnocuje športové výsledky, určuje poradie najlepších — buďto v danej športovej disciplíne, v krajine alebo vôbec na svete. Slúžia tomu rôzne ankety, súťaže a pod. Jednou z najreprezentatívnejších je anketa tlačovej agentúry ISK v Stuttgarte, ktorej sa tento rok zúčastnilo 42 športových redakcií na svete. Podobne ako vlni, za najlepších športovcov na svete uznali novinári Carla Lewisa a Marinu Navrátilovú. Tu je poradie najlepších desať:

MUŽI: 1. Carl Lewis — štvornásobný zlatý olympijský medailista v Los Angeles (100 a 200 m, 4×100 m a diaľka), víťaz desiatok atletických pretekov a mitingov; 2. Michel Platini — člen francúzskeho futbalového mužstva — majstra Európy '84. Aktuálne hra za Juventus Torino; 3. Niki Lauda — rakúsky automobilista, trojnásobný majster sveta formuly I; 4. Daley Thompson — Brit, olympijský víťaz v desaťboji, viacnásobný svetový rekordér; 5. John McEnroe — naj-

Martina Navrátilová

lepší tenista na svete, víťaz Wimbledonu a mnohých ďalších turnajov; 6. Michael Gross z NSR, držiteľ 2 zlatých a 2 strieborných olympijských medailí, mnohonásobný svetový rekordér v plávaní; 7. Sergej Bubka — sovietsky žrdkár, svetový rekordér (5,94 m); 8. Edwin Moses — americký prekážkar, olympijský víťaz a svetový rekordér na 400 m prek., vyhral za radom vyše sto pretekov; 9. Francesco Moser — taliansky cyklista, víťaz mnohých pretekov, svetový rekordér v hodinovke; 10. Jayne Torvillová-Christopher Dean — bristký krasokorčuliarsky pár, mnohonásobní majstri sveta a Európy v tancoch.

ZĽINY: 1. Martina Navrátilová — najlepšia tenistka na svete, víťazka všetkých najdôležitejších turnajov, naposledy vyhrala za radom 60 zápasov; 2. Avelyn Ashfordová — americká šprintérka, viacnásobná svetová rekordérka a olympijská víťazka na 100 m; 3. Valeria Briscoová-Hooksová z USA — trojnásobná olympijská víťazka na 200, 400 a 4×400 m; 4. Ecaterina Szabová — rumunská gymnastka, držiteľka 4 zlatých a jednej striebornej medaily; 5. Maria-Liisa Hämäläinenová — finská lyžiarka, trojnásobná olympijská víťazka v behoch v Sarajeve; 6. Mray-Lou Rettonová — americká gymnastka, držiteľka 1 zlatej, 2 strieborných a 2 bronzových olympijských medailí; 7. Tracy Caulkinsová z USA — trojnásobná olympijská víťazka v plávaní; 8. Karin Enkeová z NDR — držiteľka dvoch zlatých a dvoch strieborných medailí v rychlokorčuľovaní na ZOH v Sarajeve; 9. Agneta Anderssonová — švédská kanoistka, držiteľka dvoch zlatých a jednej striebornej olympijskej medaily; 10. Joan Benoitová z USA — olympijská víťazka v maratóne a svetová rekordérka na tejto trati.

Hodno ešte poznamenai, že táto anketa má už 38 rokov a k najúspešnejším športovcom, ktorí boli jej víťazmi, patria o.i. Emil Zátopek, bežec z CSSR, sovietsky výškár Valerij Brumel a belgický cyklista Eddy Merckx — trikrát na prvom mieste. Po dva víťazstvá majú: Vladimír Kuc (ZSSR), Jim Ryun (USA), Sebastian Coe (V. Britanija). Zase k víťazkám ankety v súťaži žien patrili o.i. Marita Kochová z NDR (šprinty), Shane Gouldová z Austrálie (plávanie), Viera Čáslavská z ČSSR (gymnastika), Irena Szewińska z Polska, (T. atletika), Kornelia Enderová z NDR (plávanie) a ďalšie.

Sprac. JÁN KACVINSKÝ

Hviezdy svetovej estrády

NENA

Na svetových estrádach sa každý rok objavujú nové mená nadaných spevákov a hudobníkov a nezriedka i nových skupín. Meno tejto skoro 25-ročnej speváčky Neny Kernerovej zo Západného Berlina bolo ešte pred dvomi rokmi skoro úplne

neznáme. Dnes si však jej melodie pospevujú tisíce mladých poslucháčov, pretože ich denne

vysielajú mnohé rozhlasové stanice, znejú z mnohých koncertných pódii a televíznych programov. Nena sa stała predstaviteľkou novej rockovej hudby, ktorá sa vyznačuje prirodzeným a sviežim prejavom, neskaženou radosťou z úspechu a optimizmom.

S tvorbou tejto mladej speváčky sa mohli oboznámiť aj priaznivci rockovej hudby v Poľsku prostredníctvom televíznych a rozhlasových vysielaní, v ktorých sa predstavila s niekoľkými najúspešnejšími hitmi. K najznámejším skladbám Neny patria o.i. Nur Geträumt, 99 Fußball, ako aj Leuchtturm, ktoré sa zaradili na popredné miesta v západoeurópskych zoznamoch najúspešnejších šlágrov. Rovnaký úspech pred poldruhu rokom zaznamenala aj speváčka na prvej dlöhohrajúca platňa s názvom Nena, ktorá sa udržala medzi najúspešnejšími hudobnými albumami vyše 35 týždňov.

Tieto úspechy nie sú, prirodzene, len jej vlastným dielom. Významný podiel majú na tom predošlým členovia jej sprievodnej skupiny: autor skladieb a hrač na bielech nástrojoch Rolf Brendel, ďalej Uwe Fahrenkro-Petersen — klavesové nástroje a spev, no a Jürgen Dehmel — basová gitara. Okrem nich je tu najmä významný predstaviteľ nemeckej novej vlny Jim Rackete a producent i vedúci skupiny Spliff Reinhold Heil.

Nenina hviezda žiari plným leskom. Prednedávnom nakrútili film s názvom Pridaj plyn, chcem sa baviť, v ktorom Nena hrá hlavnú úlohu a jej partnerom je uznávaná hviezdka populárnej hudby Markus. Samozrejme, vo filme znejú predovšetkým piesne. Naposledy pripravila speváčku so svojou skupinou druhý album, na ktorom sú skladby charakterizujúce speváčku vzhľadom k rock and rollu s výrazným rockovým prejavom.

BJÖRN BORG, vynikajúci švédsky tenista, ktorý sa pred ok. dvomi rokmi vzdal aktívnej činnosti, chce sa opäť vrátiť na tenisové dvorce. Mysli to väzne. Pred niekoľkými mesiacmi zohral v Spojených štatoch exhibičné stretnutie s McEnroom a po tom boji prehral tesne 6:7 a 5:7. Odbornici tvrdia, že napriek prestavke má Borg (na snímke) všetky predpoklady stať sa opäť tenistom č. 1.

PRETEKY MIERU, organizované tradične na území Poľska, ČSSR a NDR, budú tento rok prebiehať aj územím ZSSR. Tri etapy, v tom časovka jednotlivcov, sa uskutočnia v Moskve a okoli.

MLADÝ MARATÓNEC. Iba 9-ročný Mexičan Mario de la Mora zabetohol medzinárodný maratón v hlavnom meste Mexika za 3,59 hod. Mladý vytrvalec, ktorý trať dĺžu 42,195 km zabetohol po prvý raz v siedmich rokoch, bol v celi o polhodinu skôr ako jeho otec.

POZORUHODNÝ VÝKON. Vasko Stojanov, 32-ročný bulharský plavec, utvoril pozoruhodný plavecký rekord. Preplával po Dunaji vzdialenosť 2457 km. Na cestu sa vydal zo západonemeckého mesta Ingolstadt a plavbu zavŕšil v dedine Dunaja. Denne plával ok. 50 km.

NAJMLADŠI VEĽMAJSTER. Angličan Michael Adams sa stal vo svojich 12 rokoch najmladším šachovým veľmajstrom. Doteraz patril tento prívlastok exmajstrovi sveta Robertovi Fischerovi z USA, ktorý na turnajoch FIDE splnil normu veľmajstra v 14 rokoch.

KAPSA, POTRAS SA!

Bol raz jeden chudobný gazda a mal trochu žita. Začal ho viat, vtom zrazu priletel Vietor a vzal mu ho. Gazdovi nechal iba zopár zrniek. Co mal robí neborák gazda? Darmo behal sem i ta, darmo horekoval, že ta viac nemal a nevedel, čo robiť, ako vyžiť do novej žatvy.

Zena mu poradila:

— Hybaj, hľadaj Vietor, nech ti vráti žito! Gazda poslúchol a šiel hľadať Vietor. Išiel dľho proti Vetre, až ho naostatok nashiela v jednom jarku. Podišiel k nemu, poklonil sa mu a Vietor sa ho spýtal:

— Cože tu chceš?

Gazda mu vyrozprával, čo sa mu prihodilo, aký je chudobný, a prosil ho, leby mu nahradil to žito, čo mu vzal.

Vietor ho vypočul, potom mu povedal:

— Tu máš túto kapsu. Jen jej povedz: „Kapsa, potras sa!“ a opačne daj mi, žeby mi chceš. Aleže sa niktomu s ňou nechvál!

Narodený gazda sa podakoval a ponahradil sa domov. Príšiel domov, sedol za stôl, zavolať ženu i svojich osiem detí a povedal:

— Kapsa, potras sa!

Kapsa sa naskutkla potriašla a všeliké jedlá od výmyslu sveta stáli na stole. Deti vyskali od radosti a všetci sa do chuti najedli, ako vari ešte nikdy v živote. Keď sa dobre najedli, napili, zislo žene na rozum, aby pozvali aj farára na hostinu. Gazda od samej radosti zabadol, čo mu Vietor prikázal, a vďačne prišiel. Knaz priešiel, dobre sa najedol, napil, potom povedal:

— Vieš ty čo, Martinko, požičaj mi tú kapsu aspoň na tri dni, ja ti ju potom vrátim, checem len ukázať svojej gazzinej, že ja naváram aj bez ohňa a bez ohniska.

Gazda mu kapsu ochotne požičal. Keď mal knaz kapsu, pozval si na nedelu hostí zo všetkých strán a hodovali veselo.

Tri dni sa minuli a gazda Martin netreplivo čakal na svoju kapsu. Keď mu ju knaz nevrácal, šiel si po ňu.

Ako prišiel na faru, okríkol ho farár:

— Načože ti je? Mne skôr treba takú kapsu, ved' ja mávam hosti. Tu máš pol Čileba, ber sa domov! Nijakú kapsu ti nedám.

Co mal neborák gazda robiť? Vrátil sa domov s ovesenou hlavou. Žena aj deti pláču a hevoria:

— Ty si na vine, načo si dal kapsičku?

A žena mu naostatok zasa poradila:

— Chod' za Vetrovom a pýtaj si druhú kapsičku!

Muž poslúchol. Pobral sa rovno k Vetre a pýtal si druhú kapsu. Vietor sprvu kýval hlavou:

— Ved' som ti vravel, nechvál sa ty nikomu s kapsou. A ty si pozval bohatého na hostinu. Pýtaj si, nech ti dá odmenu!

Ale gazda veľmi prosil:

— Zmiluj sa, Vetríček, nado mnou a nad mojimi deťmi, da mi ešte jednu kapsu. Ved' inak pomrieme od hladu.

Vietor sa napokon dal uprosiť a daroval gazdovi novú kapsu. Narodený gazda ju vzal, podakoval sa a ponáhľal sa domov, čo mu nohy stačili. Zavolať ženu a deti aby si sadli za stôl. Položil kapsu na stôl a vravil:

— Kapsa, potras sa!

Kapsa sa potriašla, vybehlo z nej deväť kyjakov a začali maťiť všetkých. Iba keď všetci pouteckali z chyže, schovali sa kyjaky späť do kapsy.

Zene, deti, nariekajú, no gazda sa lapil rezumu, schoval kapsu pod halenu a podľahorovo na faru. Farár sedel v izbe a gazda podišiel k nemu, pekne sa poklonil a pýtal si svoju kapsu alebo aspoň tri posúchy za ňu. Pýtal si posúchy, lebo videl, že gazdinu v kuchyni pečie práve lekvárové posúchy.

Farár vstal, zahndral čosi, šiel nabrat posúchy a Martinovu kapsu zabudol na stene.

Kým bol farár v kuchyni, vytiahol Martin kapsu s kyjakmi spod haleny, skočil k stene, shal svoju dobrú kapsu a zavesil na miesto nej tú s kyjakmi. Kapsu schoval a čakal na farára. Farár sa vrátil a hneď pozrel na stenu. Keď videl, že tam kapsa visí, nepomyslel na nič zlého, podal gazdovi tri posúchy a hevorí:

— Tu chňup, viac mi sem nechodo', hybaj robiť, kapsa je moja, už som ti ju poriadne zaplatil!

Narodený Martin povedal iba zbohom a pobral sa domov.

Sotvaže prišiel domov, potriašla sa kapsa a na stole bolo jedla ako na hostine. Najedli a napili sa do chuti a čakali, čo farár urobí s druhou kapsou. Na nedelu prišli k fafárovi hostia zo široka-daleka, ale on nedal nič variť. Povedal gazzinej iba toľko:

— Ja som prichystal všetko. Nestaraj sa ty o nič!

Na poludnie si posadali hostia za prikrytý stôl, pán farár naprostred stola položil kapsu a zvolal:

— Kapsa, potras sa!

Kapsa sa potriašla, vybehlo z nej deväť kyjakov a farára i jeho hostí dobre vymlátili. Všetci kričali na kočišov:

— Zapriahaj, zapriahaj! Lebo nás tu potrebujú!

Boli im malé dvere, museli aj cez obloky povyskakovat a všetci sa zaverili, že k farárovi nikdy viac na hostinu neprídu, lebo im tu hlavy kyjakmi poprebijali.

Vzal veru pán farár kapsu a zanesol ju Martinovi a od tých čias už nič viac od neho nepýtal.

ELENA CHMELOVÁ
JAROSLAV VODRAŽKA

(Slovenské rozprávky, hádanky a rečňovanky, Mladé letá, Bratislava 1983)

POCHVÁLME STARÉ MATIČKY

Pochválme staré matičky nad kyslým mliekom večerov.

Zdvihajú bochník ako dieľa, prekrižujú ho, skôr než nakroja. Poslednú kôrku z dávnych žatiev položia na rodinný stôl.

Pole i vinohrad pamätajú ich chôdzu, dlane, kolená — pri čoraz zriedkavejších návštěvách vďačia im Oberkovým zrnkom.

Vstávajú s prvým kohútom. Do hory vstupujú jak do kostola: kuriatka im zobú z dlani, pomeria satana s holubinkou, kym nájdú rýdzik v ihliči naplnia košíky lištičkami na dobrú noc...

Pochválme staré matičky nad sladkým mliekom rána.

Posledné Oberkové zrunko položia na nás stôl.

LÝDIA VADKERTI-GAVORNÍKOVÁ

NAŠA FOTOHÁDANKA

Jozef Pivovarčík z Kacvina, Kristína Holová z Pekelnika a Bohuslava Šperláková z Jablonky.

Naša snímka predstavuje známeho polského a divadelného herca, tvorca mnohých vynikajúcich postáv na striebornom plátnene. Napište nám jeho meno a uvedte názov aspoň jedného filmu, v ktorom hral tento herc. Výber je hľadný, preto nebudete ľahko uhádnutí. Pri odpovedi prosíme uviesť aj svoj vek.

V Živote č. 318/84 sme uverejnili snímku francúzskej herečky Catherine Deneuveovej. Knihy vyzrebovali: Mária Chovancová a Jadwiga Sobčáková z Chyžného, Lucina Kalatová z Krempach,

VESELO SO ŽIVOTOM

Karolko pozoroval rybára, ktorý hodil späť do vody veľkého kapra. Rozrušený sa ho sputuje:

— Prečo ste takého veľkého kapra hodili späť do vody?

— Predsa si nebudem kvôli nemu kupovať nový pekáč!

— Pán hlavný, tá ryba je samá kost a koža!

— Prepáčte, prosím, netušil som, že si budete želať aj šupiny!

— Co robi teplomer, Janička, klesol? — pýta sa mamička.

— Áno, mamička, klesol.

— A kam?

— Na zem, — odpovie previnielo Jana.

— Onedľho skončíš školu, Miško a my s mamou by sme chceli, aby si sa stal lekárom.

— Ale, otec, ved' predsa dobre viete, že nedokážem zabit ani muchu!

Dievčatá sa rozprávajú o svojich rodičoch. Jedno z nich vraví:

— Môj otec na mňa kričí, ako keby som bola jeho manželka!

Prečo máš zaviazané oko?

— Suseda ma pichla ihlicou...

— Náhodou?

— Nie. Klučovou dierkou.

Babka, idete s nami do krytej plavárne? — sputuje sa vnuk.

— Rada by som išla, ale plavky mám na kolene deravé...

NOVÝ ROK

Potichučky, nebadane prekvízli sa jeho sane.
Nezaťukal na oblok.
Zlahka, ako páper snehu,
spustil sa k nám z časov brehu Nový rok.
Má tajomnú bielu tvár
ako čistý kalendár.
A tak si hneď v prvý deň otvorím svoj pioniersky zápisník.
Zaznačím si na začiatok veľké želania a plány,
aby každý deň bol sviatok,
aby boli dobrú prácou popísané všetky strany.

Rukávy si rád vysúkam,
no nie siahnúť po okrušku,

pomôcť mamičkiným rukám,
čestne obstáť v škole, krúžku.
A ty, srdce pioniera,
zažni radosť novej sily,
by sme lepšie ako včera krásu dneška pochopili.
Aby naše predsačvazia splnili sa do litery.
Aby deti ako bratia v celom svete žili v mieri.
Zlahka ako páper snehu,
spustil sa k nám z časov brehu Nový rok.
Odložme dnes smútky stranou a s pesničkou rozjasanou urobme deň prvý krok.

ELENA ČEPČEKOVA

Múdra sova

O polnoci na Nový rok priletela mi na oblok múdra sova!
Robil som práve poriadok, lebo bol presne Nový rok a vravel som si slová: že celý tento nový rok uvážim dobre každý krok, vo všedný deň i vo sviatok budem dobrý sťa baránok, svieži ako húf kozliatok, milý ako hrst kuriatok, nič si nenechám na piatok, úlohy spravím pred piatou s tou svojou hlavou strapatou. To bude krásny začiatok!

LIBUŠE FRIEDOVÁ

Pomôžte im, dobré deti

Veselo

1. Sedí vrabec za oblokom, smutne čviri-ká.
Tlačí sa mu pod krídelká zima veli-ká.
Nezabol od rána ani máčny mák.
Nuž ho, deti, neboráka, nenechajme tak!

2. Padá snežik, padá sneh na malú sýorku.
Učepená za oblokom čaká na kôrku.
Nasypme jej, deti odrobiniek pár,
nech si zobne, lebo ešte ďaleko je jar.

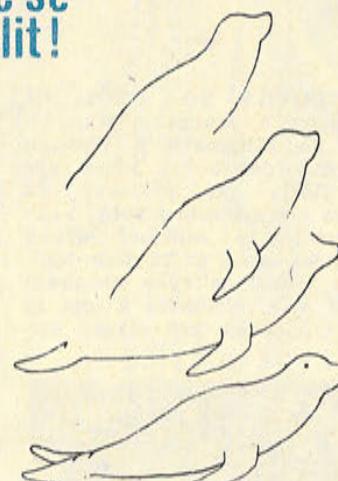
3. Povedzže mi, na podstienku, čo si vtáčik,
zač?
Všetci ľudia volajú na malý chocholáč.
Netrápi ťa nudza, netrápi ťa chlad?
Ja som vtáča s hustým perím, ja mám zimu rád.

4. Sedí havran na konári, veľký, čierny vták.
Do peria mu povukuje chladný severák.
A keď začne snežiť, vzlietne ako tieň.
Nenašiel nič do zobáka dneska tretí deň.

5. Zaviate je šíre pole, prázdná záhrada.
Už sa vtáčkom užímeným spievať nežiada.
Nesmelo nám klopú do okien a vrát.
Pomôžte im, dobré deti, keď ich trápi hlad.

Nauč se
kreslit!

Kresba tulien je pomérne snadná, ale umět to jako Michal Hrdý z časopisu Kvety dá preče jen práci!

Sněhurka

Byl jednou jeden sedlák a jedna selka a nemeli děti. Rmoutilo je to velice. Jednou v zimě napadlo sněhu a děti venku stavěly sněhuláky. Sedlák se selkou se na ně dívali oknem. Tu povídá sedlák: „Pojď, ženo, slepíme si také sněhuláka.“ — „Pojďme,“ řekla selka, „ale nač sněhuláka lepit? Slepíme si raději děťátko, když nemáme živého.“

Sli a začali lepit děťátko: udělali tilko, ručičky, nožičky a nahore přidělali hroudu jako hlavičku. Sel kdoš mimo a divil se, co sedlák se selkou lepí ze sněhu. „Copak tu děláte?“ optal se. — „Inu, jak vidíte,“ řekl muž. „Sněhurka,“ usmála se žena.

Potom přidělali nosiček a bradičku, vytlačili dva důlky pro oči, a když sedlák vyznacil hubičku, začalo děťátko dýchat, otevřelo modrá očička, kroutilo hlavičkou zrovna jako živé a zatřepalo ručičkama a nožičkama ve sněhu, zrovna jako děťátko v plenkách.

„Podívej se, máme děťátko,“ volala radostně selka a začala Sněhurku objímat. A ze Sněhurky se sloupl snih jako skořápka z vajíčka. „Ach, má drahá Sněhurečko!“ jásala žena a běžela s ní do světnice.

A Sněhurka rostla, ne po dnech, ale po hodinách. Družky ze vsi přicházely k ní, strojily ji, rozmlouvaly s ní, zpívaly jí písni a hrály si s ní všelijaké hry. I vyrostla přes tu zimu jako třináctileté dívče a byla velmi čiperná, všemu rozuměla, o všem hovořila. Byla běloušká jako sníh, oči měla jako pomněnky, a růžové vlásky až po pásy. Jen žádného ruměnce neměla ve tváři, jako by v ní nebylo živé krve. Ale i tak byla krásná a přitom tak dobrá a ke všem přívětivá, až nad ni srdeč plesalo.

Minula zima. Slunečko na nebi začalo hřát, na lukách se zazelenala tráva a v povětrí šveholil skřivánek. Dívky si již hrály na návsi a zpívaly: „Jaro, to je krásný čas, rozvíjí se kvítí zas!“ Ale Sněhurka byla nějaká smutná. „Co je ti? Nejsi churava?“ říkala selka. „Nic mi není, matičko, jsem zdráva.“

Roztál poslední snih, sady a luka se oděly květem, slavík a všelické ptactvo se rozepělo a všecko na božím světě se rozveselilo. A Sněhurka byla pořád smutnější, vyhýbala se družkám a před sluncem se ukryvala do stínu. Jen když přešlo a za soumraku bývala veseléjší, a když jednou přišla bouřka a napadlo krup, měla z toho takovou radost, jako kdyby to byly perly.

Přišel první letní den. Děvčata ze vsi se ubírala do háje na veselí a přišla si pro Sněhurku. Vzaly Sněhurku za ruku a běžely s ní do háje. Tam si vily věnečky a zpívaly písničky.

Když zapadlo slunce, složily dívky z drobného roští hranici, začaly jí a postavily se řadou za sebe. Sněhurku postavily vzadu po slední. „Divej se, jak my poběhneme, a běž taky za námi, pozadu nezůstávej!“ Poté skákaly jedna za druhou přes ohniček. Vtom za nimi zašumělo a žalostně zavzdychlo: „Ach!“ Uleknutím hleděly jedna za druhou a ohlížely se po Sněhurce, ale Sněhurky mezi nimi nebylo. Volaly, hledaly, ale nikde ji nenašly. Hledaly ji druhý, třetí den, prohledaly celý háj, po Sněhurce nikde ani památky.

Kam se poděla?

Když Sněhurka běžela za družkami a skočila přes oheň, tu proměnila se v lehoučkou páru, svinula se v tenounký obálček a zatečla vysoko, vysoko, až pod nebesa.

KAREL JAROMÍR ERBEN
(České pohádky)

TAKÝ JE ŽIVOT

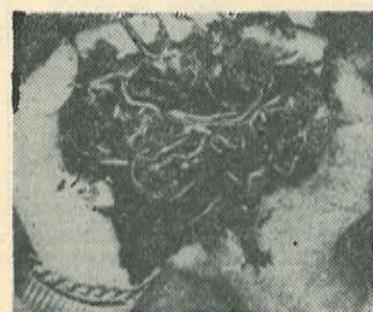
Istý Ferdinand Bourgeaux, farmař z departementu Seine-Maritime v Normandsku chová ošípané. Má veľmi rád tieto zvieratá a tvrdí, že patria k najinteligentnejším cicavcom. „Ošípaná, tak isto ako človek, má právo na zábavu a prijemnosti. Chová sa vtedy lepšie, je zdravá a rýchlejšie priberá na váhe“ — k takému záveru dospel farmář. Preto prosil svojho priateľa, maliara-amatéra, aby mu vyzdobil steny chlieva peknými maľbami. Obrazy predstavujú ošípané a... krásne dievčatá v plavkách. Či ošípané pána Bourgeauxa sú s touto „zábavou“ spokojné — nedvedno, ale chovajú sa výborne.

Pán Bourgeaux má však stále hostí, ktorí prichádzajú s celého okolia, aby si pozreli jeho maľovaný chliev. Na snímke: farmař-originál a jeho chliev.

KAŽDÁ CHCE BYŤ MLADÁ. 29. októbra 1986 Socha slobody v New Yorku oslávi svoje sté výročie a jej omladzovacia kúra pri tej príležitosti bude stáť 30 mil. dolárov. Mimoriadne ošetrovanie vyžaduje pravá ruka držiaca pochodeň a vnútorné časti sochy. Dámu vážiacu 200 tis. kg navštievujú tisíce turistov, ktorí z koruny na jej hlave môžu obdivovať celý Manhattan. V 1865 r. francúzski republikánski libráli navzdory Napoleonovi III. venovali takýto dar americkému národu.

DÁŽDOVKY NA... STÓL. Už istú dobu v Japonsku, Kanade, USA, na Filipínach a Tajvane chovajú... dážďovky, ktoré potom slúžia ako prídavok do krmiva pre zvieratá a ryby. Vedci zistili, že niektoré druhy dážďoviek majú až 72 percent bielkovín, zatiaľ čo ryby obsahujú iba 69 percent bielkovín a sôja 45 percent. Odbornici pre otázky vý-

živí si myslia, že chov dážďoviek môže byť ešte jednou rezervou bielkovín. Na Filipínach rozvinuli priam priemyselný chov dážďoviek. Je pomerne jednoduchý. Stačí niekoľko debien v záhrade alebo v pivniči a tiež zvieratká okrem skla, kaučuku a umeléj hmoty žerú prakticky všetko. Rozmnožujú sa veľmi rýchlo — v priebehu mesiaca sa ich množstvo zdvojnásobuje. Po vyčistení a vysušení sa melú na prások, ktorý pridávajú do chleba a makarónov...

LET KE HVÉZDÁM. Stanou sa dnešní romány sci-fi skutečnosť, tak ako se uskutečnily kdyži neuvěřitelné nápady Julesa Verne? Známý sovětský vědec Oleg Gazeenkov soudí, že již v příštím století dojde k prvnímu kosmickému letu za hranice naší sluneční soustavy.

Cesta k nejbližším hvězdám bude trvat při rychlosti 30 tis. km za sekundu padesát let! Ti, kteří poletí za hranice naší soustavy, se již nebudou pravděpodobně moci vrátit na Zemi. Kosmické lodě budou vybaveny vším, co je nezbytné k založení sídliště. Tak bude zahájena... kolonizace hvězd. Věda takovou možnost nevylučuje, ale stane se to doopravdy?

ZO ŠÍREHO SVETA

SAUDSKÁ ARÁBIA má obrovské bohatstvá zrodene z nafty, ale trápi ju mimoriadne suché podnebie, obrovské púšte, nedostatok stálych riek a dlhotrvajúce suchá. Naposledy v tejto krajine diskutujú o dovážani ťažových hôr, aby takto kryli požiadavky na vodu. Nad tým problémom pracuje kolektív vedcov a francúzskych odborníkov. Ťažové hory by sa dovážalo z Antarktidy. Na prepravu jednej hory by bola potrebná vzláštna flotila remorkérov. Preprava ťažové hory dlhéj ok. 900 m, širokej 400 m a vysokej 120—200 m by musela trvať ok. 7 mesiacov. Po prevezení na miesto, by horu, po rozrezaní na bloky, umiestnili v obrovských nádržiach. Francúzski vedci tvrdia, že jedna taká ťažová hora by mohla kryť 3—4 ročné požiadavky Saudskej Arábie na vodu.

Pamäťame, že pred niekoľkými rokmi podobné plány dovezania ťažových hory z Antarktidy vznikli v Iráne, ale po úpadku šacha následkom iránskej revolúcii tento projekt zanechal. Uvidíme, či tento plán, technický náročný, sa podarí zrealizovať Saudskej Arábii.

EMIRÁT KUVAJTU, susediac so Saudskou Arábiou, má tak isto suché podnebie, je skoro veľkou púšťou a trpí nedostatkom vody, ktorá je drahičia ako nafta. Pitnú vodu získavajú odsofovaním morskej vody a do-

Všetkým drahým babičkám a starým otcom k ich sviatku želáme všetko najlepšie, mnoho zdravia a pohody, aby sa dobre mali a dliho, veľmi dlho boli s nami.

REDAKCIÁ ŽIVOT

KÝM DIEĽA DOSPEJE

HRYZENIE A PREŽUVANIE. Keď dieťa má už prvé zúbky, dávame mu chlebovú kôrku na prežúvanie a hryzanie. Skoré zvykanie dieťaťa na prácu čeluti a zubov má vplyv na ich správny rozvoj a okrem toho — čo má veľký význam — pripravuje je na samostatné jedenie. V období, keď dieťa dostáva prvé zúbky, pripravujeme mu veľmi rozdrobené jedlá t.j. mleté a pretreté cez sito. Keď dieťa má viac zúbkov — počinajúc ôsmimi — začíname do jedálnička zavádzai jedlá posekané, trete a veľmi drobučko pokrájané.

KÚPEĽ NEMLUVNÁTA. Každodenný kúpeľ nemluvnáta — to je nielen hygienická nevyhnutnosť, keďže odstraňuje z jemnej kožky dieťaťa pozostatky moču, stolice a pot. Cistá počkočka lepšie dýcha a tým je zdravšia a odolnejšia proti infekciám každého druhu. Okrem toho kúpeľ má povzbudzujúci vplyv na krvný obeh dieťaťa, uľahčuje usinanie, vzbudzuje chut jedlu, dáva dobrý subjektívny pocit. Neobvykle podstatný je tiež každodenný kúpeľ dieťaťa, keďže si zvyká na čistou.

Nemluvnia sa veľmi rado kúpe, pokial ho raz nevykúpeme v príliš horúcej alebo, v príliš studenej vode, keď mu nepride mydlo do očí alebo keď ho matka nevystraší príliš prudkými pohybami atď. Dieťa musíme kúpať pozorne, bez unáhlenia, musíme mu dať možnosť, aby sa vo vode poplieskať a pohralo plávajúcimi hračkami. Každé dieťa vnima náladu osoby, ktorá ho kúpe.

„ZDÁ SE, ŽE SVÝCH SEDM HUBENÝCH LET má už za sebou,“ reči predstaviteľom tisku Peter Falk, populárni poručík Columbo. Stalo sa to po dlouhej konferenci herca a jeho agenta s predstaviteľmi americké televize v jednej z elegantných newyorských restaurácií. Tam se obě strany u skleničky whisky dohadly. Columbo se znova vráti na obrazovku. 51 letý Peter Falk sedm let odmítal hrať v tomto seriálu. Měl jiné, náročnejší plány, chtěl vystoupit v jiných rôznych než nenápadných detektív. Jeho naděje se nesplnily, žádná role v posledních sedmi letech mu nepřinesla uznání. „Obecenstvo mne chce ako Columba nebo vůbec ne,“ reči Peter Falk a vytáhl ze skrinky svůj obnošený balonový plášt.

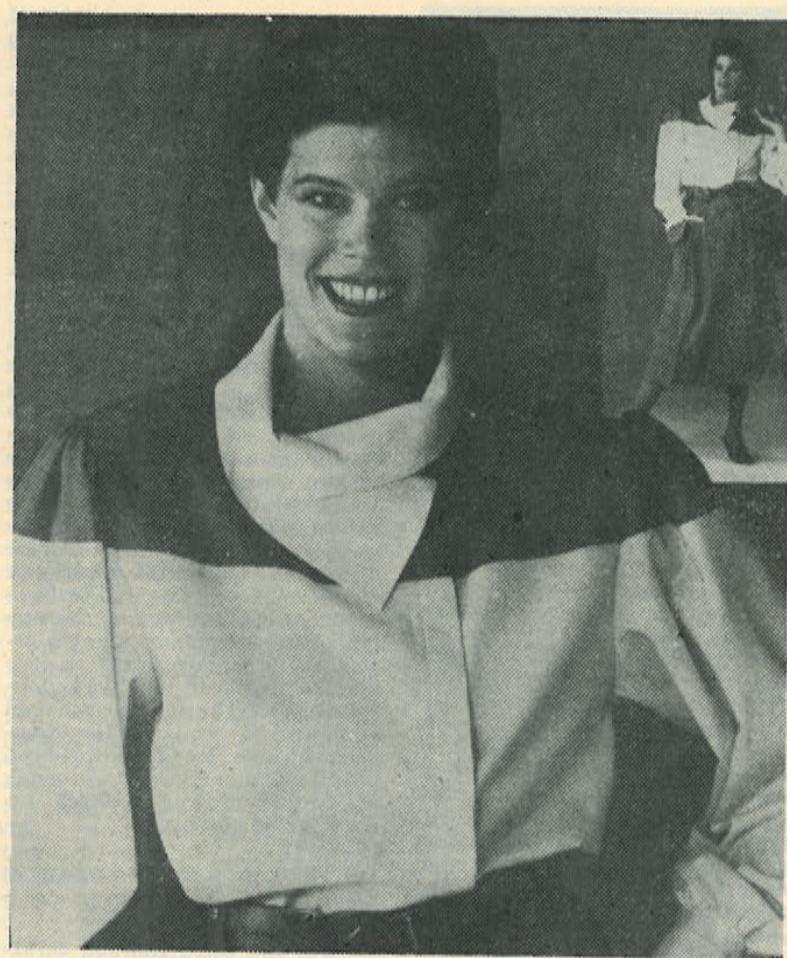
NEJBOHATŠÍ britskou občanou je dôdička majetku vládcu bývalého koloniálneho impéria, Alžbětu II. Její majetek se odhaduje na 2,5 miliardy liber. Druhé miesto s 2 miliardami libier pripladlo westminsterskému princovi. Hvězda pop-hudby Paul McCartney je s 250 milióny funtů teprve na deviatém miestech v tomto seznamu.

PRVÉ PRECHÁDZKY. Keď sa dieťa narodi v teplom ročnom období, hned po návrate z nemocnice domov býva často na čerstvom vzduchu: napr. spáva pri otvorenom obloku alebo v kočíku na prechádzke. Keď sa však narodi v zimných mesiacoch, prvá prechádzka závisí od počasia a teploty. V každom prípade už dvojtýždňové dieťa zvykáme na čerstvý a studený vzduch — nechávame dieťa v kočíku pri otvorenom obloku. Začíname 5 minútami a každý deň predĺžujeme tento čas o 5 minút a dokonca (keď nie je príliš veľký mráz o 10 minút). Samozrejme dieťa obliekame tak, ako na prechádzku.

Zíjúci v meste by sme sa mali snažiť, aby chodili na prechádzky ďaleko od preľudnených, rúšnych ulíc a najlepšie tam, kde sú stromy a zeleň.

Mladým dievčatám a ženám navrhujeme dva modely elegantných bavlnených blúzok. Všimnite si blúzku kombinovanú z dvoch kontrastných farieb, asymetricky zapinanú, s veľkým golierom, ktorý tvorí tzv. roľák. Rukávy sú široké v ramenach mierne nariasené. Druhá blúzka je z kockovanej látky. Zaujímavo je riešenie stojáčik na jeden gombik, ako aj výložky zapísané taktiež na gombíky. Rukávy sú veľmi široké, nariasené v ramenach a manžetách. V obid-

voch modeloch je manžetovité zapínanie. K blúzkam sa hodia jednofarebné sukne a moderné nohavice.

V poslednom čase sú veľmi módnne vlnené vesty kombinované s úpletom, ktoré sa nosí na košele a pulóvre, najmä k športovým nohaviciam.

I CIGARETA – 18 MINÚT ŽIVOTA MENEI

Skodlivosť fajčenia všeobecne nikto nepopiera, dokonca ani samotní fajčiari. Dnešná medecína má nepochybne dôkazy na to, že fajčenie je priamou príčinou mnohých neobvykle nebezpečných chorôb. Fajčenie je jednou z príčin, ktoré spôsobujú mnohé onemocnenia. Môže napr. zapríčňovať vznik nádorov, infarktov, vredy žalúdka a dvanásťnika mnohé choroby dýchacích ciest, alergické choroby, zníženie odolnosti organizmu. Následkom rakoviny pľúc, choroby, ktorú vyslováva práve fajčenie, umrelo v Poľsku v roku 1981 12 000 osôb.

Fajčenie je veľmi škodlivé pre tehotné ženy a zdravotný stav nenaurodených detí. Výskumy uskutočnené v Závodoch na výrobu pančuch Sandra dokázali, že deti fajčiarok sa rodia od 200 do 400 gramov menšie ako deti nefajčiarok. Medzi fajčiarkami sú častejšie potraty a predčasné pôrody. Dieta fajčiarky musí tiež nadrobil straty v psychickom a fyzickom rozvoji porovnaní s dieťatom nefajčiarky.

Výskumy dokázali, že deti fajčiarov častejšie onemocnejú na choroby dýchacích ciest a dlhšie

sú nemocné. Zistilo sa tiež, že na choroby dýchacích ciest častejšie onemocnejú deti osôb, ktoré sú stále v jednej miestnosti s fajčiarmi.

Iba zriedkavo sa hovorí o zmenách následkom fajčenia v psychickej štruktúre človeka. Ale je celkom isté, že fajčenie vytvára istý charakteristický typ psychického mechanizmu, ktorý — vo väčšej alebo menšej mieri — je ostatné výsledkom každého iného zlozvyku. Stanisław Ignacy Witkiewicz písal, že náruživý fajčiar je stále viac bezvôľový, zvyká si na nevyhnutnú pren psychickú protézu, akou je pre neho cigareta, je neschopný v fažkých situáciach vyvinúť úsilie „z ničoho“.

Výzvy na spoločnosť o zastavenie — aspoň zo začiatku — fajčenia neprinášajú žiadane výsledky. Nemáme tiež, zatiaľ, polskú normu škodlivých zlúčenín, aké môžu obsahovať cigarety, čo aspoň čiastočne by zmiernilo následky fajčenia.

Vedeči vypočítali, že vyfajčenie jednej cigarety — štatisticky — skracuje život človeka o 18 minút. Dvadsaťpäťročný chlapec, ktorý denne vyfajčí dve krabičky cigaret musí očakávať, že jeho rovesník nefajčiar ho prežije o osem rokov.

Pouvažujme o tom skôr, ako siahneme po ďalšiu cigaretu!

Neotrvávajme seba i iných!

ZADLAWIENIE U KROWY I SPOSÓB RATOWANIA

Zadlawnienie powstaje wskutek utknięcia w przelyku ziemniaka lub kawałka buraka. Najczęściej zdarza się to na jesieni w czasie wykopów. Powstaje ono czasem przy zwężeaniu się przelyku wskutek zapalenia. Pokarm w przelyku tworzy zbitą masę uniemożliwiającą połykanie, a niekiedy utrudniającą oddychanie. Utknięcie może nastąpić w przelyku tuż za gardłem lub bliżej żołądka. Objawem jest niechęć do jedzenia, częsty i gwałtowny kaszel, a z pyska wycieka śliną. Przyczyną zwierzę wykazuje silny niepokój. Wkrótce następuje wzdęcie, gdyż gazy z fermentującej paszy nie mają ujścia. Miejscę utknięcia można ustalić przez omacywanie przelyku. Przy utknięciu w gardle można czasem dosiągnąć rąką przez jamę ustną przedmiot (ziemniak lub burak). Utknięcie w dalszym odcięku przelyku — można wyczuć po lewej stronie szyi jako niewielkie uwypuklenie, którego uciskanie powoduje ból. Zatkanie przelyku tuż przed żołądkiem stwierdza się przez wprowadzenie sondy. Próby zgniecę-

nia przyczyny zadlawnienia poprzez uderzenie czymś twardym w przelyk, może przynieść więcej szkody niż pozytyku. Jeżeli zwierzę jest wzdęte i zachodzi obawa padnięcia, należy przed wszystkim przebić lewą slabiznę trójgranicę. Pochwę trójgranicę zostawia się wbitym do chwili usunięcia przyczyny zadlawnienia. Gdy wzdęcie jest duże lepiej je spróbować wydostać ziemniak bez przebijania. Przy utknięciu w gardle, staramy się ręką owiniętą czystą śliczką uchwycić ziemniak przez jamę ustną, a pomocnik uciskając ręką przelyk stara się przesuwać go do góry. Nieraz wystarczy zmusić zwierzę do kaszlu aby ziemniak został wykuszony. W tym celu lachocze się gardło piórkiem. Przy utknięciu w połowie przelyku albo jeszcze niżej, można go tylko przepędzić w dół sondą metalową. Natłuszczoną sondę wsuwa się w przelyk przez drewniany klucz z otworem. Przy natrafieniu na opór nie wolno pchać silą, lecz delikatnie, kilkakrotnymi ruchami starać się ją posuwać. Gwałtowne usuwanie może spowodować pęknięcie przelyku. Poza sondą nie wolno używać żadnych innych przedmiotów.

OB. P.J. Z NOWEGO TARGU SŁYSZAL O OTREČIE U KONI

Otreť jest ostrą chorobą zaraźliwą. Zwierzęta zakażają się najczęściej w czasie stanowienia, rzadziej zarazki przenoszone są na zwierzęta zdrowe przez wydzielinę chorego zwierzęcia, za-

każoną paszę, wodę, ściółkę i różne przedmioty.

Po 3–6 dniach od zakażenia występują pierwsze objawy choroby: obrzęk, zaczerwienienie i guzki na błonie śluzowej pochwy i przedniomka pochwy. Podrażniony srom swędzi kłacz więc ocierając się zadem o ścianę często napina się oddając mocz. Guzki po 2–3 dniach przekształcają się w pęcherzyki wypełnione jasnym, później mętnym i ropnym płynem. Wkrótce pęcherzyki pękną, a na ich miejscu tworzą się wrzody. U chorych na otreť ogierów występują pęcherzyki i wrzody na napleku i mosznie. Choroba przebiega przeważnie lagodnie. Po 2–4 tygodniach zwierzę wraca do zdrowia ale nie jest odporne i może się powtórnie zakażać. O każdym wypadku zachorowania trzeba zawiadomić lecznicę, a zwierzę odosobić. Sposób leczenia choroby określa lekarz. Koni chorych na otreť nie wolno używać do rozplodu ani wyprowadzać z zagrody do czasu wylecenia i uzyskania na to zezwolenia władz. Chorym trzeba wydzielić osobny sprzęt do karmienia. Po obsłużeniu chorych zwierząt należy dokładnie wymyć ręce oraz oczyścić ubranie. Do odkażenia przy otręciu używa się roztworu wapna chlorowanego (3 kg wapna chlorowanego na 10 litrów wody).

PORÓD U OWIEC

Niepokój kotnej owcy, oglądanie się na boki i szukanie le-

gowiska — to odznaki zbliżającego się porodu. Przyglądając się uważnie takiemu zwierzęciu, spostrzega się, że wargi sromowe i wymię są wyraźnie obrzękłe, a w wymięu pojawią się siara. Owce z wyraźnymi objawami zbliżającymi się porodu oddzielają się od stada i umieszcza osobno. Kojec do porodu powinien być widny i suły oraz uprzednio odkażony. Wielu wokół wymienia i na wewnętrznej stronie ud owcy trzeba wystrzyc aby nie przeszkała jagnięciu w ssaniu. Kotne owce tuż przed porodem trzeba zostawić w całkowitym spokoju ponieważ łatwo się płoszą i uciekają, co może źle, wpływać na przebieg porodu. Poród odbywający się właściwie jest zwykle poprzedzony wzmagającym się niepokojem zwierzęcia oraz słabymi bólami. Bóle te występują zwykle u owiec na kilka godzin a czasem na jeden dzień przed porodem. Sam wykot u owcy krótko zwykle nie przedłuży się ponad 30–40 minut. Na ogół poród przebiega bez przeskoku i nie zachodzi potrzeba udzielania pomocy. Zdarzają się wypadki, że podobnie jak u innych zwierząt owea nie może się wykoczyć. Przeszkodami w normalnym przebiegu porodu mogą być: 1) za duże jagnię (przeważnie u owiec pierwastek), 2) nieprawidłowe ułożenie jagnięcia, 3) słabe bóle porodowe. Jeżeli owea nie może się okocić w ciągu 2–3 godzin należy wezwać lekarza.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

FAZUĽOVÁ POLIEVKA

Rozpočet: 160 g suchej fazule, 40 g masti alebo oleja, 30 g hladkej múky, 20 g cibule, červená paprika, voda, soľ, cesnak, zelený petržlen.

Cistú, asi deň namočenú fazuľu varíme v tej vode, v ktorej bola namočená. Z masti a múky pripravíme červenú zápražku, pridáme do nej postrúhanú cibuľu, červenú papriku, cesnak, popräzime, zalejeme vodou, osolíme, povaríme a prilejeme ku varennej fazuli. Nakoniec pridáme posekaný zelený petržlen. Do fazuľovej polievky môžeme pridať koreňovú zeleninu, zelenú papriku, rajčiaky, zemiaky, krúpy, cestovinu.

ZAPEČENÉ ZEMIAKOVÉ SIŠKY

Rozpočet: 500 g zemiakov, soľ, 1 vajce, 30 g masti, 150 g polohrubej múky, 2 lyžice krupice. Na zaliatie: 2,5 dl sladkej smotany, 2 vajcia, 100 g tvrdého syra.

V supke uvarené zemiaky ošúpame, postrúhamo a osolíme, pri-

ŠALÁT

VAJCOVÝ SALÁT S MAJONÉZOU

Rozpočet: 4 vajcia, 4 sladkokyslé uhorky, cibuľa, väčšie jablko, 50 g bryndze, 50 g oštiepka, 50 g masla, 50 g klobásy, 50 g majonézy, 1 dl kyslej smotany, soľ, muškátový orešok, citrónová šťava.

Oštiepok, jablko, uhorky a klobásu pokrájamme na jemné rezance. Bryndzu vymiešame s maslom na penu, pridáme majonézu, smotanu a muškátový orešok, posolíme a všetko zláhka premiešame. Vajcia uvaríme na tvrdzo, olúpeme a vychladnuté rozštvrťme. Stvŕdly vajec poukladáme na masu a salát poďávame s pečivom. Je vhodný aj ako predjedlo.

OSLÁVENCOM

BIELKOVÉ REZY

300 g polohrubej múky, 150 g masla, 75 g práškového cukru, 2 žltky, 3 lyžice sladkej smotany. Sneh: 2 bielky, 50 g práškového cukru, 50 g orechov, 20 g kašky.

V múke rozdrobíme maslo, pridáme cukor, žltky a smotanu. Vymiesíme cesto, ktoré rozvalkáme, prenesieme na vymästený a múkom vysypán plech a dáme do rúry napoly upieciť.

Z bielkov ušľaháme tuhý sneh, do ktorého postupne zašľaháme cukor, olúpané posekané orechy a kakao. Koláč natrieme jemným lekvárom, naň rozotrieme sneh a dopečíme.

SYROVÉ KROKETY

Rozpočet: 300 g varených zemiakov, 100 g hrubej múky, 100 g postrúhaného syra, 2 vajcia, soľ, tuk na vyprážanie.

V supke uvarené zemiaky olúpeme a postrúhamo. Príďame vajcia, soľ, múku, syr a podľa potreby teplé mlieko. Vypracujeme vláčne cesto, ktoré pokrájame na primerané kúsky. Z nich potom formujeme kroketky.

ktoré obalime v bielku, strúhané a vyprážime do zlatožltá.

Podávame horúce k dusenej zelenine alebo k hrachovej kaší.

SKOPOVÉ S RÝŽI

Rozpočet: 600 g skopového masa, 400 g rýže, 1 litr vody, 2 stredne veľké mrkvky, 2 cibule, 3 rajčata (nebo rajský protlak), 4 lyžice oleja, svazek pôrku nebo cibule, mletý pepř, sůl.

Očištěné a odblaněné maso nakrájené na kostky opečeme na rozechřátém oleji. Přidáme na nudličky nakrájenou mrkev, na prstence nakrájenou cibuli a osmahneme. Pak vlijeme litr vody, rajčatový protlak, osolíme, opepříme, povaříme, vsypeme opranou rýži a vše uvaříme do poloměkká. Podle potřeby doléváme ještě vodu. Nakonec nádobu s pokrem dám do mírně vyhřáté trouby dodusit. Při podávání zdobíme porce posekanou pörkovou nebo cibulovou natí.

- MLADÝM HOSPODÝNKÁM

Maso ztrácí tepelnou úpravou 30–40 percent svojí pôvodnú vähy, najviac pri pečení a sma-

OB. Z.K. Z PODCZERWONEGO

PYTA O ZAPALENIE PLUC U KROWY — CZY TO JEST MOŻLIWE?

Możliwe jak najbardziej i najczęściej wywoływanie przez zarazki. Nie jest to choroba zaraźliwa. Oslabienie organizmu umożliwiające zarazkom działanie spowodowane jest zazwyczaj znacznym przemęczeniem zwierzęcia, niedożywieniem, przeziębieniem. Zapalenie płuc może powstać również na skutek wdychania gorącego powietrza (przy pożarze), drażniących gazów (przy odkażaniu pomieszczeń wapnem), przy podawaniu kropli płynnych lekarstw. W chorobie temperatura ciała wzrasta gwałtownie do 40°C, zwierzę kasze, przestaje jeść i żuć, niekiedy z jednego otworu nosowego pojawia się wyciek o kolorze rdzawym. Takiego chorego zwierzęcia w zimie lub w czasie niepogody nie wolno wyprowadzać z obory. Trzeba je karmić marchwią, burakami, miękkim sianem, młodą trawą. Klatkę piersiową, zwłaszcza boki dobrze jest skropić spirytusem lub terpentyną zmieszany pół na pół z wodą i rozcierać wiechiami słomy, a następnie owinać kocem. Aby uniknąć groźnych powikłań dalsze leczenie powinno nadać lekarz.

H. MĄCZKA

žení. Když chceme mit 100 g porce, musíme koupit alespoň 150 g na osobu.

Maso ztrácí bílkoviny, když ho rychle rozmrázujeme. Je pak suše a tvrdé. Měli bychom ho rozmrázovat pomalu při teplotě 1–5°C.

Delší dobu uchováme maso v uterce namočené v octě, nebo maso obložíme nakrájenou cibuli či kopřivami. Krátkí odležení masu dokonce prospěje. Vnitřnosti a syrové mleté maso ovšem spotřebujeme nejlépe týž den.

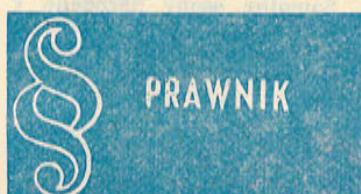
Maso naklepáváme vždycky na vlhkém prkénku, jinak nám dřevo z něho vypije příliš mnoho šávy. Chutné maso dostaneme, když je ponoříme do vařící vody nebo rychle opečeme po všech stranách. Chutnou polévku získáme, když maso vložíme do studené vody.

Maso odbalíme rychleji, když je dáme na sito a přelejeme horlkou vodou. Játra, když je vložíme na hodinu do mléka.

ODPOVED:

PREDMETY: nemôžete použiť nožnice, pretože keď je otvorená ich horná časť musí byť otvorená aj dolná časť!

VÁZY: č. 5

PO KREDYT DO MLECZARNI

Spółdzielnie mleczarskie — poza odbiorem mleka — mają zadanie zadbać również o wzrost produkcji mleka jak i poprawy jakości. W ramach tego muszą służyć dostawcom fachową pomocą instruktażową oraz powinny ich zaopatrywać w sprzęt i środki potrzebne do pozyskiwania mleka, jak i zadbać o paszę dla bydła oraz udzielać kredytów niskoprocentowych, albo w ogóle nie oprocentowanych.

Spółdzielnie mleczarskie mają trzy formy kredytowania: fundusz wzajemnej pomocy, kredyty krótkoterminowe i długoterminowe finansowane z wypracowanej przez spółdzielnię czystej nadwyżki, oraz kredyty przyznawane przez bank, tyle, że na wniosek spółdzielni. Fundusz wzajemnej pomocy tworzony jest z reguły z dobrowolnych składek członków spółdzielni. Podejmują oni uchwałę, że na przykład każde 10 groszy od litra mleka przeznacza się właśnie na ten fundusz. Z tego funduszu mogą korzystać tylko członkowie spółdzielni. I jest to kredyt nieoprocentowany, udzielany na okres 3 lat. Te pieniądze można przeznaczyć na np. modernizację budynku inventarskiego, kupno zwierząt. Rolnik chcąc taki kredyt składa do spółdzielni podanie zaopiniowane przez komitet dostawów mleka. W szczególnych przypadkach, kłęsk żywiołowych, ten kredyt może być umorzony, z tym, że wysokość umorzenia nie może przekraczać 10 proc. wszystkich pieniędzy zgromadzonych na tym funduszu.

Kredyty krótkoterminowe, są nieoprocentowane, mogą być przeznaczone na kupno cedzidel, konwi, wiader, środków myjąco-dezynfekujących, koryt, poidel, pasz. Natomiast kredyty średnio-terminowe, też nie oprocentowane, udzielane są na dwa lata. Za te pieniądze można kupić dojarkę elektryczną lub chłodziarkę do mleka.

Trzeci rodzaj pomocy finansowej to kredyt bankowy, który rolnik otrzymuje za pośrednictwem spółdzielni: ona wyręcza dostawcę mleka w załatwianiu wszelkich formalności w banku, zwalnia go również z konieczności posiadania poręczycieli. Ten kredyt jest oprocentowany w wysokości 2 proc. w stosunku rocznym i przeznaczony jest przede wszystkim na kupno materiału hodowlanego.

Wszystkie wymienione tu kredyty, jakich udziela spółdzielnia, mają tę zaletę, że rolnik nie musi spłacać ich w gotówce. Spłata może być realizowana w mleku, to znaczy, że spółdzielnia potrafią odpowiednią część z wyplaty za mleko. (Ra).

USTAWA O PODATKU ROLNYM I FUNDUSZU GMINNYM

W zeszłym roku — na listopadowej sesji — Sejm uchwalił ustawę o podatku rolnym i funduszu gminnym. Ustawa ta jest kolejnym posunięciem reformowania systemu podatkowego. Wiadomo, że mamy kłopoty budżetowe, i w celu równoważenia wydatków i dochodów państwa trzeba było szukać sposobów zasilienia jego kasy.

Dotychczasowy system podatków rolniczych pochodził sprzed 20 lat. Ile w tym czasie się zmieniło? To prawda — ostatnio nastąpiła podwyżka cen na środki produkcji, ale również wzrosły ceny skupu plodów rolnych. W ostatnich latach zbieraliśmy większe plony, a tym samym zwiększyły się dochody w rolnictwie. Stare podatki więc nie odpowiadały obecnym realiom.

Sprawa jest oczywista podatki będą teraz znacznie wyższe od dotychczasowych. Lżej będzie je płacić dobrze prosperującym gospodarstwom, ciężej małym, prowadzonym mniej intensywnie. Mniej dokuczliwe będą w latach urodzaju, cięższe — gdy plony będą gorsze. W skrajnych sytuacjach może jednak dojść do nieudolnie prowadzonego gospodarstwa. Ale przecież wyższy podatek jest koniecznością gospodarczą ekonomicznie i społecznie uzasadnioną. Trzeba bowiem świadczyć na rosnące potrzeby naszego państwa, a z przótnego w pustej ani Salomon nie naleje.

Nowy system podatkowy, choć uciążliwy, uważa się jednak za znośny. Ma przy tym spore walory... Niejako premiuje produkujących więcej i taniej; sprzyja powiększaniu gospodarstw, intensyfikacji produkcji, a więc w większej ilości żywności.

A przy tym — co bardzo ważne — 40 proc. wpływu z podatku rolnego zasili fundusz gminy; 60 proc. wpłat na fundusz gminny z każdej wsi pozostałe do jej dyspozycji. Jest to więc również forma samofinansowania rozwoju infrastruktury gminy i wsi. Do tego tematu jeszcze powrócimy. (ra).

RENTA RODZINNA

Rodzinie po śmierci pracownika, który zmarł na skutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej obok uprawień do jednorazowego odszkodowania i odszkodowania za zniszczone przedmioty od zakładu pracy, przysługuje prawo do renty rodzinnej ZUS.

Członkami rodziny pracownika lub rencisty, uprawnionymi do renty rodzinnej tzw. wypadkowej są: małżonek, dzieci własne i przysposobione, pasierbowie, wnuki, rodzeństwo, rodzice osoby przyspasabiającej, ojczym i macocha, jeśli spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej (wdowiej) w myśl ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracownika i ich rodzin (Dz.U. nr 40 poz. 267) lub innych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym, które miały zastosowanie do pracowników przed jego śmiercią.

Wysokość renty jest uzależniona od liczby osób do niej uprawnionych i wynosi obecnie:

— 70 proc. podstawy wymiaru renty — jeżeli do renty uprawniona jest jedna osoba. — 75 proc. podstawy wymiaru renty — jeżeli do renty uprawnione są dwie osoby. — 85 proc. podstawy wymiaru renty — jeżeli do renty uprawnione są trzy lub więcej osób. Stanowi o tym art. 27 ww. ustawy.

Członkami rodziny rencisty pobierającego rentę inwalidzką na podstawie ww. ustawy, którzy zmarli z innych przyczyn niż wypadek przy pracy lub choroba zawodowa, przysługuje renta rodzinna w myśl przepisów ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 40 poz. 264), które miały zastosowanie do pracownika przed jego śmiercią.

Renty rodzinne przysługują od ZUS-u, a osoby objęte przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin otrzymują je od kolejowych jednostek organizacyjnych właściwych do spraw rent.

Spory o świadczenia przysługujące od zakładu pracy rozpatrują komisje rozjemcze (art. 257 kodeksu pracy).

EMERYTURA CHALUPNIKA

M.R. Przez ostatnich kilkanaście lat pracowałam jako chalupniczka w jednej z nowotarskich spółdzielni. Za kilka miesięcy odchodziłam na emeryturę. Starałam się tak pracować, aby moje zarabki w ostatnim roku były jak najwyższe. W spółdzielni powiedziano mi jednak, że bez względu na to ile zarabiam, moja emerytura będzie obliczona od pewnej zryczałtowanej kwoty. Nie wyjaśniono mi jednak, od jakiej? Zarabiałam ok. 20 tys. zł miesięcznie.

Uprawnienia emerytalne i podstawę wymiaru rent i emerytur chalupników ustala się istotnie inaczej niż świadczenia przysługujące osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę.

Po pierwsze: okresy pracy na kładce uważa się za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia pod warunkiem, że chalupnik podlegał obowiązkowi ubezpieczenia społecznego na podstawie przepisów obowiązujących w czasie wykonywania tej pracy albo uzyskiwał wynagrodzenie w wysokości co najmniej 50 proc. obowiązującego w tym okresie najniższego wynagrodzenia.

Po drugie: podstawę wymiaru świadczeń ustala się od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia chalupnika, jednak w kwaterze nie wyższej niż czterokrotna kwota najniższego wynagrodzenia, obowiązującego w dniu, od którego przysługuje prawo do świadczeń. Takie postanowienie zawiera art. 61 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. nr. 40).

Dla celów ubezpieczeniowych za najniższe wynagrodzenie przyjmowano np. trzy miesiące temu kwotę 3 800 zł.

HVIEZDY O NÁS

VODNÁR
21.I.-18.II.

Osoby narodené v znamení Vodnára majú sklon idealizovať skutočnosť. Zaujíma ich pokrok, všetko moderné, zmeny a reformy. Rok 1985 môže priniesť veľké zmeny v osobnom živote a práci. Zmena prostredia ti priniesie osoh. Nadviazeš nové, zaujímavé priateľstvá. Tvoje etižadostné plány budú najlepšie realizované v júli a auguste.

RYBY
19.II.-20.III.

Pre Ryby je charakteristické dobré srdce a poctivosť, čo môžu niektorí ľudia z ich okolia zneužiť. Ryby ohotne pomahajú iným a zabudajú na seba. Rok 1985 priniesie Rybám úspech a uznanie v práci, lásku a splnenie planov. Leto bude obdobím štastia v láске, vzájomného pochopenia. V plánovaných zmenach v zamestnaní pomôže milovaná osoba.

BARAN
21.III.-20.IV.

Barany majú silnú vôľu a energiu. Konajú rýchlo a účinne, podriadenú si ostatných. Rok 1985 bude pre nich rokom úspechov v osobnom živote, pravdepodobne sa uskutoční dávno plánovaný zájazd do zahraničia. Splnenie plánovaných úloh v za-

mestnaní si však vyžiada veľké úsilie.

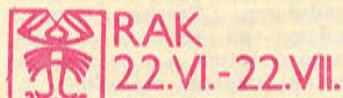
BÝK
21.IV.-20.V.

Býki sú vytrvalé, silné, majú dobrosrdečnú povahu. V tomto roku ich čaká neprijemná zmena v zamestnaní, ale potiaže budú prechodené. Hrozí im nedorozumenie s priateľmi a rodinou, ale nedajú sa strhnúť hnevom, trpežlivostou a ústupkami všetko vyriešia. Najlepším obdobím bude pre nich jeseň.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Sú to ľudia inteligentní, bystri a všimaví. Rok 1985 bude pre nich bohatý na udalosti. Musia sa vystríhať povrchných súdov o ľudskej povahе, inak prejídu ľubomorné sklamanie. Najnebezpečnejšia v tomto smere bude jar. Jeseň priniesie neočakávané zmeny v zamestnaní. Keď využijú priležitosti, môžu značne zlepšiť svoju finančnú situáciu.

RAK
22.VI.-22.VII.

Raky ľahko podliahajú vonkajším vplyvom, ale zároveň si dokážu zachovať vlastný názor na to, čo je správne a morálne. Rok 1985 bude pre nich úspešný, aj keď nečakajú žiadne zme-

ny. Samotné osoby narodené v tomto znamení prežijú veľkú lásku. Celkovo to bude rok kludný a príjemný, bez väčších zmien.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Levy hľadajú v živote také postavenie, aby sa mohli ukázať z najlepšej stránky. Tažko znášajú kritiku. V roku 1985 budú mať štásie v osobnom živote a v láске, ale pozor! Musia byť trpežliví a proti svojej povahе znášať kritiku zo strany partnera. Zenaté Levy môžu očakávať potomstvo.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Panny bývajú veľmi kritické, konajú opatrne a svedomite. Pre ich osobné a finančné plány bude príaznivá jeseň. Musia však dávať pozor, aby ich kritický postoj a prílišná hlbavosť nevyvolali krízu v manželstve alebo v trvalom zväzku.

VÁHY
24.IX.-23.X.

Osoby narodené v znamení Váh sa usilujú o harmóniu a duševnú rovnováhu, sú veselé a sympatické. Rok 1985 bude pre nich kludný. Všetko, čo môžu dosiahnuť, už dosiahli. Zvyšok musia odložiť na neskôr. I tak získajú uznanie od svojich predstavených. Môžu očakávať príchod milej osoby, s ktorou prežijú šťastné chvíle.

SKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Skorpióny dbajú predovšetkým o rozšírenie svojich vedomostí. Plány uskutočňujú vďaka vlastnej sile a vytrvalosti. Sú hrđi a vášni v dobre a zlom zmysle. Rok 1985 im priniesie mnoho napäťia a osobných zážitkov, snáď aj veľkú lásku, ale všetko skomplikujú zdravotné potiaže.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Strelci majú slobodnú, nezávislú povahu, sú dobrosrdeční, ochotne omáhajú, sú lojálni a úprimní. Príliš ľahko sa na dechnú, čo im môže priniesť sklamanie a dosť neprijemnú prácu, ktorú dobrovoľne prijali. Rok 1985 bude pre nich rokom značných výdavkov, ktoré by mali od začiatku starostlivo plánovať.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Kozorožci sú usilovní, svedomiti a poslušní. Dokážu však tiež rozkazovať. Dbajú o spoločenské formy, snažia sa vzbudíť dobrý dojem. Pomáha im to v kariére. Vo všetkých tohorečných zložitých situáciách — bude potrebný ich vrodený zmysel pre diplomaciu, vďaka nemu opäť získajú uznanie piateľov a nadriadených.

NÁŠ
TEST

TY A KARIÉRÁ

Jaké psychické a povahové rysy mají ženy, ktoré udělaly kariéru? Psychologové vyšetřili 300 žen ze světa umění, politiky, sportu a veľkého podnikání. Ukázalo se, že všechny mají určité vrozené a získané vlastnosti nezbytné pro dosažení úspěchu. Přesvědč se, zda i ty máš předpoklady k tomu, abys udělala kariéru! Stačí odpovědět na všechny otázky a spočítat body.

	ne	zřídka	často	ano
1.	2	3	4	
1.	1	2	3	4
2.	4	3	2	1
3.	1	2	3	4
4.	4	3	2	1
5.	1	2	3	4
6.	4	3	2	1
7.	1	2	3	4
8.	4	3	2	1
9.	1	2	3	4
10.	4	3	2	1
11.	4	3	2	1
Snažim se všechno dělat lepě než jiní				
Casto prosím o radu a řídím se podle ní				
Ráda jsem středem pozornosti				
Cheji být citově spjatá s okolím				
Casto mi svěřuji vedoucí úlohu				
Ochotně oplácím jiným drobné služby				
Rídím se podle nejnovější módy				
Nepřerušuji práci, dokud neskončím				
Když s někým nesouhlasím, řeknu mu pravdu				
Nedovedu skrývat a kontrolovat city				
Snadno se podřizuju předpisům a zásadám				

12.	1	2	3	4	Nebojím se riskovať
13.	1	2	3	4	Lidé mne mají za človeka otevřeného a schopného nadšení
14.	1	2	3	4	Chtěla bych něco velkého dokázat
15.	1	2	3	4	Udělám všechno, abych na sebe upozornila
16.	1	2	3	4	Vyhýbám se situacím, v nichž bych se musela přizpůsobit jiným
17.	4	3	2	1	Ráda jsem částí kolektivu
18.	4	3	2	1	Hledám u jiných pomoc a pochopení
19.	1	2	3	4	Nebojím se vyslovit svůj názor a diskutovat o něm
20.	4	3	2	1	Pracuji usilovně, ale neberu si mnoho úkolů najednou
21.	1	2	3	4	Když mne někdo urazí, hledám příležitost, abych mu oplatila
22.	4	3	2	1	Jsem v rozpucích, vzbudím-li zájem
23.	4	3	2	1	Pokládám za přirozené být skromná
24.	1	2	3	4	Snadno se rozveselim a strhnu společnost
25.	1	2	3	4	Myslím, že jednou dokáži něco velkého
26.	4	3	2	1	Ochotně přijímám rady a pokyny nadřízených
27.	1	2	3	4	Ráda mluvím o sobě
28.	1	2	3	4	Nebojím se kritizovat nadřízené
29.	4	3	2	1	Cheji se libit a očekávám obdiv

30.	1	2	3	4	Chci všechno vědět a ráda řídím jiné
31.	4	3	2	1	Jsem ráda, když se mi lidé svěřují se svými problémy a mohu jim pomoci
32.	1	2	3	4	Ráda se stěhuji z místa na místo
33.	1	2	3	4	Snadno se rozlobím a zlost si vylévám na okoli
34.	4	3	2	1	Ve větší společnosti jsem nesmělá a držím se stranou
35.	1	2	3	4	Mám ráda změny a nové zkušenosti

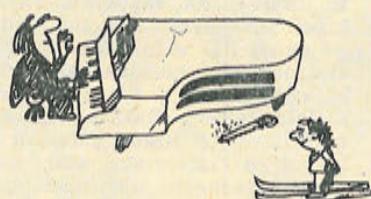
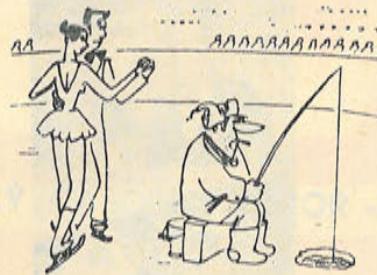
A TEĎ SI SPOČÍTEJ BODY!

35—60	—	Málo! Lišíš se od podnikavých žen jako den od noci.
61—84	—	Neni v tobě soutěživost, a bez toho nic nedokážeš.
85—100	—	Patříš k těm průměrným; nemáš dost ctižádosti ani průbojnosti.
101—120	—	Začínáš se podobat těm nejlepším, ale ještě hodně zůstalo před tebou.
121—130	—	Jsi v cílové provincii, úspěch je blízko.
131—140	—	Patříš do „klubu vyvolených“. Víš, co chceš, a důsledně jdeš za svým cílem. Dovedeš kontrolovat své city a chování, ale dokážeš riskovat. Dovedeš vyvodit poučení z vlastních chyb. Jsi ochotna ke kompromisu. Nejsi malicherná, víš, co je opravdu důležité. Je-li třeba, jsi schopna velkého úsilí a vytrvalosti. Mnoho úspěchů!

(„Marie Claire“)

„Už bys konečně mohla začít
s dietou!“
BUNTE ILLUSTRIERTE — Offenbach

EULENSPIEGEL — Berlin

Učiteľ si prezeral domácu úlohu žiaka Mrkvíčkou a riekoval:

— Za trest napišeš: „domáce úlohy mám pišť bez cudzej pomoci“... A otec nech ti to stokrát podpiše!

— Slečna máte už ôsme dieťa s tým istým mužom. Prečo sa konečne nevydáte?

— Ja by som sa ráda, ale keď on nemá rád deti!

— Chcem, aby nás syn bol veľký husľový virtuóz. Začiatok má neobyčajne slubný!

— Má talent?

— To ešte neviem, ale dali sme mu meno Dalibor.

JMÉNO VĚŠTÍ

ZDENĚK. Toto jméno mají obyčejně dobrí, bystří, ušlechtilí a upřímní lidé, veselé povahy, vlastenci a znamení organizátoři, kteří dovedou věcně zhodnotit situaci. Zdeněk pochází většinou z početné dělnické nebo rolnické rodiny. Mívá tmavé vlasy, kulatý obličej a zdravou pleť. Od mládí je šikovný, zvědavý, tvrdohlavý, kamarádský a má velký pozorovatelský talent. Od dětství zápolí s protivenstvím osudu a odvážně si razi cestu životem. Dovede dobré vydělávat, ale peníze nejsou pro něho cílem samým pro sebe. Rád je vydává na různé společenské, veřejné účely. Žije dneškem, nestará se o to, co bude

Zdeněk svou charakteristickou pohodu šíří i na okolí. Je dobrým kolegou, představeným a přítelkem. Dovede jakýmsi šestým smyslem odlišit přátele od falešných lidí a kariérystů. Od dětství má bohatý vnitřní život, sklon k rozmyšlení a rozvaze. Učí se dobře, je bystrý, přesně vyjadřuje své myšlenky a názory. Učitelé ho často podezirají z našoukanosti a zlomyslnosti a bezdúvodně mu snížují známky.

TADMIR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Vedie to iba zábava a čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

SNÁR

keď sa vám snívalo o:

- Trhu — nemoc
- Torte — veľký dlh
- Mníške — strata priateľa, ktorý nám bol veľmi blízky
- Zlabe — märne úsilie
- Zime — bieda a nedostatok
- Puške — hádka
- Kartách — nešťastná nehoda
- Klobáše — budeš vyprovokovaný našimi nepriaznivcami
- Zemiakoch — nepriateľstvo
- Bocianiom hniezde — štasticie
- Gombíkoch — zárobok
- Hrncoch — ohováračky
- Malinách — potešenie
- Mape — neštasticie v rodine
- Majetku — škodlivá potrava
- Masle — priateľstvo
- Mlyne — ohováranie ľudi, ktorí nám neprajú
- Deťoch — starosti
- Tlačiarni — zisk
- Parochni — falosný priateľ
- Súdoch — starosti a problémy, ktoré nás budú dlho trápiť
- Banke — neočakávané dedičstvo
- Abecede — nepriateľ číha
- Advokátovi — získaš neočakávanie veľký majetok alebo pieniazek.

DOKÁŽEŠ TO?

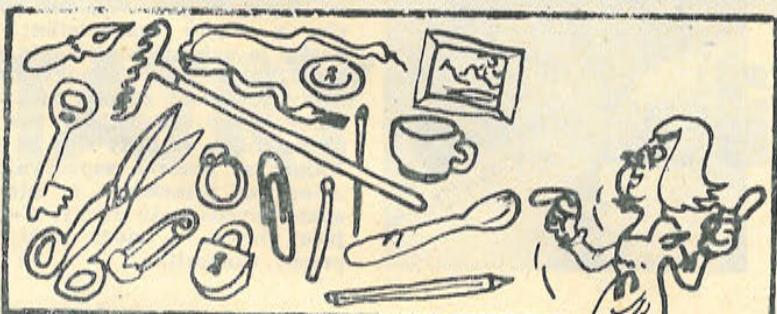
VÁZY

Uhodnete, ktorou ze šesti váz prodavačka rozbiela?

PREDMETY

Medzi mnohými predmetmi na obrázku je jeden celkom neužitočný. Ktorý to je a prečo ho nemôžeme použiť?
(Odpoveď na str. 29)

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS:
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Krištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (tłumacze). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Gallián, Jozef Griglák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronisław Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lýdia Mšálová, František Paciga, Severin Valášanský, Andrej Vejtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartałnicie 24 zł, rocznicie 96 zł. Instytucje i zakłady pracujące prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opisują prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) doręczycielu.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-1045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 759.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddany do składu 7.XII.1984, podpisano do druku 29.I.1985.

PRINCEZNA V ŠKOLE. Následníčka švédskeho trónu, princezná Viktoriá, začala chodiť do prvej triedy. V normálnej základnej škole, vo štvrti Bromma v Stockholme. Princezná je žiačkou I.d triedy a má 22 spolužiacov. Avšak prvý deň vyučovania neboli bez senzácii. Na kráľovský páár, ktorý odprevádzal dcéru do školy, čakali dva fotoreportéri a zvedavcov.

Deti prijali kráľovskú spolužiačku srdečne. „Budeme ju voľať normálne Vikan!“ rozhodli. A iba uvažujú: „Pozvá nás niekedy kráľ a kráľovná k sebe, do paláca?“ Na snímke: Victoria (uprostred) medzi spolužiačkami a spolužiacmi.

EXPLÓZIA. Ide o demografickú explóziu v Indii. Zdesení vedci vyrátili, že ak prirodzený prírastok v krajine sa nezmienší, India, ktorá má v súčasnosti 730 mil. obyvateľov, bude ich mať v r. 2025 okolo 2 miliardy. Stane sa tak najľudnatejším štátom na zemeguli. Už teraz tam pribúda každý rok priemerne 18 mil. ľudí — toľko, koľko predstavuje počet obyvateľov Austrálie. Snaha vlády o obmedzenie prirodzeného prírastku obyvateľstva neprináša očakávané výsledky.

V minulom roku sa sice 4,5 mil. Indov podrobilo dobrovoľné sterilizácie, avšak celková situácia ostáva naďalej katastrofálna. Indovia sa nazdávajú, že prémia za podrobenie sa sterilizačnému zákroku je príliš nízka — iné spôsoby kontroly počatia sú v indických podmienkach prakticky nerealizovateľné. Pre väčšinu Indov, predovšetkým na viedieku, deti sú stále nenahraditeľnou, najlacnejšou pracovnou silou.

NEBOJÁCNÝ KRAJČÍR Z HOLLYWOODU. Richard Blackwell, americký, „veľký krajčír“, čiže moderný návrhár už 24 rokov zverejňuje zoznam „najhoršie obléčených žien na svete“. Blackwellovi nechýba odvaha, ved sa každoročne vystavuje nebezpečenstvu, že si znepriateli filmové hviezdy, populárnych spevákov, princezn a milionárky — a nezriedka aj ich manželov.

V Blackwellových zoznamoch sú väčšinou mená Američaniek. Nielen preto, že slávny návrhár žije a pracuje v Amerike, ale aj preto, že o výkuse svojich rodáčok má naozaj zlú mienku. Avšak ani známe európske mená v každoročnej „zbierke“ nechýbajú — trebars také ako princezna Anna, dcéra kráľovnej Alžabet II. alebo jej nevesta Diana. Blackwell, ako sa na odborníka patrí, zdôvodňuje svoje návrhy v zozname a nešetri štipľavými poznámkami. O miliardárke Tine Onassisovej vyhlásil, že vyzerá „ako cisterna“, princeznu Annu prirovnal ku koniarovi a slečnu Koo Starkovú, bývalú priateľku britského princa Andreja, nazval „Frankensteinom módy“.

V tohtočnom zozname „najhoršie obléčených“ sa okrem spomenutej slečny Koo nachádzajú Barbara Streisandová, Twiggy a populárna speváčka Olivia Newton-Johnová. Na snímke: Liz Taylorovej, ktorej sa dostało vyznamenania na minuloročnej „módejnej prehliadke“, Blackwell dal prívlastok „stelesnenie neviku“. Pri pohľade na fotografii ľahko s ním nesúhlasit...

BELGICKÝ KNÍZE ALBERT a jeho žena Paola se znova objevili na stránkach ilustrovaných magazínov. Kníže je nevlastním bratrem belgického kráľa Baudouina. Před čtvrt stoletím byla tato dvojice veľmi populárni. Mladý kníže poznal prekrásnu italsku šlechticu. Byla to láska na první pohľad a svatba ako v pohádky. Pak se narodily tri dievčatá a o knížecu dvojici se prestalo psať. Až do okamžiku, kdy se ukázaly docela jiné fotografie: knížna Paola flirtuje na pláži s mladým obdivovateľom, kníže bol viděn v autě s půvabnou číšnicí... Mluvilo se o tom, že manželství nebude už dlouho trvat. Avšak od nedávna je knížecí dvojice, ktorá oslavila stířibnou svatbu, znova vzorným manželským párom. V zári se vdala jejich nejstarší dcera Astrid. Jejim vynoveným je kníže Lorenz von Habsburg, vnuk posledného rakúskeho cisára Karla, ktorý ustupil v roku 1918. Kníže Lorenz však nemá žiadne monarchistické ambice; je dobре vydělávajúcim bankérom v Basileji. Na snímke: smířená knížecí dvojice Albert a Paola.

ZOBUDIŤ SA ZA 50 ROKOV. Vo filme Sexmisia sa dva mladí, zdraví ľudia nechali zmraziť v rámci vedeckého experimentu, aby ožili po rokoch — z čoho vyplynulo, ako vieme, mnoho čudných a zábavných príbehov. Historka dr. Martineau vobec nie je zábavná, ale naopak tragická.

Krásna manželka doktora Martineau, oveľa mladšia od manžela, umrela na rakovinu. Lekár, ktorý zbožňoval manželku, ihneď po smrti dal manželkine telo do vlastnoručne skonstruovanej rakve chladničky, v ktorej je stála teplota -90°C. Rakvu umiestnil v podzemiaciach hradu Chateau de Breuil vo Francúzsku, ktorý zdedil po predkoch Martineau, známy lekár, hovorí: Medicína robí obrovské pokroky. Verím, že o 50 rokoch bude možné zobudiť moju manželku a vylečiť. Správa o tejto nevšednej udalosti pritiaholi do Chateau de Breuil davy novinárov, fotoreportérov a dokonca aj televíziu. O veci sa začali zaujímať aj miestne orgány, polícia a prokuratúra. Nakoniec však uznali, že dr. Martineau neprekročil žiadne platné predpisy a mohol pochovať manželku v podzemiaciach svojho zámku — v akej rakve, to je už ľahostajné.

Vo Francúzsku je to prípad zmrzenia nežijúcej osoby s nádejou jej oživenia a vyriešenia po rokoch. Zasa v Amerike už 35 zomrelých čaká na „zmrvýchvstanie“. Dokonca existujú firmy, ktoré — za patrične vysoký poplatok (około 60 000 dolárov) — zmrzajú mŕtvoly a umiestňujú ich v zvláštnych nádobách, naplnených dusíkom o teplote -196°C. Ročný poplatok za odbornú starostlosť a konzerváciu takého hrobu-chladničky je 1000 dolárov. Na snímke: dr. Martineau pri rakve manželky.

A PREDSA NIE SÚ DVOJIČKY. Takmer úplne naraz, iba s rozdielom niekoľkých minút, prišli na svet titó dva chlapci v nemocnici v anglickom Darlingtonu. A predsa to nie sú dvojičky. Pôrod sa uskutočnil cisárskym rezom, chlapci sa nachádzali v dvoch od seba nezávislých materniciach jednej matky. Tento jav, i keď známy v lekárskej

vede, je predsa výnimočný. Prípad, aby sa v jednom čase vyvinuli plody v oboch materniciach, je skutočne zriedkavý. Lekárska kronika vie iba o desiatich takýchto prípadoch. Na snímke sú rodičia Smithovci s oboma chlapcami.

LETADLO XXI. století se rodi na rýsovacích prknech projekčních kancelárií americké firmy Lockheed. Bude to letoun s raketovým pohonem, letiaci ve výši 115 kilometrov rýchlosť třicetkrát väčší než rýchlosť zvuku. Bude prevažet 90 cestujúcich a let z Evropy do Ameriky bude trvať ... 15 minut.

SEDÁ EMINENCE. Tento názov pochádza z francúzskeho kráľovského dvoru z 17. storočia. Kardinál Jean du Plessis kníže Richelieu (1585-1642), jmenovaný státnim tajemníkom pre otázky zahraničí a války, sústredil ve svých rukou plnou moci. Nejdôležitejší záležitosť svätili svému dúvěrníkovi, kapucinovi otcí Josefovi, ktorý plnil dnešní funkciu šéfa kanceláre. Otec Josef si všeobecne získal jméno „sedá eminence“. Tohoto názvu se užívá dodnes.

CINDY ZE ZOO. Atrakci zoologické zahrady v Pessacu jsou nejen sloni, opice, hroši a hadi, ale čtyřletá holčička Cindy. Návštěvníci s obdivem a se strachem pozorují, jak Cindy strká ručku do otevřené hroši tlamy, jak šimpanz drží příjemce holčičce lahev s limonádou a hadi se k ní chovají jako k přítelkyni. „Kde je Cindy?“ ptají se všichni příchozí hned za vraty zoo.

Cindy je dcerou ředitelky zoologické zahrady Jeana Ducinga. Ještě nedovedla chodiť, když ji otec seznámil se všemi zvířaty. Ještě nemluvila, ale už se dovedla porozumět s šimpanzy. Na snímku: Cindy se svou přítelkyní krajtou.

NA POLOVÁCKU S MAGNETOFÓNOM. Poľovníci z bulharského mestečka Pavlikeni zaujmavým spôsobom bojujú proti liškam. V oblastiach, kde sa lišky premnožili a robia veľké škody, si okrem pušiek berú na polováčku aj magnetofón. Vylezú na strom, zaujmú výhodnú poziciu a zapnú magnetofón: na pásku je nahraté kikirikanie kočúta, kotkodákanie sliepkov alebo stony raneného zajaca. Efekt je pozoruhodný: za nejaký čas sa objaví liška, niekedy dve až tri. Najprv sa pozorne započítávajú a potom sa prikrádajú k miestu. Odkiaľ vychádzajú zvuky, slabujúce úlovok. A vtedy stačí len presne zamieriť...